

Katja Rajala
PESIKSEN NUORISOTOIMINTA
MUUTTUVAN YHTEISKUNNAN PEILINÄ

Jyväskylän yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Liikuntasosiologian
Pro gradu –tutkielma
Kevät 2000

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikunnan sosiaalitieteiden laitos / liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

RAJALA, KATJA: Pesiksen nuorisotoiminta muuttuvan yhteiskunnan peilinä

Pro gradu -tutkielma, 88 s.

Liikuntasosiologia 2000

Tässä tutkimuksessa on selvitetty lasten ja nuorten liikunnan kehittymistä Suomen Pesäpalloliitossa. Tutkimuksessa on keskitytty siihen, miten lasten ja nuorten pesäpallotoiminnan kehittäminen näkyy Pesäpalloliiton julkaisemissa lehdissä. Jäsenlehti ja muut julkaisut muodostavat yhden tärkeimmistä kanavista, joita myöten tieto nuorisotoiminnan kehittämiseksi luoduista suuntaviivoista on kulkeutunut pesiväelle eri maakuntiin. Lapsi- ja nuorisokasvatuksessa havaittuja ilmiöitä ja muutoksia peilattiin yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin kuten myös Pesäpalloliiton lasten ja nuorten liikuntaa koskeviin linjauksiin ja päätöksiin.

Tutkimuksen ajanjakso on viitisenkymmentä vuotta, toisen maailmansodan päättymisestä 1990-luvun lopulle. Ajanjakson pituudella varmistettiin selkeiden muutostrendien löytyminen. Tutkimusaineistoksi valittiin Pesäpalloliiton jäsenlehdet. Tutkimukseen otettiin mukaan myös Pesäpalloväen joulu, sillä jäsenlehteä ei julkaistu lainkaan vuosina 1958-1980. Tutkimusaineisto rajattiin siten, että tutkimukseen otettiin systemaattisesti mukaan kunkin vuosikymmenen alusta ja lopusta kolmen vuoden numerot.

Tutkimuksessa sovellettiin laadullista sisällönanalyysiä. Kaikki tutkimukseen valitut lehdet luettiin läpi ja niistä etsittiin lasten ja nuorten liikuntaan liittyvät kirjoitukset, joiden sisällöille haettiin perusteita ympäröivän yhteiskunnan tilasta. Kirjoituksia ei luettu etukäteen muodostetun sapluunan avulla, vaan kaikki esille tulleet aihepiirit ja teemat kirjattiin ylös. Muistiinpanojen pohjalta kirjoitettiin tiivistelmä tutkimuksen jokaisesta kolmen vuoden jaksosta. Tämän jälkeen tiivistelmistä esiin nousseet teemat ja ilmiöt liitettiin laajempiin yhteiskunnallisiin kokonaisuuksiin. Havaintoja pyrittiin tulkitsemaan käyttäen hyväksi tietoja niistä tekijöistä, jotka olivat vaikuttaneet tekstin syntytilanteeseen.

Lasten ja nuorten pesikseen liittyvästä kirjoittelusta saatujen johtolankojen perusteella toiminnan muutoksia ja kehittymistä voitiin tulkita aikaisemman suomalaisen yhteiskuntaan liittyvän sosiologisen tutkimuksen viitekehyksessä. 1940- ja 1950-luvuilla yhteiskunnassa vallinnut maskuliinisuus heijastui selvästi nuorisopesikseen, joka kulki täysin miesten pesäpallon varjossa. 1960-luvun maaltapako jätti omat jälkensä maaseudulle juurtuneeseen kansallispeliimme, ja nuorisotoiminta joutui vaikeuksiin lajin suosion ja harrastajamäärän laskiessa. 1960-luvulla naisten yhteiskunnallinen aktiivisuus lisääntyi huomattavasti, joten yleisen ilmapiirin mukaisesti pesäpallon nuorisotoiminnan kehittämisen päähuomio oli tyttöpesiksessä. 1960-luvun lopulla alkanut yleinen usko suunnittelun voimaan hallitsi nuorisopesistä koko seuraavan vuosikymmenen. Nuorisopesis laajeni huomattavasti 1980-luvun alusta lähtien, ja uusien toimintamuotojen etsintä jatkui 1990-luvulla. Nuorisotoiminnan kehittämistä 1980- ja 1990-luvuilla voidaan peilata sosiologian makroteoriaan, siirtymiseen modernista postmoderniin aikaan.

Avainsanat: pesäpallo, nuorisokasvatus, laadullinen sisällönanalyysi, liikuntasosiologia

SISÄLLYS

1 HUTUNKEITTO	4
1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja toteutus	5
1.2 Laadullisesta tutkimuksesta	6
1.3 Tieteenfilosofia laadullisen analyysin taustalla	7
1.4 Laadullinen sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä	9
1.5 Laadullinen sisällönanalyysi tässä tutkimuksessa	11
2 NUORISOTYÖ MIESPESÄPALLON VARJOSSA	13
2.1 Maskuliinisuus hallitsee	13
2.2 Kärppämestarien voitonjuhlat	15
2.3 Seurat liiton holhoavan katseen alla	17
3 NUORISOPESIS 1960-LUVUN MURROKSESSA	18
3.1 Koulujen kautta kaupunkiin?	18
3.2 Pesäpallon ongelmat koulupelinä	22
3.3 Tyttöpesiksen läpilyönti?	24
4 SUUNNITTELUBUUMISSA LAAJENEVA NUORISOTOIMINTA	28
4.1 Eläköön tenavat!	28
4.2 Puhtia nuorisovalmennukseen	32
5 ERIYTYVÄ NUORISOTOIMINTA	35
5.1 Nuorisotoiminnan tavoitteet laajenevat	39
5.2 Pesisura	42
5.3 Yhteistyö kirkon kanssa	45
5.4 Rynnäkkö kouluihin	47
5.5 Pesisväki lähtee mukaan nuorten työllistämiseen	51
5.6 Pesiksen avulla huumeeton huominen ja tupakaton tulevaisuus	54
5.7 Kilpaurheilun totaalistuminen heijastuu pesiksen nuorisotoimintaan	55
5.8 Moraali ei ole enää mikään pikkujuttu	60
5.9 Pesistä Helsinkiin	64
6 POSTMODERNIA NUORISOPESISTÄ	67
6.1 Hyvinvointivaltion muodonmuutos	67
6.2 Uusi sekä-että –peli	69
6.3 Valintojen vaikeus ja eettiset pulmat	71
6.4 Yksilöinä yhteisössä	72
6.5 Pirstaloitunut nuorisopesis	74
6.6 Globaalia toimintaa?	77
7 JÄLKIPELIT	79
LÄHTEET	84

1 HUTUNKEITTO

Kilpailu urheilun kentällä on kovaa, eri lajit kamppailevat jatkuvasti mediajulkisuudesta, tukimarkoista ja yleisön suosiosta. Jatkuvasti lisääntyvät urheilulajit haastavat myös pesäpallovaen, sillä töitä lajin suosion säilyttämiseksi on tehtävä jatkuvasti. Lajien välistä kilpailua on ollut aina, mutta viime aikoina kilpailu on kiristynyt uusien lajien myötä. Pesäpallon seuraamisella on väistämätön yhteys lajin harrastamiseen ja päinvastoin. Voimakkain kilpailu käydään lapsista ja nuorista. Riittävä junioripohja merkitsee ennen kaikkea tulevien huippupelaajien saannin turvaamista, lajin kiinnostavuuden säilymistä sekä julkisia ja yritysmaailman tukimarkkoja. (Itkonen & Kortelainen 1999, 32)

Pesäpallon junioritoiminnan juuret liittyvät vahvasti suojeluskuntajärjestykseen. Pesäpalloa pidetään usein itsestään selvänä suojeluskuntalajina, mutta alun perin näin ei ollut. Lauri Pihkala joutui useaan otteeseen myymään peliään järjestölle, ennen kuin se viimein vuonna 1922 hyväksyttiin suojeluskuntien peruslajiksi. Suojeluskunnat tekivät Suomessa mittavan ruumiillisen kasvatuksen perustyön, ja pesäpallokin levisi suojeluskuntien kautta ympäri Suomea. (Laine 1992a, 199-200) Poikatyö tuli suojeluskuntajärjestyksen ohjelmaan 1920-luvun puolivälissä. Pojille järjestetty ohjelma oli vahvasti urheilupainotteista; urheilun avulla järjestöön houkuteltiin nuorisoa jo siinä vaiheessa, kun varsinainen suojeluskuntatyö vielä haki uomiaan. (Laine 1992a, 190, 195) Suojeluskuntatyö lakkautettiin kuitenkin jatkosodan jälkeen. Tämä jätti suuren aukon porvarillisen urheiluliikkeen toimintaan, eikä SVUL:n seuratyö sitä heti kyennyt täyttämään. (Hentilä 1992a, 264)

Suojeluskuntajärjestyksen lakkauttamisen jälkeen päävastuu pesäpallon aseman vahvistamisesta ja nuorisotoiminnan kehittämisestä jäi Suomen Pesäpalloliitolle. Koska nuorisotyö on lajin kuin lajin säilymisen ja elinvoimaisuuden edellytys, tarkastellaan tässä työssä niitä suuntaviivoja, joita Pesäpalloliitto on luonut nuorisotoiminnan kehittämiseksi 1940-luvun lopulta 1990-luvun lopulle.

Vimpeliläinen oppikoulucupin mestaripelaaja kuvasi aikoinaan kouluaineessaan kiinteätä suhdettaan pesäpalloon. Pesäpallovaen keskuudessa on aina pyritty parhaalla mahdollisella tavalla innostamaan lapsia ja nuoria pesäpallon lumoavaan maailmaan.

Syksyisenä päivänä ajan voimakkaasti pyörälläni kohti päämäärääni, pesäpallokenttää. Yhä uudelleen on tämä sama tilanne toistunut. Lähestyn kenttää. Pienoinen jännitys valtaa mielen. Panen jo valmiiksi räpylän käteeni. Vauhtini kiihtyy. Vielä kerran painan aivan tarpeettomasti lakkia syvemmälle päähäni. Sitten seuraa voimakas jarrutus. Kenttä on kutsuvana edessäni. Ja jälleen kerran lumooa pesäpallokenttä ystävänsä. (Pesäpallöväen jouluku 1958, 5)

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja toteutus

Tässä tutkimuksessa selvitetään lasten ja nuorten liikunnan kehittymistä ja muutosta Suomen Pesäpalloliitossa. Tarkoituksena ei ole kirjoittaa kaikenkattavaa Pesäpalloliiton nuorisotoiminnan historiaa, vaan tutkimuksessa keskitytään siihen, miten lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen näkyy Pesäpalloliiton julkaisemissa lehdissä. Jäsenlehti on ollut yksi tärkeimmistä kanavista, joita kautta tieto liiton lajin kehittämiseen tähtäävistä toimenpiteistä tai uudistuksista on kulkeutunut pesisväelle eri maakuntiin.

Liikuntakulttuurin toimijat tuottavat erilaisia diskursseja, kertomuksia. Yhtenä diskurssina ovat urheiluinstituutioiden tuottamat kertomukset. Omat jäsenlehdet ja muut julkaisut synnyttävät koko ajan kertomusta, toiminnan imagoa, profiilia ja legitimoitua. Kertomukset eivät voi elää yhteiskunnallisessa tyhjiössä, vaan ne ovat läheisessä suhteessa yhteiskunnan tilaan ja tapahtumiin. Kertomukset myös muokkaavat omalta osaltaan liikuntakulttuurin todellisuutta, joten niillä on väistämättä jonkinlainen vaikutus urheilun kentillä toimiviin. (Itkonen 1996, 194-197) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Pesäpalloliiton jäsenlehtien kertomaa tarinaa nuorisopesäpallosta ja sen kehittymisestä. Julkisuuden nuorisokuvia voidaan pitää ikkunana siihen, miten nuorista yleisesti ajatellaan (Hoikkala 1991, 273), joten ne kertovat myös Pesäpalloliiton ajatuksista nuorisotoiminnan kehittämisestä.

Pesäpalloliiton jäsenlehti ilmestyy tällä hetkellä nimellä Pesis (aiemmin myös nimillä Superpesis, Pomppo ja Kiri tutkimukseen valittujen vuosien aikana). Sotien jälkeen lehti alkoi ilmestyä vuonna 1948 ja sitä julkaistiin vuoteen 1957. Tämän jälkeen lehden julkaisussa oli reilun parinkymmenen vuoden tauko, se heräteltiin uudelleen henkiin vuonna 1981. Tämän julkaisutauon vuoksi tutkimukseen on otettu mukaan myös joulun aikoihin ilmestyvä Pesäpallöväen jouluku, jota julkaistiin säännöllisesti myös vuosina

1958-1980. Pesäpallöväen joulun julkaiseminen lopetettiin 1980-luvun alussa, joten vuodesta 1983 lähtien tarkastellaan jälleen ainoastaan Pesäpalloliiton jäsenlehtiä.

Lapsi- ja nuorisokasvatuksessa havaittuja ilmiöitä ja muutoksia peilataan yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin kuten myös Pesäpalloliiton lasten ja nuorten liikuntaa koskeviin linjauksiin ja päätöksiin. Tarkoituksena on selvittää, mitä lehdet kertovat liiton lapsi- ja nuorisotyöstä kuten myös seuratasolla tapahtuvasta käytännön toiminnasta; kulkeeko se samaa rataa liiton ajatusten kanssa ja kuinka paljon käytännön toiminnasta yleensä kirjoitetaan. Tutkimuksen ajanjakso on viitisenkymmentä vuotta, toisen maailmasodan päättymisestä tähän päivään. Ajanjakson pituudella varmistetaan selkeiden muutostrendien löytyminen – missä vaiheessa liiton nuorisotyöhön on tullut uudistuksia, ovatko uudistukset tulleet jäädäkseen vai häviävätkö ne välillä ilmestyäkseen taas myöhemmin uudestaan.

Jotta lehtiaineisto ei kasvaisi ylivoimaisen suureksi, tutkimusaineisto rajataan siten, että tutkimukseen otetaan systemaattisesti mukaan kunkin vuosikymmenen alusta ja lopusta kolmen vuoden numerot. Tutkimukseen valitut vuosikerrat ovat: 1948-1949, 1951-1953, 1957-1959, 1961-1963, 1967-1969, 1971-1973, 1977-1979, 1981-1983, 1987-1989, 1991-1993 ja 1997-1999. Ensimmäinen ajanjakso on vain kahden vuoden mittainen, koska lehti alkoi ilmestyä sotien jälkeen vuonna 1948. Vuosien 1957-1979 kohdalla tutkimuksessa on mukana vain Pesäpallöväen joulukuun lehti, koska liiton jäsenlehteä ei julkaistu kyseisinä vuosina. Kaikki tutkimukseen valitut lehdet käydään läpi ja niistä etsitään lasten- ja nuorten liikuntaan liittyvät kirjoitukset, joiden sisällölle haetaan perusteita ympäröivän yhteiskunnan tilasta. Tutkimus suoritetaan laadullisena tutkimuksena. Laadullisia tutkimusmenetelmiä on monia, ja usein tutkija rakentaa oman tutkimuksensa kannalta sopivimman menetelmän yhdistelemällä eri metodeja (Väliverronen 1998, 17). Tässä tutkimuksessa sovelletaan laadullista sisällönanalyysia.

1.2 Laadullisesta tutkimuksesta

Tämä tutkimus tehdään laadullisella menetelmällä, jolloin ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. Kvalitatiivisilla menetelmillä saavutetaan ilmiöiden prosessiluonne. Tutkimus ei etene tarkan

ennakkosuunnitelman mukaisesti, vaan tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana ja eri tutkimusvaiheet kietoutuvat yhteen. Laadullisen tutkimuksen analyysin tarkoituksena on luoda käsiteltävään aineistoon selkeyttä ja tuottaa siten uutta tietoa tutkittavasta asiasta; hajanainen aineisto pyritään saamaan selkeäksi ja mielekkääksi kokonaisuudeksi. Laadullisessa tutkimuksessa ensimmäinen lähestyminen aineistoon tehdään usein tematisoinnin kautta. Aineistosta nostetaan tällöin esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja, jolloin tutkijalla on mahdollisuus vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. (Eskola & Suoranta 1996) Aineisto kirjoitetaan tavallaan uuteen muotoon, jolloin lähteen sisältämät merkitykset eritellään teemoiksi, jäsennetään ja lopulta niistä muodostetaan kokoava tulkinta (Palonen 1987, 24).

1.3 Tieteenfilosofia laadullisen analyysin taustalla

Tällä tutkimuksella pyritään luomaan tietynlainen kuva tutkimuksen kohteena olevien Pesäpalloliiton lehtien lasten ja nuorten liikuntaa käsittelevistä kirjoituksista ja siitä, mitä muutoksia kirjoittelussa on havaittavissa. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti tutkimustavan taustalla olevia tieteenfilosofisia kysymyksiä, jolloin kaiken lähtökohtana voidaan pitää perinteistä jakoa luonnontieteiden ja ihmis- ja yhteiskuntatieteiden välillä. Heikkalan mukaan joukko tieteenfilosofisia kiistoja on johtanut perinteisen vastakkainasettelun hämärtymiseen luonnontieteiden ja yhteiskuntatieteiden välillä, kuten myös "kovien" ja "pehmeiden" tutkimusmenetelmien välillä (Heikkala 1998, 86). Yksi tärkeimmistä kiistoista perustuu kahden tiedonmuodostustavan eli induktiivisen ja deduktiivisen tiedonmuodostuksen eroihin (mm. Haaparanta & Niiniluoto 1991, 56-63). Molemmissa tapauksissa tiedonmuodostuksen tavoitteena on teoria. Pelkistetysti voidaan todeta, että induktivismiin mukaan teorioihin päästään keräämällä aineistoa riittävän suuri määrä, jolloin empiiristen havaintojen avulla pyritään löytämään aineistosta yhtäläisyyksiä tai eroja, joiden pohjalta muodostetaan teoria. Deduktiivisen tiedonmuodostuksen lähtökohtana on puolestaan tietty yleistetty teorettinen käsitys tietystä vallitsevasta asiasta, jonka paikkansapitävyyttä testataan empiirisellä tutkimuksella. (Heikkala 1998, 86)

Tässä tutkimuksessa sovelletaan aineistolähtöistä menetelmää, jolloin voisi olettaa, että tutkimuksessa käytetään induktiivista tiedonmuodostustapaa, mutta erottelu

induktivismiin ja deduktivismiin välillä ei kuitenkaan ole toimiva käytännön tutkimuksessa, sillä empiirisen aineiston keräämisen taustalla on aina tutkijan teoreettinen käsitys tutkittavasta ilmiöstä. Se, mitä hän näkee empiirisenä havaintona, on ehdollistettu sille teoreettiselle pohjalle, joka hänelle on muodostunut. Tämän seurauksena eri tieteenalojen tutkijat hahmottavat maailman eri tavalla ja lähestyvät samaa tutkittavaa asiaa eri puolilta ja tulkitsevat näin ollen havaintojaan "omien teoreettisten silmälasiansa" puitteissa; eri ihmiset eivät siis näe tiettyä kohdetta samalla tavalla, vaikka havainnoinnin olosuhteet olisivatkin samanlaiset. Toisaalta ilman empiirisiä havaintoja ei voida muodostaa teoriaa. (Heikkala 1998, 86-87) Teorian ja empiiristen havaintojen kiinteä yhteys tulee esille myös tässä tutkimuksessa.

Operationalismin eli mitattavuuden periaate on ollut hyvin keskeisellä sijalla luonnontieteellisessä tutkimuksessa, jota jäljitellen operationalismi omaksuttiin myös ihmis- ja yhteiskuntatieteissä. Operationalismi pohjautuu teorian ja empirian suhteeseen; teorian sisältämät käsitteet on oltava muutettavissa sellaiseen muotoon, että niitä voidaan kokeellisesti mitata. (Eskola & Suoranta 1998, 75) Heikkala toteaa, että luonnontieteissä operationalismiin liittyvät ongelmat johtivat tutkimustavan hylkäämiseen, mutta ihmis- ja yhteiskuntatieteiden puolella sen käyttöä jatkettiin ongelmista huolimatta. Tällä on ollut massiiviset seuraukset ihmis- ja yhteiskuntatieteille, joissa periaatetta on sovellettu runsaasti erityisesti kyselylomakkeisiin perustuvilla survey-tutkimuksilla. Operationaalistamisen yhteydessä on oletettu, että on olemassa teoreettisia käsityksiä ja havaintokäsityksiä eli erikseen teorioita ja havaintoja. Edellä todetun teorian ja empiiristen havaintojen yhteyden vuoksi havaintomaailman ja sitä kuvaavan teoreettisen kielen erottelu ei kuitenkaan onnistu, sillä Heikkalaa lainaten "kaikki tekemämme empiiriset havainnot (sekä havaintojen keruu että niiden tulkinta) ovat teoreettisesti 'raskautettuja'". Samalla tavalla teoreettiset oletukset perustuvat empiriaan. Tämä vaikuttaa jo siinä vaiheessa, kun jonkin käsitteen operationaalistamista aletaan suunnitella. Koska empiirisiä havaintoja ei voida tehdä ilman taustalla olevaa teoriaa, eri tieteenalat voivat selittää saman ilmiön eri tavoin, joten ei voida olettaa olevan "yhtä ja oikeaa" tulkintaa, kun tulkinnan kohteena on inhimillisen elämän empiirinen ilmiö. (Heikkala 1998, 88-89)

Laadullisen tutkimuksen kohdalla tutkimuksen tekemisessä korostuu hermeneuttisen kehän käsite, jossa vallitsee tiivis yhteys teorian, empiiristen havaintojen ja niiden tulkinnan välillä. Tutkija liikkuu tässä prosessissa jatkuvasti aineistonsa ja teorian välillä

muodostaen aineistosta tulkintoja, joita tarkastellaan teoriataustaa vasten. Tämän jälkeen tulkinnat joko hyväksytään, hylätään tai niitä tarkistetaan palaamalla jälleen aineiston pariin; tulkinta on jatkuvaa vuoropuhelua teorian ja empirian välillä. (Haaparanta & Niiniluoto 1991, 63-67) Tutkijan tehtävänä on ylittää tutkimuksen kohteen niin sanottu ensimmäisen asteen katse tutkijan toisen asteen katseella (Eskola & Suoranta 1998, 149). Tässä tutkimuksessa edellinen tarkoittaa sitä, että tutkijan tehtävänä ei ole pelkästään kuvata sitä, mitä Pesäpalloliiton julkaisut kertovat lasten ja nuorten liikunnasta tutkimuksen ajanjaksolla. Julkaisujen lasten ja nuorten liikuntaa käsittelevät kirjoitukset ovat tutkimuksen lähtökohta. Tutkimus vaatii tutkijan aktiivista otetta, eli toisen asteen katsetta, jolla hän pyrkii löytämään tutkimuskohteestaan jotain, jonka avulla tutkittavaa ilmiötä pystytään selittämään ja liittämään se tiettyihin laajempiin kokonaisuuksiin. (Heikkala 1998, 89; Eskola & Suoranta 1998, 138)

Tulkitsevan laadullisen tutkimuksen objektiivisuutta ja puolueettomuutta ei voida taata millään koneellisella menettelytavalla, joten pääasialliseksi luotettavuuden kriteeriksi asettuu tutkija itse sekä koko tutkimusprosessi (Eskola & Suoranta 1998, 211). Menettelytapojen suhteen on huomioitava, että tutkimusasetelman vaiheet ovat julkisia, jolloin toiset tutkijat voivat arvioida tutkimusta. Kuten edellä todettiin, samasta tutkimuskohteesta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja. Tämä ei kuitenkaan riitä perusteeksi valituille tulkintatavoille, vaan tulkinnat on perusteltava ja osoitettava paikkansapitäviksi tietyn teorian puitteissa. (Heikkala 1998, 90)

1.4 Laadullinen sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä

Laadullisessa tutkimuksessa käytettävän menetelmän valinta on hieman hankalaa jo senkin vuoksi, että olemassa oleva laadullisen tutkimuksen metodikirjallisuus on melkoisen laaja ja kirjava. Varsinaisen analyysin tueksi ei ole olemassa mitään itsestään selviä ja vakiintuneita toimintatapoja, joten tulkintojen osuvuus on kiinni tutkijan omasta sosiologisesta mielikuvituksesta. (Heikkala 1998, 91; Eskola & Suoranta 1998, 147) Tässä tutkimuksessa sovelletaan laadullista sisällönanalyysiä.

Sisällönanalyysiä voidaan soveltaa sekä määrällisesti että laadullisesti. Käytettäessä määrällistä sisällönanalyysiä, organisoidaan tutkittavan aineiston sisältö laskemalla etukäteen tarkasti määrättyjen piirteiden esiintymistiheyksiä – analyysin pohjaksi

tehdään siis määrällisiä laskelmia. Määrällistä sisällönanalyysiä voidaankin pitää tapana luokitella ja organisoida lähdemateriaali soveltuvaksi tilastolliseen analyysiin. Laadullinen menetelmä on puolestaan joustavampi ja vapaamuotoisempi. Siinä kiinnitetään huomio materiaalin laadullisiin yksityiskohtiin ja tulkinnassa käytetään hyväksi lisäinformaatiota tekstin syntytilanteesta. (Julkunen 1970, 109; Jussila, Montonen & Nurmi 1989, 173) Oleellista on se, että empiirisen tutkimuksen havainnot eivät muodosta itsessään tutkimuksen tuloksia, vaan ne ovat johtolankoja, joita tulkitsemalla pyritään pääsemään havaintojen taakse (Alasuutari 1994, 34-35). Tutkimusongelmat toimivat siltana teorian ja havaintojen välillä; tämän sillan yli kuljetaan monta kertaa tutkimusprosessin kuluessa. Koska teoreettiset oletukset johdattelevat sekä aineiston keruuta että sen käsittelyä ja analyysiä, laadullisessa tutkimusotteessa tarvitaan ehkä enemmän teoriaa kuin määrällisessä tutkimusotteessa (Eskola & Suoranta 1998, 82).

Laadullisessa sisällönanalyysissä tekstin tulkinnassa otetaan huomioon sen kirjaimellisen sisällön ohella myös syntytilannetta ja tarkoitusta koskevat näkökohdat (Peltonen 1979, 37). Jussila, Montonen ja Nurmi (1989) puhuvat systemaattisesta analyysistä, jota voidaan pitää yhtenä laadullisen sisällönanalyysin muotona. Laadullisen sisällönanalyysin (systemaattisen analyysin) avulla selvitetään tutkittavan asian sisältö, merkitys ja asema jonkin kokonaisuuden osana. Huomiota kiinnitetään sekä siihen, mitä tekstissä pyritään tuomaan esille, että siihen, miten asioita perustellaan ja missä yhteydessä jokin asia ilmaistaan. Tavoitteena on saada selville tutkittavaan ilmiöön vaikuttavat perustekijät ja niiden keskinäinen vuorovaikutus, jonka jälkeen pyritään löytämään yleiset periaatteet, joiden avulla tutkittavaa asiaa selitetään liittämällä se johonkin laajempaan kokonaisuuteen. Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi on tiiviissä yhteydessä historialliseen lähestymistapaan, jossa lähteiden sisältämät tiedot pyritään yhdistämään siihen yhteiskunnalliseen kokonaisuuteen, josta ne ovat peräisin. (Jussila, Montonen & Nurmi 1989, 158, 160-173)

1.5 Laadullinen sisällönanalyysi tässä tutkimuksessa

Tutkittaessa Pesäpalloliiton jäsenlehden ja Pesäpallövän joulun lasten ja nuorten liikuntaa käsitteleviä kirjoituksia, käytetään aineistolähtöistä menetelmää. Puhdas aineistolähtöisyys tutkimusmenetelmästä puhuttaessa on kuitenkin mahdottomuus (vrt. luku 1.3), sillä tutkimusta tehdessä tutkijalla on aina enemmän tai vähemmän tiedostettuja lähtökohtia, joiden perusteella hän aineistoaan käsittelee (Heikkala 1998, 87; Väliaverronen 1998, 33). Tutkimuksen tekijällä on jo olemassa tietty käsitys siitä, millaisia vastauksia tutkimusongelmiin saadaan aineistoa analysoimalla. Tähän vaikuttavat sekä teoriakirjallisuuteen tutustuminen että tutkijan esiyymmärrys tutkittavasta asiasta. Tämän tutkimuksen perusolettamuksena on se, että yhteiskunnan ja liikuntakulttuurin muuttuminen on havaittavissa Pesäpalloliiton julkaisujen lasten ja nuorten liikuntaa käsittelevissä kirjoituksissa.

Tutkimukseen valitut lehtien vuosikerrat luettiin tarkkaan läpi ja samalla tehtiin muistiinpanoja lasten ja nuorten liikuntaa käsittelevistä teksteistä. Kirjoituksia ei luettu etukäteen muodostetun sapluunan avulla, vaan kaikki esille tulleet aihepiirit ja teemat kirjattiin ylös. Muistiinpanojen pohjalta kirjoitettiin tiivistelmä tutkimuksen jokaisesta kolmen vuoden jaksosta; tiivistelmien kirjoittamisessa keskityttiin siihen, millaisia artikkeleita tai juttuja lehdet sisälsivät lasten ja nuorten liikunnasta. Tiivistelmiä luettiin tämän jälkeen useaan kertaan, ja niistä nousseet teemat ja ilmiöt liitettiin laajempiin yhteiskunnallisiin kokonaisuuksiin. Havaintoja pyrittiin tulkitsemaan käyttämällä hyväksi tietoja niistä tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet tekstin syntymiseen, eli vaikka lehtikirjoituksia ei luettukaan minkään tietyn teorian pohjalta, teoriatietoa tarvittiin löydettyjen teemojen tulkitsemiseen.

Tässä tutkimuksessa lehtikirjoitusten syntytilannetta valaisevia tekijöitä ja kokonaisuuksia, joihin aineistosta esiin nousseet teemat liitetään, ovat ympäröivän yhteiskunnan tila ja yhteiskunnallinen muutos, johon myös liikuntakulttuurin muutos on kiinteässä yhteydessä.

Löydettyjä ilmiöitä verrataan myös kasvatuksellisiin tavoitteisiin ja niiden muuttumiseen ajan kuluessa. Lisäksi löydöksiä peilataan Pesäpalloliiton nuoriso-ohjelmiin kuten myös pesäpallon yleiseen asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Eri taustatekijöitä

tarkasteltaessa tutkitaan niiden keskinäisiä vuorovaikutussuhteita. Liikuntakulttuurin ohella kasvatukselliset tavoitteet ja niiden muuttuminen ovat aina sidoksissa yhteiskuntaan, joten yhteiskunnallinen muutos on tässä tutkimuksessa lähtökohta, johon kaikki muut esille tulevat muutokset kytkeytyvät. Lehtikirjoituksia tutkittaessa kiinnitetään huomiota siihen, mitä niissä tuodaan esille lasten ja nuorten liikunnasta, miten ja missä yhteydessä siitä on kirjoitettu, mihin kirjoituksilla pyritään, mitä perusteluita lasten ja nuorten pesistämisen kehittämiseksi on havaittavissa sekä kuinka kirjoittelu on vuosien saatossa muuttunut ja kuinka paljon on kirjoitettu samoista asioista.

Tässä tutkimusraportissa ei ole erotettu teoriaosaa ja tutkimuksen tuloksia toisistaan, vaan niitä kuljetetaan tekstissä rinnakkain. Tulkinnan havainnollistamiseksi tekstissä on suoria lainauksia Pesäpalloliiton julkaisuista. Lainausten tarkoituksena on aineiston kuvauksen elävöittäminen siten, että lukijalle muodostuu mahdollisimman hyvä kuva tutkimuksen kohteesta. Samalla lukija voi arvioida paremmin sitä, miten aineisto on yhdistetty teoriataustaan ja millä perusteella tulkintoja on tehty. Lukijalla on siis mahdollisuus arvioida analyysia ja sen toistettavuutta seuraamalla tutkijan päättelyketjua, jolloin lukijalla on edellytykset joko hyväksyä tai riitauttaa tehdyt tulkinnat (Mäkelä 1990, 53). Käytettäessä tiivistelmien kirjoittamista tutkimuksen tekemisessä, voidaan perustellusti kysyä, referoivatko kaikki tutkijat alkuperäistekstit samalla tavalla ja kiinnittävätkö he samoihin asioihin huomiota. Mitä todennäköisimmin näin ei ole aikaisemmin mainitun teorian ja empiiristen havaintojen kiinteän suhteen vuoksi; eri "teoriataustan" omaavat tutkijat tulkitsevat havaintoja hieman eri tavalla. Tähän ongelmaan ei ole muuta ratkaisua kuin se, että tutkimuksen tekijä tiedostaa kuvaustapojensa valinnaisuuden ja perustelee valintansa. Tutkijan on osoitettava tulkintojen ja aineiston välinen yhteys antamalla lukijalle riittävästi tietoa aineistosta esimerkiksi juuri suorien lainausten avulla. (Apo 1990, 74)

2 NUORISOTYÖ MIESPESÄPALLON VARJOSSA

Vuosina 1948-49 ja 1951-53 Kirissä etsittiin perusteita pesäpallon harrastamiselle. Moneen muuhun lajiin verrattuna pesäpallo oli varsin nuori laji, joten sitä kohtaan oli vielä runsaasti epäluuloja. Näiden epäluulojen hälventämiseksi hehkutettiin pesäpallon hyviä puolia. Pesäpallon eduksi katsottiin muun muassa sen monipuolisuus liikunta-
muotona; joutuuhan lajin harrastaja sekä juoksemaan, heittämään että lyömään pelien ja harjoitusten aikana. Tapaturmariski on pesäpallossa pieni ja kirjoitusten mukaan se sopii kaikenikäisille "kehonrakenteesta riippumatta". Pesäpallon harrastamisen perusteluita käsittelevistä kirjoituksista löytyi muutama maininta myös nuorisopesiksestä:

Kun pelin tempo on jokaisen määrättävissä kokonaisuuden silti häiriintymättä voi peliä pelata niin 10- kuin 40-vuotias, mies tai nainen. Pelaajamassat ovat myös tämän vuoksi hyvin laajat maassamme. (Kiri 3/1948, 4)

Vaikka korostettiin pesäpallon sopivuutta molemmille sukupuolille ja kaiken ikäisille, oli käytäntö kuitenkin ristiriidassa periaatteiden kanssa.

2.1 Maskuliinisuus hallitsee

Pesäpalloliiton jäsenlehtien kirjoitukset käsitelivät lähes kokonaan miesten pesäpalloilua 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alkuvuosina. Maskuliinisuus näkyi myös niissä harvoissa nuorisopesistä käsittelevissä kirjoituksissa, jotka olivat saaneet palstatilaa. Naisten tai tyttöjen pesäpallotoiminnasta ei mainittu sanallakaan 1940-luvun lopulla, mutta 1950-luvun alussa naisnäkökulma alkoi vähitellen ilmaantua mukaan. Tulosten seasta löytyi jo ajoittain mainintoja naistenkin peleistä, tyttöjen pelituloksista ei kuitenkaan kirjoitettu, koska tyttöjen kilpailutoiminta ei vielä ollut päässyt ensiaskelia pitemmälle. Poikien sarjapelit sen sijaan olivat jo 1950-luvun alkuvuosina hyvässä vauhdissa. Alle 18-vuotiaille ilveksille ja alle 16-vuotiaille kärpille oli järjestetty pelejä jo jonkin aikaa. Alle 14-vuotiaiden poikien oravasarja pyörähti myös käyntiin 1950-luvun alussa. Sarjat ulottuivat yhä nuorempiin ikäluokkiin; kilpailujärjestelmän kehittäminen oli yksi keino pesäpallon kilpailukyvyyn parantamiseksi eri lajien välisessä kiristyvässä kilpailussa (Itkonen 1996, 221). Pesäpallon ja erityisesti yleisurheilun väliset kiistat pääsivät ajoittain Kirin sivuille:

Vimpeliläiset arvelevat, että heidän juniorijoukkueensa heikkenee. Syöttäjä Virtala on saanut "kilpailukiellon" ensi kesäksi voidakseen parantaa seiväshyppytulostaan. Tämä 17-vuotias nuorukainen on päässyt pesäpallon avulla jo 320:een. (Kiri 2/1948, 12)

Nais- ja tyttöpesäpalloilun hiljaiselo Kirin sivuilla selittyy pitkälti yhteiskunnassa vallinneilla käsityksillä sukupuolten erilaisuudesta. Urheilu- ja liikuntakulttuuri lujittivat omalta osaltaan käsityksiä sukupuolista, niiden erilaisuudesta ja erilaisista tehtävistä. Urheilun ja liikunnan maailma toimi siis stereotyyppisten mielikuvien vahvistajana. (Laine 1992a, 211) Urheilua pidettiin pitkälti miesten etuoikeutena, samalla kun naiset löysivät oman paikkansa liikuntakulttuurissa voimistelun parista. Voimistelusta oli tullut naisten aluevaltaus ennen kaikkea siksi, että siinä naisten roolikäsitykset eivät joutuneet ristiriitaan vallitsevien roolikäsitysten kanssa. Perinteinen roolijako oli hetkellisesti uhattuna 1930-luvulla, jolloin naisten kilpaurheilun suosio kasvoi urheilujohdon alettua arvostaa naisten tuomia pisteitä kansainvälisistä kilpailuista. Naisurheilun noususuhdanne oli kuitenkin lyhytaikainen, koska suomalaiset naiset eivät parin vuoden valmennuksen jälkeen pärjänneet tarpeeksi hyvin yhdysvaltalaisille ja eurooppalaisille kilpasiskoilleen, joilla oli jo parinkymmenen vuoden harjoittelukokemus taustalla. (Laine 1992a, 203-206)

Maskuliinisessa yhteiskunnassa ruumiin sosiaalinen määrittäminen tapahtuu miesten ehdoilla; naiset tulkitsevat omaa yhteiskunnallista asemaansa ja ruumiillisuuttaan vallitsevan maskuliinisen ajattelutavan mukaan (Brittan & Maynard 1984, 204). Vahva maskuliinisuus heijastui myös Kirin ainoasta naispesäpalloilua käsitelleestä kirjoituksesta vuosien 1948 ja 1949 aikana. Jutussa haastateltiin naisten akateemisen pesäpallosarjan tähtipelaajaa, Viipurin osakunnan polttajaa "Nalle" Ristolaista, joka oli juuri valmistunut voimistelunopettajaksi. Tämän "terijokelaisen hirmulyöjän" mukaan pesäpallo sopi oivallisesti myös naisille, mutta naispesäpalloilun laajenemisen ehtona oli hänen mielestään miesmäisen pelityylin opettelu ja opettaminen. Samalla hän suhtautuu hieman halveksivasti naispesäpalloilun tasoon ja etenkin liian naismaiseen pelityyliin. Neljän maalin pelaaminen sai Nallelta kovan tuomion. Tämä pallopeti ei antanut tytöille sellaisia valmiuksia pesäpallon pelaamiseen, jotta heidän pelinsä olisi näyttänyt "oikealta" pesäpallolta (eli miesmäiseltä).

Mut pesäpallokentäll pitäs naisten jättää liika naisellisuus pois ja yrittää pelata mieste tyylii. Ei se mittää rummaa oo, jos lyöp kovast ja juoksee heittelemättä säärii sivulle. (...) Meil on kyll hyviä joukkueitkii, mut enneku myö saahaa taso laajenemmaa, ni täytys jo esimerkiks koulus lopettaa kaikk sellane neljä maali peluu ja opettaa nuorill tytöill alust ast pellaamaa pesäpalloo oikee. (Kiri 4/1948, 3)

Vaikka 1950-luvun alussa Kiristä löytyi jo jonkin verran tuloksia naisten sarjapeleistä, oli suhtautuminen naisten ja tyttöjen pesäpalloon vieläkin ristiriitaista. Eräässä lehdessä oli artikkeli, joka käsitteli tyttöpesiksen ongelmia. Kirjoittajaa oli alun perin pyydetty kirjoittamaan naisten valmennuksesta, mutta tehtävän "ylivoimaisuuden" vuoksi hän kirjoitti muuten vain ajatuksiaan naisten pesäpallosta.

Vanha sananlasku sanoo: "Nuorena vitsa väännettävä" ja samaan minäkin yhdyin kun on puhe pesäpallosta. Mielestäni on sopivin ikä koulutuksen alkamiseen 12-14 vuotta, jolloin tytöt ovat 3-4 luokalla oppikoulussa. Miten näitä tyttäriä saa pelaamaan, siinä on monelle pulma. Meikäläinen on haastatellut tyttöjen voimistelunopettajia tiedustellen parhaat heittäjät ja ilmoittanut milloin harjoitukset ovat. (...) Lukija varmasti ihmettelee miksi valitsin heittäjät. Sikäli kuin olen asioita seurannut oppivat tytöt helposti lyömään, mutta heittäminen on erittäin vaikeata. Paitsi runsasta tekniikkaharjoitusta olisi tytöille saatava paljon keskinäisiä pelejä. Erittäin tärkeätä on, että tyttöjä on paljon. Yleinen toteamus on, että jo parin vuoden kuluttua on alkuperäisestä joukosta poissa n. 75%. Vain parhaat ovat jäljellä. Lisäksi on työtä tehtävä ja pitkällä tähtäimellä, n. 4-5 vuotta. (Kiri 4/1952, 16)

Hallitseva maskuliininen ajattelutapa heijastui myös poikien pesäpalloa käsitteleviin kirjoituksiin, sillä junioritoiminnan ensisijaisena tavoitteena oli kasvattaa uusia pelaajia miesten sarjoihin. Toisaalta ymmärrettiin myös menestyvän miesjoukkueen antaman esimerkin tärkeys houkuteltaessa nuorisoa lajin pariin.

...valoisin toivein voi ViVe katsoa tulevaisuuteen, sillä joukkueen junioreista löytyy pian pätevää ainesta mestaruussarjaotteluihin. (Kiri 15/1953, 1)

2.2 Kärppämestareiden voitonjuhlalat

Suomi oli elänyt huippu-urheilun kultakauttaan 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Kansan olympiarakkaus sai hyväksynnän maan poliittiselta johdolta, joka otti mielellään juhlallisesti vastaan urheilumenestyksen. Urheilu sai virallisen aseman kansakunnan yhdistäjänä ja Suomen tunnetuksi tekijänä. (Laine 1992b, 221-223) Vielä

sotien jälkeenkin suomalaisen liikuntakulttuurin avainsana oli kilpailullisuus ja menestystä arvostettiin. Itkosen mukaan liikuntakulttuuriamme hallitsi tuolloin harrastuksellis-kilpailullinen kausi, jota luonnehti erityisesti tulosten seuranta. (Itkonen 1991, 190) Tämä näkyi myös Kirin sivuilla; etenkin 1950-luvun alussa lehdet suorastaan pursusivat eri sarjojen pelituloksia. Suurin osa tulostiedoista koski luonnollisesti miesten mestaruussarjaotteluita, mutta joukkoon pääsivät myös naisten sekä ilvesten (alle 18-vuotiaiden poikien) pelit. Olipa muutamassa numerossa kerrottu myös kärppäsarjan (alle 16-vuotiaiden poikien) pelituloksista. Nuorisopesistä koskeva kirjoittelu yleistyi vähitellen Kirissä 1950-luvun alussa, mikä kertoo omalta osaltaan Pesäpalloliiton lisääntyneestä kiinnostuksesta nuorisotoimintaa kohtaan. Alle 16-vuotiaille pojille järjestettiin ensimmäinen kärppäleiri vuonna 1951. Leirillä pelattiin kyseisen ikäluokan suomenmestaruudesta ja mukaan kelpuutettiin kustakin piiristä paras kärppäjoukkue. Kilpailullisuus korostui siten sekä leiriohjelmassa että joukkueiden valintakriteereissä. Vaikka leirin ohjelma oli kokonaisuudessaan monipuolisempi kuin nykyisillä leireillä (leiriohjelmaan kuului myös muita lajeja kuten yleisurheilua, uintia, lentopalloa ja suunnistusta), oli mestaruuden ratkaiseminen ehdottomasti tärkein asia. Mestarijoukkue toi kunniaa paitsi omalle seuralleen myös kotikunnalle. Ensimmäinen kärppämestaruus meni Vimpeliin ja voittajajoukkue otettiin vastaan lähes yhtä juhlallisoin menoin kuin olympiaurheilijat menestyksekkään kisamatkan jälkeen:

Voittotiedon saavuttua Vimpeliin, ryhtyivät kunnanhallitus ja urheilulautakunta järjestämään pojille vastaanottojuhlaa. Auton saavuttua ns-talolle ohjattiin pojat kahvikuppien ääreen. Tilaisuudessa puhui mm. valtuuston puheenjohtaja, kansanedustaja V. Rankila innoittavia sanoja kunnostautuneille pojille. Joukkueen johtajana toiminut V. Niemi luovutti kiertopalkinnon, Kärppäveistoksen, seuran puheenjohtajalle. (13/Kiri 1951, 1)

Tulosintoilun ohella toinen harrastuksellis-kilpailullisen kauden tyypillinen piirre oli valmennustiedon niukkuus sekä harrastuksenomainen asennoituminen liikuntaan. Urheiluväen keskuudessa oli hallitsevana käsitys, jonka mukaan kilpailumenestys johtui pääasiallisesti lahjakkuudesta eikä harjoittelulla katsottu olevan kovinkaan suurta merkitystä. (Itkonen 1991, 190) Pesäpalloliitto yritti jakaa jäsenlehtensä välityksellä kentälle valmennustietoa. Kirin sivuilla kirjoiteltiin runsaasti 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa valmennusohjeista, pesäpallon tekniikasta ja taktiikasta sekä säännöistä. Tämä on ymmärrettävää senkin vuoksi, ettei pesäpallolla ollut vielä tuolloin pitkiä perinteitä, eivätkä esimerkiksi säännöt olleet läheskään jokaisen seuran

hallinnassa. Harjoitusohjeita ei oltu mitenkään eritelty miesten, naisten tai nuorten välillä, vaan ne olivat yhteisiä kaikille (suunnattu kuitenkin miehille). Lehden lukijoille teroitettiin, ettei huippukuntoon pääse parin vuoden tiiviilläkään harjoittelulla, vaan huipulle nousu edellyttää useampien vuosien suunnitelmallista valmentautumista. Poikavuosina ei varsinaisen harjoittelun kuitenkaan katsottu olevan oleellista, sillä tärkeämpää oli luoda pohja eri suoritusten tekniikalle pelailun merkeissä. Määrätietoisempi harjoittelu olisi hyvä aloittaa 17-18 -vuotiaana. (Kiri 2/1948, 11-12)

2.3 Seurat liiton holhoavan katseen alla

Pesäpalloliitolla oli Kirin kirjoitusten perusteella varsin holhoava ote eri puolella maata sijaitseviin pesäpalloseuroihin, valmennus- ja harjoitteluohjeita annettiin hyvin isälliseen sävyyn. Seuroja myös moitittiin suoraan, jos ne eivät olleet toimineet liiton haluamalla tavalla. Leiritoiminnan muodossa alkanutta liiton nuorisotyötä ohjailtiin suorasanaisesti:

Ihmetyttää se, että jotkut piirit eivät ymmärrä poikatoiminnan merkitystä, vaan jäävät kokonaan pois esim. juuri kärppäleiriltä. Se on pojille mitä erinomaisin kesänviettoleiri, jossa samalla opitaan uusia niksejä pesäpalloilun jalossa taidossa ja siten vähitellen kehitytään miesjoukkueen käyttökelpoiseksi reserviksi ja aikaa myöten voidaan vetää seuran edustuspuku ylle. Partaharjun leiriltä poisjäävät piirit tekevät suorastaan väärin poikia itseään kohtaan, sillä leirillä käynyt ymmärtää mitä leiri merkitsee pojille. Se kuvastuu jokaisen osanottajan kasvoista. Joka tapauksessa monissa piireissä pitäisi kiinnittää enemmän huomiota nuorten toimintaan. (Kiri 12/1953, 1)

Pesäpalloliiton pyrkimys seuratoiminnan ohjailuun ja valvontaan oli samoilla linjoilla valtion liikuntatoimen kanssa, sillä valtionavustusten voimakkaan lisääntymisen vuoksi suunnittelun ja kontrollin tarve kasvoi huomattavasti (Juppi & Aunesluoma 1995, 56). Valtiolla oli yleensäkin 1940- ja 50-luvuilla kansalaisia ohjaavan isoveljen rooli (Alasuutari 1996, 58). Edellisessä Kirin kirjoituksessa todetaan seurojen tekevän vääryyttä poikia kohtaan, jos eivät lähetä näitä liiton leirille. Suomi eli sotien jälkeen niin sanottua moraalitalouden vaihetta, jolloin vedottiin usein erilaisiin eettisiin periaatteisiin, kuten yhteisvastuuseen. Kansallinen yhteenkuuluvuuden tunne oli vahvistunut sotien aikana ja sitä pyrittiin nyt pitämään koossa yleisen moraalikäsitteen turvin. (Alasuutari 1996, 107)

3 NUORISOPESIS 1960-LUVUN MURROKSESSA

Suomessa 1960-luvulla tapahtunut yhteiskunnallinen murros jätti jälkensä myös liikuntaelämään. Väestön painopisteen siirtyminen maaseuduilta kaupunkiin ja vapaa-ajan lisääntyminen yhdessä samaan aikaan voimistuneen käsityksen kanssa liikunnan elämänlaatua ja terveyttä kohottavasta vaikutuksesta johtivat liikuntaharrastuksen voimakkaaseen kasvuun. (Vasara 1992a, 369) Pesäpallon harrastajamäärä kääntyi kuitenkin laskuun, sillä laji joutui yhteiskunnallisen murroksen myötä vaikeuksiin. Naisasia tuli muotiin 1960-luvulla, joten myös Pesäpalloliitossa kiinnostuttiin uudella tavalla nais- ja tyttöpesäpallotilun kehittämisestä.

3.1 Koulujen kautta kaupunkiin?

Pesäpallo on perinteinen maaseudun urheilumuoto, mikä näkyi myös Kirin nuorisopesistä koskevassa vähäisessä kirjoittelussa 1940-luvulla ja 50-luvun alussa. Pääkaupunkiseutuun ei viitattu näissä kirjoituksissa sanallakaan. Elämän painopiste pesäpallon ulkopuolellakin oli tuolloin vahvasti maaseudulla. Sodan jälkeisen asutuspolitiikan tarkoituksena oli maatalousväestön lisääminen, sillä sotavuosien jättämiä haavoja paikkailtiin etenkin valtion asutuspolitiikkaan kohdistamien toimenpiteiden avulla. Yhteiskunnallista eriarvoisuutta pyrittiin lieventämään jakamalla suurtilallisten tai valtion maita karjalaiselle siirtoväelle tai muille maattomille; uutta peltoa raivaamalla voitiin vähitellen korvata osa niistä menetyksistä, jotka olivat seurauksena alueluovutuksista. Maaseudun asutustoiminnan tukeminen oli myös omiaan ainakin hidastamaan kaupungistumiskehitystä, joka nähtiin kaupunkielämään liittyvien ongelmien vuoksi vahingollisena. Maatalouspolitiikalla oli näin sosiaalipoliittinen tehtävä. (Alasuutari 1996, 52-61)

Maatalouden sosiaalipoliittisesta merkityksestä johtuen Suomi muuttui maatalousvaltaisesta maasta teolliseksi yhteiskunnaksi kansainvälisten vertailujen valossa varsin myöhään ja nopeasti. Vielä vuonna 1940 ammatissa toimivasta väestöstä 60 prosenttia sai elantonsa maa- ja metsätaloudesta, mutta vuoteen 1980 mennessä osuus oli tippunut 13 prosenttiin (Valkonen 1985, 206). Nopea muutos merkitsi paitsi elinkeinorakenteen muutosta myös voimakasta alueellista muuttoliikettä maaseudulta asutuskeskuksiin, erityisesti Uudellemaalle. Maatalouden rakenteellinen murros

käynnistyi suhteellisen pian 1960-luvulle tultaessa ja erityisesti 60-luvun loppupuolella alkoi voimakas maaltapako. (Valkonen 1985, 223; Alasuutari 1996, 38, 62)

Pesäpallon voima oli ollut maaseutukylissä, joten 1960-luvun yhteiskunnallinen muutos aiheutti pesäpallolle suuria vaikeuksia. Harrastajamäärä kääntyi laskuun; tultaessa 60-luvulle Pesäpalloliitossa oli jo yli 100 000 jäsentä, mutta 1970-luvun puolivälissä enää noin 65 000. Tämän jälkeen liiton jäsenmäärä on säilynyt ennallaan eli laji on kyennyt säilyttämään asemansa varsin hyvin, mihin on vaikuttanut niin kaupungistumiskehityksen tasaantuminen kuin myös Pesäpalloliiton innokas markkinointi. (Vasara 1992b, 413)

Pesäpalloliitossa ounasteltiin tulevia vaikeuksia jo 1950-luvun lopulla, jolloin oli ryhdyttävä miettimään keinoja lajin harrastajamäärän turvaamiseksi. Uusia pesäpalloilijoita ei enää pystyttäisi houkuttelemaan tarpeeksi lajin pariin seuratoiminnan puitteissa. Pesäpalloseurat eivät muuttaneet ihmisten mukana maaseudulta uusiin asutuskeskuksiin, eikä lajien välinen alati kiristyvä kilpailu yhtään helpottanut asiaa. Katseet suunnattiin nyt kouluihin. Pesäpalloa oli toki lyöty kouluissa aikaisemminkin, mutta Pesäpalloliitossa ei juurikaan koulujen pesäpallotoimintaan puututtu. Kirissä kyllä kerrottiin jo 1940-luvun lopulla niistä harvoista esimerkillisistä kunnista, joissa oli ryhdytty järjestämään pesäpallosarjoja kansakoululaisille.

Kansakouluissa suoritettavaa pesäpallotyötä on ryhdytty Pohjois-Savossa oikein ponnella edesauttamaan. Pp-jaosto antaa jokaiseen kuntaan, missä saadaan koululaissarjaan mukaan vähintään 3 yhdeksikköä, komean kiertopalkinnon. Kelpaapa siitä kilvoitella koulujen. Seurattava esimerkki muillekin piireille. (Kiri 5/1948, 6)

Laitisen mukaan laji valtasi jo 1930-luvulla lujan jalansijan kansa- ja oppikouluissa, ja sotien jälkeen lajin asema vain vankistui, sillä 1950-luvulla pesäpallo kilpaili hiihdon kanssa koulun suosituimmasta liikuntamuodosta. Oppikoulut ja kansakoulut olivat pelanneet jo vanhastaan yksityisten ja urheiluseurojen aloitteesta pienimuotoisia paikallisia ja maakunnallisia sarjoja. Ne pelattiin aluksi aivan irrallaan toisistaan, mutta 1950-luvun edetessä niitä alettiin yhtenäistää. Kansakoulun Liikuntakasvatusliitto käynnisti ensin vuonna 1953 kansakoulujen väliset pesäpallokilpailut. (Laitinen 1983, 209-210) Pesäpalloliitto toimi aktiivisesti oppikoulujen välisen pesäpallosarjan

toteuttamisessa ja oppikoulujen pesäpallocup järjestettiin muutamien vuosien suunnittelun jälkeen ensimmäistä kertaa vuonna 1957. Oppikoulucupia ei ollut aikaisemmin toteutettu, koska epäilyt pelien haittaavasta vaikutuksesta koulutyöhön olivat olleet vahvat. Lisäksi pelimatkoista aiheutuvat kustannukset olivat aiheuttaneet päänvaivaa. Nyt epäilyt olivat hälvenneet ja cup toteutettiin yhteistyössä Kouluhallituksen ja Suomen Oppikoulujen Urheiluliiton kanssa. Cupiin osallistui jo ensimmäisenä kesänä odotettua enemmän joukkueita, yhteensä 134 joukkuetta 130 eri koulusta. Aluksi cup järjestettiin vain pojille, tyttöjen pelit alkoivat vuonna 1962. Koulusarjat olivat suosituimmillaan 1960-luvulla; kansakoulusarjaan osallistui parhaimmillaan yli 1 700 joukkuetta ja oppikoulucupiin lähes 700 joukkuetta (Laitinen 1983, 210).

Oppikoulucupin eräänä tarkoituksena oli pesäpallon juurruttaminen kaupunkeihin. Tämä ei kuitenkaan onnistunut aivan toivotulla tavalla, sillä Kirissäkin kiinnitettiin huomiota siihen, että piireissä pelattujen karsintojen jälkeen loppukierroksille pääsi huomattavasti kaupunkikouluja enemmän maaseutukoulujen joukkueita.

17 piirinmestarista oli kaikkiaan 7 kaupunkikouluja, vaikka Etelä-Pohjanmaata lukuunottamatta kaikista piireistä "starttasi" kaupunkijoukkueita. Kaupunkikouluista tipahti sitten syksyllä jo 1. kierroksella viisi pois ja loppuotteluun selviytyi vain yksi kaupunkikoulu, joka kylläkin yltyi mestaruuteen saakka. Huolimatta mestaruuden menemisestä kaupunkikoululle voimme näiden lukujen perusteella todeta, että ensimmäisen cupin voima oli maaseudulla. (Kiri 5/1957, 60)

Vuonna 1963 oppikoulucupin mestaruus tuli vihdoin pääkaupunkiseudulle. Pesäpallöväen joulussa kirjoitettiin värikkäästi Sotkamon ja Kulosaaren välisestä loppuottelusta. Keskinäinen paremmuus ratkaistiin Sotkamossa, ja isäntäjoukkuetta pidettiin selvänä ennakkosuosikkina, sillä olihan sillä riveissään kaksi huippuluokan pelaajaa. Sotkamon Jymy oli voittanut miesten suomenmestaruuden ja mestarijoukkueen kaksi tähtipelaajaa oli kentällä myös oppikoulucupin finaalissa. Sotkamolaisten itsevarmuus nostatti taistelumieltä Kulosaareissa ja voiton eteen oltiin valmiita tekemään mitä vain. Jotta kannustusta löytyisi Sotkamossa myös vierasjoukkueelle, vuokrattiin kaksi junavaunua, joilla Kulosaaren yhteiskoulun satapäinen iskujoukko matkusti pelaajien mukana pohjoiseen. Kulosaari oli yllättäen itse pelissä koko ajan niskan päällä, Sotkamo sen sijaan pelasi Pesäpallöväen joulun mukaan haparoivasti ja ennakkosuosikkien lyöntipeli oli suorastaan luvattoman heikkoa. Kaksi huippupelaajaa

erottui Sotkamon yhdeksiköstä selvästi, mutta joukkueen peli rakentui liiaksi näiden kahden varaan, minkä vuoksi suoritukset olivat hyvin epätasaisia. Kulosaaren peli puolestaan kulki varmasti ja hallitusti, mistä kannustusjoukko riemastui. Jopa koulun rehtori seisoi kentän laidalla kaatosateesta huolimatta huutaen ohjeita pelaajilleen. "Huutosakit huusivat, torvet soivat ja rummut pärisivät", kun Kulosaari löi huutokilvassakin moninkertaisesti suuremman sotkamolaisjoukon.

Kotimatalla ei sitten puhuttukaan kuiskausta kovemmalla äänellä sillä viimeinenkin pihaus oli puristettu ulos siinä hurjassa loppukarjahduksessa, kun Kulosaari julistettiin ensimmäisenä pääkaupunkilaisjoukkueena Suomen mestariksi. (Pesäpallöväen jouluku 1963, 38)

Oppikoulucupin tarkoituksena oli pesäpallon harrastajapohjan laajentaminen. Peleihin valmistautuminen toi varmasti uutta intoa liikuntatunneille, mutta menestyksestä oli turha haaveilla, ellei joukkueen pelaajilla ollut jo ennestään lajitaidot hallussa. Joukkueisiin kelpuutettiin luonnollisesti sellaisia pelaajia, jotka olivat olleet seuratoiminnassa mukana. Näin ollen oppikoulusarjat eivät välttämättä houkutelleet kovinkaan paljon aivan uusia pelaajia.

Suoritettut ottelut osoittivat, että cupissa selviytyvät parhaiten sellaiset koulut, joiden yhdeksiköissä oli poikia, jotka jo seurajoukkueissa olivat saaneet "tulikasteensa". Joukkue, joka yksinomaan oli kokoonpantu "amatööreistä" sai armotta todeta joutuneensa ennemmin tai myöhemmin "laulukooroon" tekijämiehiä sisältävien yhdeksikköjen jatkaessa kamppailua. (Kiri 5/1957, 11)

Kansakoulujen sarjoilla oli jo aivan toisenlainen rooli pesäpallon levittämisessä. Oppikouluiässä aloittelijat eivät millään ehtineet saavuttaa samaa taitotasoa kuin lajia useampia vuosia harrastaneet, mutta kansakoulussa aloittelijat ehtivät paremmin mukaan. Vuoden 1963 Pesäpallöväen joulukuun mukaan noin 3 000 joukkuetta osallistui kansakoulucupin alkukierroksille, kun jokaisessa piirissä pelattiin parhaan kansakoulujoukkueen tittelistä. Samana vuonna poikien ja tyttöjen oppikoulucupiin sekä poikien keskikoulucupiin osallistui yhteensä hieman yli 300 joukkuetta. (Pesäpallöväen jouluku 1963, 21)

3.2 Pesäpallon ongelmat koulupelinä

Pesäpallo ei ole helppo peli ensikertalaiselle. Ennen kuin pelaaminen sujuu, on hallittava lyönnin ja kiinnioton tekniikka, lisäksi on tiedettävä sääntöjen perusteet. Kun pesäpallon asemaa koulupelinä yritettiin vahvistaa 1960-luvulla, laji vietiin kouluihin sellaisenaan, ilman teknisiä helpotuksia tai sääntöjen soveltamista. Kouluissa pelattiin kyllä yleisesti nelimaalia, mutta sitä pidettiin etenkin pojille turhan helppona pelinä, joka ei tarjonnut tarvittavaa jännitystä.

Lajin muokkaaminen paremmin kouluihin soveltuvaksi kiinnosti kuitenkin mitä ilmeisimmin Pesäpalloliittoa, sillä Kirissä kirjoitettiin jo vuonna 1957 lajin kouluissa kohtaamista ongelmista. Samassa kirjoituksessa kerrottiin esimerkki sääntöjen soveltamisesta. Eräällä pieksämäkeläisellä poikaporukalla oli ollut pesäpallon pelaamisen suhteen samanlaisia ongelmia kuin koulupesiksellä; tilan puute esti varsinaisen pelin pelaamisen ja nelimaali tuntui "akkamaiselta". Vähitellen pojat kehittivät pieksämäkeläisten tyttöjen ja poikien kansallispelin, sammakkopallon, joka oli kolmen hengen joukkuein pelattavaa pesäpalloa. Tämä peli oli saavuttanut valtavan suosion poikien keskuudessa. Pojat olivat useana vuonna pelanneet sammakkopallotarjoja, joissa oli kilpailtu jopa lyöjäkuninkuuksista. Säännöt oli sovellettu tarkoitusta vastaaviksi ja vähän heikommatkin pelaajat pystyivät osallistumaan olematta "taakaksi" joukkueelleen, sillä jo pienellä näpäyksellä pääsi etenemään ensimmäiselle pesälle. Kirjoituksessa todettiin, että tämä oli yleinen ongelma pelattaessa pesäpalloa kouluissa, sillä koulupeleissä on miltei aina mukana pelaajia, jotka jokseenkin varmasti kuolevat omaan lyöntiinsä. (Kiri 2/1957, 11; 25)

Myös Lauri Pihkala kiinnitti huomiota pesäpallon kouluissa kohtaamiin ongelmiin, mutta luonnollisestikaan hän ei esittänyt sääntöhelpotuksia kehittämälleen lajille. Tahko toteaa vuoden 1962 Pesäpallövän joulussa julkaistussa kirjoituksessaan, että koulupelinä pesäpallon suuri ongelma on pinnaamisen helppous niille, joita laji ei kiinnosta. Tällaisia ovat esimerkiksi "synnynäiset kömpelykset ja poropeukalot", joille teknisten hienouksien oppiminen on ylivoimaista. Pesäpallo vaati Tahkon mielestä synnynäistä sorminäppäryyttä, jotta olisi mahdollisuus päästä nautittavaan pelaamiseen. (Pesäpallövän jouluku 1962, 16)

Pesäpallo oli vaikeaa paitsi oppilaille myös opettajille, sillä sen katsottiin vaativan opettajilta paljon enemmän kuin esimerkiksi jalkapallo, joka on helppo heittää poikajoukkoon, jonka jälkeen peliä ja liikettä syntyy välittömästi. Pesäpallon kohdalla asia ei ole näin yksinkertainen, vaan opettajan on ensin osattava opastaa lajin alkeissa. Taktisia kuvioitakaan ei pidä unohtaa, sillä jonkun taktisen kikan oppiminen tuo peliin sen tarvittavan suolan, joka kannustaa pikkupoikia uusiin ja parempiin saavutuksiin. (Pesäpalloväen jouluku 1959, 24)

Vaikka pesäpallon tekninen vaikeus ja sääntöjen monimutkaisuus tiedostettiinkin koulupesiksen ongelmiksi, ei liitossa tehty ehdotuksia sääntöjen soveltamiseksi. Pesäpallo kulki alamäessä ja lajia kritisoitiin muiden lajien tahoilta voimakkaasti; jotkut tahot eivät pitäneet pesäpalloa lainkaan urheiluna. Puolustettaessa pesäpallon asemaa suomalaisessa liikuntakulttuurissa sotien jälkeen vedottiin erityisesti siihen, että laji kehitti paitsi fyysisiä ominaisuuksia myös ajatustoimintaa.

Nuorisoa viehättää pesäpalloilussa sen monipuolisuus. He ovat havainneet, että tämä urheilumuoto ei rasita yksistään lihaksia vaan myöskin aivoja, sillä hyvän pelisilmän saavuttamiseen tarvitaan myöskin aivojen älyä. (Pesäpalloväen jouluku 1963, 43)

Tämän vuoksi oltiin ehkä hieman varovaisia sääntöjen helpottamisessa edes koulujen tarpeita silmällä pitäen. Pelättiin, että syytökset pelin "akkamaisuudesta" saisivat lisää ilmaa siipiensä alle. Eikä lapsilähtöisyys tuolloin kuulunut muutenkaan urheilumaailman sanastoon. Muiden lajien tapaan pesäpallossakin haettiin esimerkit miesten suorituksista.

Vuonna 1969 Pesäpalloväen joulukuussa julkaistiin artikkeli, jonka kirjoittaja uskalsi jo esittää pienen sääntömuutoksen, jonka avulla pesäpallosta saataisiin hieman helpommin pelattava muoto. Kirjoittajan mielestä pesäpallo ei sellaisenaan ollut ollenkaan ihanteellinen koululiikuntalaji, vaikka se olikin saavuttanut suosiota koululaisten keskuudessa. Peli on teknisesti liian vaikea ja osumatarkkuuden saavuttaminen pieneen palloon on ylivoimaisen vaikeaa monelle koululaiselle. Myös kiinniotto on ongelmallista, sillä pallo on liian kova ja pieni turvallisen ja varman kiinnioton kannalta. Monet pelkäävät kiinniottoa niin paljon, etteivät uskalla edes yrittää. Lisäksi päänvaivaa aiheutti tilan puute; moneltakaan koululta ei löytynyt tarpeeksi suurta kenttää.

Kirjoituksessa ehdotettiin ratkaisuksi suurempaa ja pehmeämpää palloa, mikä ratkaisisi kaikki luetellut ongelmat. (Pesäpallöväen jouluku 1969, 42)

3.3 Tyttöpesiksen läpilyönti?

Vuonna 1957 Kirissä kirjoitettiin huolestuneeseen sävyyn naispesäpalloilun heikosta tasosta. Ajatukset naispesäpalloilua kohtaan alkoivat muuttua ja Pesäpalloliitossa löytyi vähitellen intoa myös naisten pallonlyönnin edistämiseen. Lääkkeeksi naispesäpalloilun heikkoon tasoon määrättiin tehostettu tyttötoiminta.

Uskoisin, että asiaa ajettaisiin eteenpäin jo sillä, että niin piirit kuin seuratkin saataisiin oivaltamaan tämän kansallispeleimme "haaran" merkitys. Alue toiminnan organisoiminen tulee varmasti aikanaan nostamaan myös naispesäpalloiluamme, sillä tyttötoiminta on toistaiseksi vielä monessa piirissä – tekisi mieli sanoa – täysin järjestämätöntä. 224 tyttöjoukkuetta oli tänä vuonna sarjoissa mukana, mutta tämä luku on helposti moninkertaistettavissa, sillä onhan oravapoikien joukkueita lähes 900 ja sanotaanhan, että naisia on Suomessa melkoisesti enemmän kuin miehiä. Kannattaa kaikissa piireissä kiinnittää tähän huomiota, sillä "tyvestä puuhun nousee" ja vain alue toiminnan organisoinnilla saadaan naistoiminta pesäpalloilussa nousemaan sille tasolle, jolla sen tulisi olla. Naiset hankkeeseen pyrkivät kaikessa suhteessa tasa-arvoisiksi miesten kanssa – kansallispeleimme on laji, jossa he sitä toistaiseksi eivät ole. (Kiri 5/1957, 15)

Kirjoitus ennakoiti seuraavan vuosikymmenen tapahtumia. 1960-luvun Suomessa oli nähtävissä muutos, jota naisten historiaa tarkasteltaessa on pidettävä merkittävänä. Muutoksen ytimenä voidaan pitää sitä, että naisen elämänpiiri laajeni kodin ulkopuolelle. Naisten siirtymistä palkkatyöhön voidaan pitää muutoksen alullepanijana, mutta sen lisäksi naiset alkoivat yhä useammin osallistua muuhunkin kodin ulkopuoliseen toimintaan. Muutoksen luonne oli sellainen, että se on vaikuttanut ratkaisevalla tavalla myös tarkastelunäkökulmaan, jota on käytetty tutkittaessa naisten yhteiskunnallista asemaa. Tällöin lähtökohdaksi on otettu tasa-arvo; naisten asemaa on verrattu miesten asemaan. 1960-luvulla naimisissa olevien naisten työssäkäynti yleistyi huomattavasti kaupungistumisen myötä, joten on luonnollista, että uudenlainen tasa-arvokeskustelu virisi juuri tuolloin. Tavoitteeksi tuli tilanne, jossa sukupuoli ei enää ohjaisi työnjakoa. (Jallinoja 1985, 252; 269-270)

Julkusen mukaan Suomessa solmittiin 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa uusi sukupuolisopimus. Naisen paikan uudelleenmäärittely ei ollut yhteiskunnallisen

rakennemuutoksen sopuisa ja politiikaton seuraus vaan naisten omaa, osin hyvin äänekästäkin poliittista toimintaa, jonka teki mahdolliseksi radikaali suhdanne. Rakennemuutoksen (kaupungistumisen, palkkatyön yleistymisen, keskiluokkaistumisen) luoma katkos 1960-luvulla tarjosi naisille runsaasti uusia mahdollisuuksia. Vaikka 1960-luvusta puhutaan jonkinlaisena katkoksenä, oli uusien tasa-arvopyrkimysten taustalla kuitenkin maatalousyhteiskunta ja sen sukupuolisten suhteiden järjestelmä. Maatalousvaltainen Suomi on luonut sellaisia sukupuolijärjestelmiä, jotka ovat suosineet naisten itsenäisyyttä ja toimimista miesten rinnalla enemmän kuin monessa muussa maassa. (Julkunen 1994, 181-199)

Ajan hengen mukaisesti Pesäpalloväen joulussa kirjoitettiin vuosina 1967-1969 paljon tyttöjen ja naisten pesäpallosta. Naispesäpalloilua pyrittiin kehittämään erityisesti järjestämällä valtakunnallisia tyttöleirejä. Alle 16-vuotiaiden peippojen ja alle 14-vuotiaiden pääskyjen leirejä kuvailtiin ahkerasti. Poikien leireistä ei näinä vuosina kirjoitettu ainuttakaan omaa juttua.

Vuoden 1967 Pesäpalloväen joulussa todettiin, että naispesäpalloilun kehittämiseksi olisi tehtävä paljon työtä ja että kehitystä jarruttava passiivinen asenne olisi ensitilassa muutettava. Liiton kannustuksesta huolimatta kentällä suhtauduttiin siis varsin nihkeästi naisten ja tyttöjen pesäpalloiluun. Tämä näkyi esimerkiksi haluttomuutena lähettää tyttöjoukkueita leirille.

Koulutusvuoden huipentumaksi naispesäpalloilussa oli Pesäpalloliiton naisvaliokunta suunnitellut valtakunnallista peippoleiriä. Leirinä se siksi muodostuikin, mutta paljasti samalla selvästi yleisen suhtautumisen naispesäpalloilun kehittämiseen Suomessa. Vain kuudesta piiristä oli vaivauduttu lähettämään joukkue huoltajineen leirille ja huolimatta vakuuttavista lupauksista liittovaltuuston kokouksessa Kuortaneella kaksitoista (12) piiriä ei pystynyt saamaan yhdeksikköä matkaan. Uskomme kuitenkin, että pikemminkin on ollut kysymys järjestelyn heikkoudesta kuin naispesäpalloilun olemattomuudesta poisjääneissä piireissä. (Pesäpalloväen jouluku 1967, 40)

Leirit tarjosivat koulutusta myös muille kuin itse pelaajille, sillä Pesäpalloliiton naiskouluttajat saivat näillä leireillä arvokasta kokemusta käytännön johtamistaidoista. Naisille annettiin vastuuta myös leirien järjestelyistä. Vuoden 1968 Pesäpalloväen joulun mukaan naiskouluttajien erinomainen työ peippoleirillä osoitti, että naiset pystyvät täysin itsenäisesti vastaamaan koko leirin järjestelyistä. Naisten pätevyyttä oli

aikaisemmin epäilty, mutta kesän onnistunut leiri osoitti, että miehistä voimaa ei välttämättä tarvita. (Pesäpallöväen jouluku 1968, 11)

Pesäpalloliiton toiveet nais- ja tyttöpesäpalloilun levittämisestä eivät kuitenkaan toteutuneet vielä 1960-luvulla, sillä tyttöjä ei saatu toimintaan mukaan niin paljon kuin oli odotettu ja toivottu. Uudet harrastajat olivat kiven takana 60-luvun lopulla, olipa kyse sitten tytöistä tai pojista. Liitossa toivottiin tyttöpesäpalloilun suosion kasvua ehkä myös sen vuoksi, että uudet tyttöpesäpalloilijat jarruttaisivat omalta osaltaan liiton jäsenmäärän laskua. Vuoden 1969 Pesäpallöväen joulukuissa ihmeteltiin naisten ja tyttöjen vaisuutta, mutta mitään ratkaisukeinoja ongelmaan ei osattu esittää.

Kansallispeleimme saralla on tehty pitkäjännitteistä ja tuloksellista työtä myös naisten ja tyttöjen rintamalla. Kuitenkaan hyvin toivein kylvetty siemen ei ole kantanut yhtä kaunista satoa kuin miesten tai poikain linjalla. Onko vaaliminen ollut liian hellävaraista? Massoja ei ole saatu kilpailutoimintaan mukaan siinä laajuudessa kuin on toivottu. Naisten kansainvaellusta pesäpallokentille ei ole tapahtunut, eikä todellista läpilyöntiä ole saatu aikaan. Tilannetta voidaan hieman ihmetellä, sillä sopiihan pesäpalloilu naisille ja tytöille kuin sormi suuhun. (Pesäpallöväen jouluku 1969, 13)

Pari vuotta myöhemmin syynä naispesäpallon odotettua laimeampaan suosioon pidettiin valmennusta ja sen heikkoutta. Pesäpalloliitossa oltiin huolissaan siitä, ettei tyttöjoukkueille tahtonut löytyä innostuneita ja työnsä hyvin osaavia valmentajia. Poikajoukkueiden valmennus kiinnosti paljon enemmän.

Naisten vaikeudet alkavat jo juniori-iässä. Valmentajan hankkiminen on usein aivan kiven alla. Enimmäkseen käy niin, että tähän vastuulliseen tehtävään joudutaan ottamaan eläkevaari, joka kenties hamassa nuoruudessaan on joskus pitänyt mailaa kourassaan. (...) Juuri tytöt tarvitsevat poikia paljon enemmän opastusta vaikealla tiellä pesäpalloilijaksi. Pojathan kasvatetaan siihen, että heistä joskus tulee kuuluisia polttajia tai koppareita. (...) Useat seurat lähettävät kernaasti poikajoukkueita leireille, mutta tyttöihin sijoitettu raha katsotaan pikemminkin haaskaukseksi kuin hyödylliseksi. (Pesäpallöväen jouluku 1971, 33)

Kirjoituksesta näkyy selvästi kentällä vallinneet asenne-erot tyttöjen ja poikien pesäpalloilua kohtaan. Perinteiset sukupuoliroolit välittyivät jo kasvatuksesta niin pesäpallon suhteen kuin yleisestikin. Vaikka naisasiaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ajettiin voimakkaasti eteenpäin 1960-luvulla, voidaan sanoa, että ideologisesti Suomea hallitsi kuitenkin "vanha Suomi", naisen paikan kiinnittyminen kotiin, äitiyteen ja lasten

kotona hoitamiseen. 1960-lukulainen toiveikkuus sukupuoliyhteistyön poistamisesta ei ole toteutunut vielä kukaan. (Julkunen 1994, 199)

4 SUUNNITTELUBUUMISSA LAAJENEVA NUORISOTOIMINTA

Usko suunnittelun voimaan kasvoi Suomessa 1960-luvun loppupuolella. Tieteen tutkimustuloksia ja niiden pohjalta tehtyjä sovellutuksia alettiin hyödyntää uudella innolla. (Itkonen 1996, 223) Siirtyminen suunnittelutalouden aikaan merkitsi voimakasta uskoa siihen, että yhteiskunnalliset ongelmat voidaan parhaiten ratkaista paremmalla, "tieteellisellä" suunnittelulla. Aiempina vuosikymmeninä peräänkuulutetut moraaliset periaatteet muutettiin nyt mahdollisimman laajoiksi ja kaikenkattaviksi "järjestelmiksi". (Alasuutari 1996, 246) Suunnittelu levisi myös liikuntakulttuuriin. Valtio alkoi 1960-luvulla kiinnittää entistä enemmän huomiota urheilutoimintaan muun muassa lisääntyneen vapaa-ajan vuoksi. Lisääntyneen vapaa-ajan järkevä käyttö muodostui ongelmaksi viisipäiväiseen työviikkoon siirtymisen myötä. Taustalla oli myös suuntaus kohti valtion tehtäväkentän laajenemista ja hyvinvointivaltion rakentamista. Samalla kun liikunnan yhteiskunnallinen merkitys kasvoi, siitä muodostui oma erillinen yhteiskuntapolitiikan lohkonsa, jota ryhdyttiin kutsumaan liikuntapolitiikaksi. (Juppi & Aunesluoma 1995, 74; Hentilä 1992b, 354-355)

Itkosen mukaan urheilun maailmaan tullut lisääntynyt suunnittelu sai aikaan siirtymän harrastuksellisen-kilpailullisesta kaudesta kilpailullis-valmennukselliseen kauteen 1960-luvun loppupuolella. Valmennuksen tieteellistymisen myötä useat eri tieteenalat tulivat etenkin kilpa- ja huippu-urheilun taustalle. Tietoa hyödynnettiin uudella tavalla valmennuksessa, mikä edellytti tehostunutta ohjaaja- ja valmentajakoulutusta. Urheilijan ura oli yksi uusi valmennuksellinen käsite, joka otettiin käyttöön 1970-luvulla, jolloin valmennusta alettiin suunnittelemaan ihmisen eri ikäkausille sopivaksi. Lisäksi valmennus jakautui yleiseen valmennusoppiin sekä lajikohtaiseen valmennustietoon. Lisääntynyt huomio lasten ja nuorten valmennusta kohtaan johti myös kilpailujärjestelmien kehittämiseen. Kilpailusarjat ulotettiin entistä nuorempiin, jolloin lajit joutuivat uusien haasteiden eteen. (Itkonen 1996, 224-225)

4.1 Eläköön tenavat!

Siirtyminen valmennuksellisen-kilpailulliseen kauteen näkyy myös selvästi Pesäpalloliiton julkaisujen lasten ja nuorten liikuntaa koskevassa kirjoittelussa. Pesäpallon pelaamisen aloittamisesta kirjoitettiin useaan otteeseen, ja ajan kuluessa sopiva harjoittelun

aloittamisikä laski vähitellen. Samalla muuttuivat mielipiteet myös nuorten harjoittelusta. Pelit ja niiden mukanaan tuoma kilpailullisuus olivat tärkeällä sijalla jo harrastuksellis-kilpailullisella kaudella, mutta tuolloin ei kiinnitetty kovinkaan suurta huomiota nuorten harjoitteluun. Nuorisotoiminta oli lähinnä pelailua. Vaikka huipulle nousun edellytyksenä pidettiin jo 1940-luvun lopulla useampien vuosien suunnitelmallista valmentautumista, ei harjoittelun kuitenkaan katsottu sopivan nuorille. Kirissä vuonna 1948 julkaistussa pesäpallovalmennusta käsittelevässä kirjoituksessa todettiin, että poikavuosina ei pidä harjoitella varsinaisessa valmennusmielessä.

Vasta 17-18 vuotisena alkaa määrätietoisempi harjoittelu niin kevyesti, että sitä on vara koventaa tasaisesti vuosi vuodelta, kunnes K-piste saavutetaan n. 24-vuotiaana. Tämän jälkeen se pysyy samalla tasolla, kunnes myöhemmin vähitellen laskee veteraani-ikään saavuttaessa. (Kiri 2/1948, 11-12)

1950-luvulla alkoi vähittäinen siirtyminen kohti kilpailullis-valmennuksellisen kauden tiiviimpää harjoittelua. Kirissä todettiin vuonna 1957, että huippupelaajaksi mielivän on aloitettava harjoittelu mahdollisimman varhain. Näkemys juniorivalmennukseen oli kuitenkin vielä hyvin harrastuksellisella pohjalla. Tästä huolimatta oltiin sitä mieltä, että jo 6-7 -vuotias voi aloittaa harjoittelun heittokättä vahvistamalla, mutta itse kansallispelin pelaamisen ei vielääkään katsottu sopivan näin nuorille. Heittoharjoittelu olisi alussa syytä suorittaa heittelemällä kiviä, sillä niitä paiskoessa voi itse säätää heitettävän kiven painon ja suuruuden. Pari vuotta vanhempana voikin jo ruveta harjoittelemaan pesäpallolla sekä kiinniottamista, heittämistä että lyöntipeliä. 16-vuotiaan katsottiin oikein harjoitelleena olevan jo sellainen tekijä, että seuran edustusjoukkue pystyy käyttämään häntä reservinä. (Kiri 2/1957, 3)

Samalla kun nuorten valmennukseen alettiin kiinnittää enemmän huomiota, pyrittiin kehittämään nuorten kilpailutoimintaa. Ennen sotia Pesäpalloliiton 18-vuotiaille järjestämä ilvessarja oli ainut nuorille tarkoitettu valtakunnallinen kilpasarja. Sodan jälkeen nuorille tarjottiin mahdollisuus tulla lajin pariin laajentamalla juniorisarjoja ja ulottamalla ne vähitellen yhä nuorempiin ikäluokkiin. Vuonna 1946 pääsivät 16-vuotiaat pojat kokeilemaan pelitaitojaan kilpasarjassa ja 1950-luvun alussa perustettiin omat sarjat 14-vuotiaille pojille ja 15-vuotiaille tytöille. 15-vuotiaat tytöt, joita kutsuttiin pääskyiksi, pelasivat kylä- ja kortteliotteluita. Ilvessarjaa lukuun ottamatta Pesäpalloliiton juniorisarjojen kilpailulliseen ja valmennukselliseen puoleen ei juuri

panostettu, vaan sarjat pyörivät omalla painollaan. Tytöille ja pojille tarjottiin sarjojen myötä mahdollisuus pesäpallon pelaamiseen omassa lähiympäristössä naapurikylien, kortteleiden tai seurojen kanssa. (Laitinen 1983, 212-218)

1950-luvun lopulla juniorisarjojen kehittämisessä painotettiin nimenomaan alueellisuutta. Nuorten pallonlyöntiä pyrittiin edistämään jakamalla piirit muutaman pitäjän alueisiin, jotta kilpailumatkat eivät kasvaisi liian suuriksi ja jotta mahdollisimman moni joukkue voisi osallistua peleihin. Aluejako koski orava-, pääsky- ja kärppäsarjoja (alle 14-vuotiaiden poikien, alle 16-vuotiaiden tyttöjen ja alle 16-vuotiaiden poikien sarjoja). Orava- ja pääskysarjassa pelattiin ensin pitäjien sisällä kyläjoukkueitten välinen sarja, jonka jälkeen pitäjien mestarit ottelivat alueen mestaruudesta. Kärppäsarja oli jo seurojen välinen sarja, jossa seurat kamppailivat aluemestaruudesta, jonka jälkeen pelattiin piirinmestaruudesta. Piirin parhaille avautui mahdollisuus lähteä kärppäleirille pelaamaan Suomen parhaan kärppäjoukkueen tittelistä. Ilvesten sarjassa aluejakoa ei toteutettu. (Kiri 1/1957, 16)

1950-luvun lopulla mietittiin juniorisarjojen laajentamista yhä nuorempiin ikäluokkiin. Vuoden 1959 Pesäpallöväen joulussa todettiin, että seuraavan vuoden tärkeimpiä kehittämistoimenpiteitä olisi nappulasarjojen käynnistäminen. Nappulasarjan onnistumista silmällä pitäen aluetoimintaa olisi tehostettava, sillä piirien resurssit eivät riittäisi nappulasarjatoiminnan käynnistämiseen koko laajuudessaan. Aluetoiminnalla kilpailutoiminta saataisiin pyörimään edullisin kustannuksin. (Pesäpallöväen jouluku 1959, 7)

1960-luvun alussa käynnistyi 12-vuotiaiden poikien ampieissarja. Vuonna 1964 10-vuotiaat pojat saivat oman sääskisarjan ja myös 13-vuotiaille tytöille tarjoutui mahdollisuus kansallispelin pelaamiseen peipposarjassa. (Laitinen 1983, 216)

Vaikka Pesäpalloliitto yritti vahvistaa sitä mielikuvaa, jonka mukaan pesäpallo sopii hyvinkin nuorille, ei kentällä innostuttu suunnitelmallisesta nuorten valmennuksesta. Kaikesta patistelusta ja juniorisarjojen kehittämisestä huolimatta seurat eivät lähteneet mukaan junioritoimintaan niin aktiivisesti kuin liitossa oli toivottu. Intoa riitti monessa seurassa vain edustusjoukkueen harjoittelun edistämiseen.

On vain valitettavaa, että liian monet seurat kohdistavat päähuomion – osa seuroista jopa kaiken huomionsa – huippu-urheilun vaalimiseen. Se se on totta tosiaan riemastuttavin kiihoke pesäpallotoiminnassamme, mutta sitä ei saa vaalia nuorisotoiminnan kustannuksella vaan sen kautta. (...) Emme saa elää siis pelkästään vain tässä päivässä, vaan toimintasuunnitelmamme on oltava niin pitkäjänteinen, että siinä on myös tulevien vuosien huippu-urheilun kohottamiseen tähtäävä merkintä. Siinä pitää silloin olla maininta: nuorisotoiminta tehokkaaksi! Jokaisen seuran velvollisuutena olisi murehtia siitä, että omalla kotipaikkakunnalla pyörivät niin oravien, ampiaisten, pääskyjen kuin itikoidenkin omat sarjat, jotka eivät vaadi kustannuksia juuri kuin nimeksi, mutta tyydyttävät nuorten kaipuun kilpailutoiminnasta erinomaisella tavalla. (Pesäpallöväen jouluku 1963, 9)

Pesäpalloliitto muutti 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa ikäraajat ja sarjanimitykset muita joukkuepelejä vastaaviksi (Laitinen 1983, 216). Perinteisistä eläinkunnasta lainatuista nimistä luovuttiin ja tilalle tulivat muiden lajien käyttämät kirjaimet (A-, B-, C-, D-, E- ja myöhemmin myös F-juniorit).

Varsinainen tenavatoiminta pyörähti käyntiin 1970-luvun alussa. Vuonna 1972 perustettiin 9-vuotiaiden poikien ja alle 11-vuotiaiden tyttöjen tenavasarjat. Tenavatoiminta nähtiin piristysruiskeena Pesäpalloliiton toiminnalle. Laji paini yhteiskunnallisten muutosten tuomien ongelmien kanssa ja pirteät tenavat toivat kaivattua iloa toimintaan. Tenavat pääsivät mukaan liiton suurleirille kesällä 1972 ja saman vuoden Pesäpallöväen joulussa kirjoitettiin innostuneeseen sävyyn menneen kesän leiritunnelmista. Jutussa tenavat syrjäyttivät täysin muut leiriläiset, tenavien kommelluksista kerrottiin hyvinkin tarkkaan. Pikkupoikien yllätykselliset ja ennennäkemättömät pelit olivat olleet leirin parasta antia.

Tenavien ottelut oli luku sinänsä. Sankka pölypilvi leijaili jatkuvasti tenavakenttien yllä. Pölyä ei suinkaan tuuli lennättänyt, vaan kuustuumaisten ankara syöksyminen tarpeellisissa ja tarpeettomissa tilanteissa. Ottelut keräsivät enemmän kuin varttuneempien pelit, sillä niin yllättäviä ja tilannerikkaita yhteenottoja kuin tenavakentillä, ei muualla nähty.

Varmaan olette kuulleetkin jo, miten ajolähdössä tulee menetellä, jos erikoisen kiperä paikka on käsillä. Antti purki ajoa. Ensimmäinen koppi, toinen (oli merkki päällä) laitton. Lukkari pisti kolmannen tolpacksi, josta Antti karkasi. Tulipa aika mellakka. Antti moitti kavereita, kun eivät vaihda, vaikka on ajo. Itse hän sai puolestaan satikutia ja ymmärrettävistä syistä. Antin selitys lyhykäisyydessään oli tämä: "Tolpasta ruukataan karata". Eikä siihen sitten ollut toisilla nokan koputtamista. Oli Matillakin ajo. Ei hän sitä itse hoksannut kuin ensimmäisen

lyönnin jälkeen. Silloin kaverilla valkeni tärkeä tilanne: "Pojat, jumalauta mulla on ajo".

Näkymien ja kuulemien perusteella voi vain todeta, että Pesäpalloliiton tenavaveto ei sattunut hetkeäkään liian aikaisin. Sisäänajo oli onnistunut. Niille, jotka hymyilivät ajatuksellekin tenavien SM-otteluista, oli yllätys tenavien osaaminen ja taitaminen. Monet olivat valmiita pesäpallisteja. Ja mikä parasta. Joukkueiden huoltajat olivat innostuneita. Mestaruuden vieneen Haminan pelinjohtajana oli entinen suurpolttaja Antero Niemelä, joka oli saanut yhdeksikkönsä kovaan kuntoon, jossa ei pelkillä harhaheitoilla enää juoksuja tehtykään. TENAVAT ovat tulleet jäädäkseen! TENAVAT ovat tuoneet uutta pesäpalloon! Eläköön, TENAVAT! (Pesäpallöväen jouluku 1972, 3)

4.2 Puhtia nuorisovalmennukseen

Tiedon merkityksen vähittäinen kasvu liikuntakulttuurin sisällä näkyi myös ohjaaja- ja valmentajakoulutuksen tehostamisena (Itkonen 1996, 224). Kilpailusarjojen laajentaminen yhä nuorempiin pelaajiin loi pohjan nuorisovalmentajien koulutuksen ja ohjauksen kehittämiseksi myös Pesäpalloliitossa. Aikaisemmin pesisjunioreiden valmentajille ei järjestetty omia kursseja, vaan pesäpallo oli yhdistetty SVUL:n yleisiin nuorisajohtajien kursseihin. Kirissä kerrottiin esimerkiksi vuonna 1953 Kuortaneella järjestetystä Etelä-Pohjanmaan piirin 5. nuorisajohtajien peruskurssista. Opetusohjelmaan sisältyi muiden lajien ohella myös pesäpallo, jonka alkeita kurssilla opeteltiin. (Kiri 12/1953, 1)

Tenavatoiminnan alkuvaiheissa Pesäpallöväen joulussa julkaistiin liiton uuden toimielimen, tenavatoimikunnan, puheenjohtajan haastattelu. Puheenjohtajan mukaan pohjatyötä oli tehty paljon, sillä lähtökohtana tenavatoiminnan käynnistämisessä oli, ettei siinä saa epäonnistua. Epäonnistuminen olisi saattanut kaataa koko liiton toiminnan päälle, mikä ei tietenkään ollut tarkoitus. Tenavapesiksen läpilyönti pyrittiin turvaamaan tenavaoppaalla, joka oli tarkoitus lähettää yhdessä tenavatoiminnan käynnistysohjeiden kanssa seuroihin, kouluihin sekä kaikkiin urheilujärjestöjen ulkopuolisiin järjestöihin. Seurojen, piirien ja valtakunnallisen tason kilpailuohjeet olivat niinkään valmiina ja ne oli tarkoitus postittaa piakkoin asianomaisille. Liitto oli tenavatoimikunnan osalta heittänyt pallon seura- ja piiritasolle, joiden toivottiin mitä pikimmiten nimeävän omat tenavapäällikkönsä. (Pesäpallöväen jouluku 1972, 7)

Hyvin alkanut tenavatoiminta pääsi kuitenkin hiipumaan. Pesäpalloväen joulussa kerrottiin vuonna 1977, että tenavapesiksen taso oli kyllä noussut siellä, missä sitä harrastettiin. Tenavapesis ei kuitenkaan ollut päässyt kovin monen seuran ohjelmistoon. Pesäpalloliitossa alettiin pohtia keinoja tenavatoiminnan elvyttämiseksi. Lääkkeeksi näivettyneeseen tenavapalloiluun keksittiin pesäpallokoulut, joiden ideana oli tarjota toimintaa liikunnasta kiinnostuneille nuorille. Tällä kertaa kiinnitettiin enemmän huomiota tenavien ohjaukseen ja valmennukseen kuin vuosikymmenen alussa. Tenavatoimintaa varten luotiin koko maan kattava organisaatio. Lähes jokaiseen piiriin koulutettiin nuorisopäällikkö, joka toimi omalla alueellaan seurojen nuorisovetäjien kouluttajana. Toiminnan tueksi laadittiin taas opaskirja, joka sisälsi eri ikäryhmille sopivia harjoitteita. Suurimmaksi ongelmaksi nousi vetäjöpula; tenavia olisi tulossa seuratoimintaan mukaan laumoittain, jos vain löytyisi sopivia ohjaajia. Vetäjöpulan helpottamiseksi vedottiin vanhempiin.

Teillä, vanhemmat, on erittäin suuri merkitys siinä, missä juniorinne aikansa viettää. Teidän panoksenne seuran vetäjätoiminnassa ja kaikenpuolisena taustatukena on erittäin merkittävä. (Pesäpalloväen jouluku 1977, 52)

Lehdissä kerrottiin runsaasti esimerkkejä onnistuneesta tenavatoiminnasta. Valmennuksen merkitys korostui ja tenavien valmentajat nostettiin lähes sankariasemaan ja heidän uhrautuvaa työtään keuhuttiin. Tämä oli yksi keino houkutella uusia ihmisiä valmennustyöhön mukaan. Yksi sankaritarina tuli Kauhajoelta. Paikkakunnan tenavatytöt eli tellut olivat jo kuusinkertaisia mestareita ja menestys katsottiin innostuneen valmentajan ansioksi.

Hän on pelinjohtaja, jolla merkki ei petä ja huumori hersyy. Lukemattomat ovat ne työtunnit ja vapaa-ajan uhraukset, jotka hän on nuorille pesäpallotelluille ja yleensä pesäpallojunioreille vuosien saatossa suonut. Hersyvän huumorin takia seisoo tomera lennättimen autonkuljettaja, joka vapaa-aikaansa säästelemättä tekee pyyteetöntä työtä seuransa pesäpallojunioreiden hyväksi. Tytöt ovat kuin hänen omia lapsiaan, jotka isähahmon kadotettuaan juoksentelevat kuin nälkiintyneet vasikat sorapohjaisella laiturilla. Tällaisia isä-hahmoja ja juniorivalmentajia toivoisi löytyvän lisää maamme juniorijoukkueiden keskuuteen, sillä nuorissahan se on elämän suola ja pesäpalloilumme tulevaisuus. (Pesäpalloväen jouluku 1979, 49)

Seuroja pyrittiin innostamaan tenavatoimintaan ja pesäpallokoulujen käynnistämiseen myös kertomalla esimerkkejä sellaisilta paikkakunnilta, joilla pesäpallokoulut olivat

saaneet pesäpallotoiminnan käyntiin, vaikka niillä ei ollut perinteitä kansallispelin pelaamisessa. Tenavatoiminnan käynnistäminen oli keskeisessä asemassa myös Pesäpalloliiton projektialueilla, joilla lajia pyrittiin erityisen voimakkaasti viemään eteenpäin. 1970-luvun lopulla palkattiin päätoiminen työntekijä hoitamaan seurojen tenavatoiminnan organisointia liiton silloisille projektialueille (Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Lahden ja Suur-Savon piireihin).

Nurmon Jymy oli esillä jokaisessa 1970-luvun lopun Pesäpalloväen joulussa esimerkillisen junioritoimintansa vuoksi. Menestystä oli tullut melkoisesti, mutta sen eteen oli tehty myös työtä useampien vuosien ajan. Laajamittainen junioritoiminta oli aloitettu 1960-luvun puolivälissä kunnan urheilulautakunnan toimesta. Tuolloin oli järjestetty kesäisin ohjausta ja valmennusta nurmolaisen pesäpallonuorison parissa. 1970-luvun alussa kunta joutui varojen puutteessa lopettamaan kesäisen pesäpallotoiminnan, mutta juniorityö ei loppunut tähän, sillä nuorten harrastuksista kiinnostuneet vanhemmat ottivat ohjat käsiinsä. Lyhyessä ajassa kehittyi nurmolainen pesäpallokoulu, joka ehti olla toiminnassa jo kaksi vuotta ennen kuin Pesäpalloliitto otti pesäpallokoulut oman toimintansa piiriin. Korostettiin, että junioreiden parissa työskentelyn on oltava pitkäjänteistä ja että työtä on tehtävä ilman minkäänlaista korvausta.

5 ERIYTYVÄ NUORISOTOIMINTA

Liikuntakulttuurissa siirryttiin 1980-luvulla Itkosen sanoin eriytyneen toiminnan kauteen. Itkonen kuvaa urheilun ja liikunnan eriytymistä Klaus Heinemannin artikkelin Der "Nicht-Sportliche" Sport pohjalta. Liikunnan sisällä tapahtuu muutoksia, joista esimerkkinä voi mainita perinteisen kilpailuun painottuvan urheilun suosion laskun samalla kun ei-urheilullinen liikunta lisää suosiotaan. Urheilullisen liikunnan sisältö pysyy suhteellisen muuttumattomana, sillä urheilun yksiselitteinen säännöstö takaa urheilun sisällön pysymisen lähestulkoon samanlaisena vuodesta toiseen. Ei-urheilullinen liikunta puolestaan muuttuu sisällöiltään jatkuvasti. Eriytyminen pilkkoo urheilun yhtenäisyyttä niin organisatorisena kuin sosiaalisena ilmiönä. Eriytymisen synnyttämä muutos ilmenee myös yksilöllisyyden korostumisena ja itsemääräämisen lisääntymisenä. Yksilölliset intressit suuntaavat kokeiluja mahdollisimman moniin lajeihin, ja kokeilut synnyttävät myös aivan uusia lajeja. Muutosten pyörteissä myös liikunnan ja urheilun organisaatiot muuttavat muotoaan. Yksilöllisyyden korostumisen myötä liikunnan maailmaan syntyy itsenäisiä ja vapaamuotoisia organisaatioita. Toisaalta perinteisten urheiluorganisaatioiden sitomisyhtymykset voimistuvat, jolloin urheilijoista kuten myös harrastajista, yleisöstä ja yhteistyökumppaneista kamppaillaan entistä tiukemmin. Liikuntaorganisaatiot joutuvat kilpailemaan harrastajista paitsi keskenään myös sellaisten vapaaehtoisorganisaatioiden sekä julkisen sektorin instituutioiden kanssa, joiden päätehtäviin liikunta ei kuulu. Esimerkiksi poliittiset puolueet, kasvatusjärjestöt, koululaitos tai kirkko ottavat entistä useammin liikunnan kiinnostusta herättäväksi toimintamuodokseen. (Itkonen 1996, 226-228)

Eriytymisen myötä uudet ihmisryhmät löytävät liikunnan, ja vakavan suorittamisen rinnalle on tullut muitakin lähtökohtia kuten hauskuus ja ilo. Harrastuksen motiivit tulevat osittain tätä kautta monimutkaisemmiksi, joten vaatimukset seuratoimintaa kohtaan kasvavat. Seurat ovat kohdanneet uusia haasteita myös kilpa- ja huippu-urheilun osalta, kun taloudelliset ongelmat ovat tulleet jäädäkseen seuratoimintaan. Menestyminen edellyttää ammattimaista koneistoa, joka johtaa entistä eriytyneempään huippu-urheiluun. (Itkonen 1996, 228-229)

Lajiliitot ovat pitkään olleet arvo-orientaatioiltaan selvästi kilpa- ja huippu-urheiluun suuntautuneita. Huippu-urheilussa on perinteisesti ollut vallalla pyramidimallin

mukainen ajattelutapa: suuresta massasta kilpailevia lapsia ja nuoria seuloutuu huippu-urheilijoita, jotka taas menestyksellään houkuttelevat uusia nuoria toimintaan mukaan. Laaja lasten ja nuorten liikunta on tämän mallin mukaan toiminnan kivijalka, mutta sillä on kuitenkin huippu-urheilulle alisteinen asema. Erityisesti Nuoren Suomen strategisten valintojen mukaan lasten ja nuorten liikunnalla on huippu-urheilusta riippumaton itseisarvonsa. Tässä niin sanotussa käänteisessä pyramidimallissa liikunta on väline lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Koski & Heikkala 1998, 208)

Liikunnan eriytyminen näkyy myös Pesäpalloliiton nuorisotoiminnassa. 1980-luvun taitteesta lähtien pesäpallon nuorisotoiminta alkoi laajenemisensa, kun siihen asti hallinneen kilpailullisuuden rinnalle alkoi vähitellen tulla muitakin toimintamuotoja. Lajiliittojen toiminnan kasvu ajoittuu yleisestikin 1980-luvulle (Koski & Heikkala 1998, 70). Pesäpallon kohdalla edellisten vuosikymmenten lamasta oltiin selvitty, ja laji lisäsi vähitellen suosiotaan. Yleisön mielenkiinto lajia kohtaan kasvoi 1980-luvun alussa. Yleisön kiinnostuksen kasvun uskottiin heijastuvan myös nuorisotoimintaan. Liiton järjestämille leireille osallistuikin ennätysmäärä joukkueita ja eri sarjojen joukkuemäärät olivat kasvusuunnassa. 1990-luvun alussa Pesäpalloliiton lehdet kertoivat esimerkiksi tenavaleirien huikeasti kasvaneesta suosiosta; kenelläkään leirijärjestäjällä ei ole mahdollisuutta vastata kysyntään. Aikaisemmin jokaisella piirillä oli mahdollisuus lähettää leirille kolme joukkuetta, mutta nyt joukkuemäärää jouduttiin rajoittamaan. Leiripaikka avautui automaattisesti vain yhdelle joukkueelle. Pesiksessä hehkuteltiin nuorisotoiminnan noususuhdannetta 90-luvun lopulla seuraavaan tapaan:

Pesäpallon juhlavuosi on ollut hyvä vuosi myös nuorisointamalla. Useat projektit ja hankkeet ovat parantaneet merkittävästi lasten ja nuorten mahdollisuuksia toteuttaa mieltymyksiä pesäpalloharrastuksen parissa. Kysyntää on enemmän kuin koskaan aiemmin, niin myös toimintamahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Nuorten toiminta on vahvassa myötäisessä. (Pesis 1997, 7-8)

Pesäpallon suosion ollessa parempi kuin aikoihin liiton nuorisotoimintaa oli helppo lähteä kehittämään 1980-luvun alussa. Pesäpalloa alettiin markkinoida uudella innolla kouluihin. Koska laji on vaikea niille koululaisille, jotka eivät koulutuntien ulkopuolella harrasta pallon lyömistä, kehiteltiin koulupelien tarpeeseen pesäpallosta helpompi versio. Tätä pesäpallon pikkuväliä sai nimekseen pitsku, jonka säännöt olivat pesäpalloa

helpommat, joten sen pelaaminen ei vaadi niin suurta taitotasoa kuin pesäpallon pelaaminen. (Pesäpalloväen joulukuu 1981, 39; Klemola 1992, 83)

Läheskään kaikilla eivät taidot tai into kuitenkaan riitä kovinkaan pitkälle pelaajana, joten nuorille haluttiin antaa mahdollisuus muihinkin tehtäviin pesäpallon parissa. Nuoret alettiin nähdä uutena voimavarana ja heidät otettiin mukaan lajin kehittämiseen tarjoamalla heille monipuolisia harrastusvaihtoehtoja pesäpallon parissa. Pesäpalloliike pyrki sitomaan nuoria lajin pariin ennen kaikkea antamalla nuorille lisää haasteellista toimintaa. Nuorille annettiin enemmän päätösvaltaa heitä koskevissa asioissa; toimintaa järjestettiin yhä enemmän nuorten omilla ehdoilla. Seurat joutuivat uusien haasteiden eteen nuorten tullessa tiiviimmin mukaan seuratyöhön ja lajin kehittämiseen. Pesäpalloseuroja rohkaistiin ottamaan nuoria toimintaan mukaan. Superpesiksen mukaan seura tekee parhaan palvelun itselleen ankkuroimalla nuorisotoimintansa tukevasti kotipesään, sillä pitkäjänteisellä ja huolellisesti suunnitellulla juniorityöllä saataisiin seuraan niin pelaajia kuin seuratyöntekijöitäkin. Samalla korostettiin nuorten halua ottaa tekemisistään vastuuta.

Nykypäivän nuori haluaa tehdä ja kokea itse. Nuori tuntee olevansa vaikuttaja, kun hän itse pääsee tekemään ja toteuttamaan asioita. 1970-luvun autoritääriset johtamismetodit eivät enää pure 1990-luvun aikaansa seuraavaan nuorisoon. Nuoret eivät ole passiivisia seurailijoita, vaan aktiivisia ja innokkaita ihmisiä. (Superpesis 1/1991, 8)

Nuorten ottamista mukaan pesäpallon toimintaan muutenkin kuin pelaajina oltiin pohdittu jo aikaisemminkin. Esimerkiksi vuoden 1963 Pesäpalloväen joulukuussa pohdittiin urheilutoiminnan johtajapulaa. Ratkaisuksi esitettiin nuorten ottamista mukaan seuratoiminnan luottotehtäviin. Kirjoituksessa todettiin, että nuorten joukosta löytyy luontaisia johtajia, sillä kuten jokainen on varmasti huomannut, miten tyttö- tai poikaryhmässä (useimmiten poikaryhmässä) muodostuu spontaanisti oma johtaja. Näitä johtajavalintoja olisi osattava käyttää hyväksi; nuoria kohtaan tulisi osoittaa entistä enemmän luottamusta nimeämällä heidät esimerkiksi pesäpallon pitäjän sarjajoukkueiden huoltajiksi. Tällaista toimintaa suunniteltaessa olisi muistettava myös pelituomaritoiminnan aloittaminen samalla tavalla nuorille itselleen luottamusta osoittaen. (Pesäpalloväen joulukuu 1963, 9) Nuorisotoimintaa alettiin toden teolla kehittämään tähän suuntaan kuitenkin vasta 1980-luvulla.

Pesäpallon vahvistuva nuorisotoiminta houkutteli mukaan myös ulkopuolisia tahoja enemmän kuin aikaisemmin. Liitossa aloitettiin 80-luvun alussa lajin aktiivinen markkinointi kouluihin, ja kouluhallitus lähti innolla mukaan pesäpallon aseman vahvistamiseen koulumaailmassa. Vähitellen myös yritysmaailma alkoi näkyä yhteistyökumppanin muodossa Pesäpalloliiton nuorisotoiminnan eri projekteissa. Liiton julkaisuissa kerrottiin myös yhteistyöstä kirkon kanssa esimerkiksi pesäpallon aseman vahvistamiseksi pääkaupunkiseudulla.

1990-luvun henkiset, organisatoriset sekä taloudelliset kriisit heijastuvat myös lajiliittojen toimintaan. Tätä vuosikymmentä voi pitää rakennemuutoksen ja eriytymisen vuosikymmenenä. Talouselämä on vaikuttanut liikuntakulttuuriin selvästi, ja liikunta-aatteen rinnalle onkin tuotu yritysmaailman oppeja. Perinteisen lajitoiminnan sijasta puhutaan kilpa- ja huippu-urheilun, nuorisoliikunnan ja harrasteliikunnan toimialoista. (Koski & Heikkala 1998, 70-71) Toimialat luovat pohjan tulosohjaukseen perustuvalla valtionavustusten jakamisella. Järjestöille jaettavien julkisten resurssien jakamisessa on siirrytty "kabinettiväännön" sijasta toiminnan todellisten tulosten arvioimiseen. Resurssit jaetaan nyt arvioitavissa olevan toiminnan pohjalta. Kukin järjestö saa rahaa sen mukaan, miten paljon ja millaista toimintaa sillä on lasten ja nuorten liikunnan, huippu-urheilun ja aikuisten liikunnan suhteen. Lasten ja nuorten liikunnan painoarvo varojen jaossa on 50 prosenttia, huippu-urheilun ja aikuisten liikunnan kohdalla 25 prosenttia kummassakin. (Koski & Heikkala 1998, 51) Lasten ja nuorten liikunnan merkittävyys valtionavun jakamisen pohjalla on innostanut monia liittoja panostamaan entistä enemmän voimavaroja tämän sektorin kehittämiseen. Liitoista 40 prosenttia ilmoittaa, että toiminnassa on siirrytty entistä enemmän nuorisourheilun suuntaan. (Koski & Heikkala 1998, 295)

1980-luvun lopulla alettiin puhua sidosryhmistä kuten kunnista, kouluista, yritysmaailmasta ja julkisesta sektorista. Pesäpallon nuorisotoiminnan piiriin muodostui erilaisia verkostoja, joiden avulla monipuolistuvaa toimintaa hoidettiin. Verkostoituminen alkoi olla yleisestikin pinnalla yhteiskunnallisessa kehityksessä 1980-luvun kuluessa ja siirryttäessä 1990-luvulle. Verkostoitumista ja eri verkostojen vuoro-vaikutusta alettiin pitää yhteiskunnallisen kehityksen avainsanoina. Verkostoitumista

tapahtui organisaatioiden sisällä ja niiden välillä yhtä hyvin kuin paikallisesti ja laajemmalla, globaalisellakin tasolla. (Mannermaa 1993, 120)

5.1 Nuorisotoiminnan tavoitteet laajenevat

Kilpailullisuuden merkitys Pesäpalloliiton nuorisotoiminnassa oli vielä 1970-luvullakin suuri. 1970-luvun lopulta lähtien nuorisotoiminnan suunnitteluun tuli muitakin tavoitteita ja lähtökohtia. Vuoden 1979 Pesäpallöväen joulussa kerrottiin pari vuotta aikaisemmin alkaneesta Pesäpalloliiton ja Alkon yhteisestä "Kadulta kotipesään" –projektista, jonka tarkoituksena oli nuorisopesäpallon kehittäminen. Projektin keskeisiksi teemoiksi oli nimetty nuoren kasvatukseen liittyvät seikat, kuten terveitten elämäntapojen korostaminen. Pesäpalloliiton suunnitelmien valmistumisen myötä nuorisotoiminnan suunnittelussa alettaisiin kiinnittää huomiota lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen kasvatukseen.

Tämä merkitsee sitä, että liitto alkaa piirien ja seurojen avustamana kantaa omalta osaltaan vastuuta nuoren kokonaiskehityksestä niin fyysisesti kuin henkisesti. (Pesäpallöväen joulukuun 1979, 67)

1980-luvun alussa Pesäpalloliiton julkaisuissa korostettiin pesäpallon mahdollisuutta eettisen kasvatuksen välineenä. Pesäpallon vahvuutena nähtiin kotimaisuus. Monien muiden lajien heikkoudeksi katsottiin kansainväliset esikuvat, joita usein varjosti lähinnä nopean kaupallistumisen aiheuttamat ongelmat.

Urheilun ja rahan kiinteä yhteys on leimannut urheilu- ja liikuntakulttuuria erityisesti 1980-luvulta lähtien. Huippu-urheilu on Suomessakin voimakkaasti kaupallistunut. Liikkeyritykset, välinevalmistajat ja tuotekehittelijät ovat pysyvä osa huippu-urheilua. Menestyminen on kuitenkin yhteistyökumppaneiden löytymisen ja säilymisen kannalta ratkaiseva asia. Menestyminen vaatii lajissa kuin lajissa totaalista valmentautumista, joten sen eteen ollaan valmiita tekemään lähestulkoon mitä tahansa. Doping-ongelma on tullut jäädäkseen. Erilaiset hormoni- ja piristevalmisteet ovat vääristäneet huippu-urheilun alkuperäisten ihanteiden vastakohdaksi. Menestykseen pyritään usein luonnottomin, epäterveellisin ja moraalittomin keinoin. Myös Suomessa on ainakin 1960-luvulta lähtien käytetty doping-aineita useissa lajeissa, vaikka kiellettyjen aineiden käyttöä on yritetty virallisesti vähätellä. (Vasara 1992c, 445-447)

Huippu-urheilusta on tullut erittäin tavoiterationaalista toimintaa, jossa mahdollisimman hyvät urheilulliset saavutukset kytkeytyvät kiinteästi taloudellisiin tulotavoitteisiin. Toiminnan edellytyksenä on jatkuva julkisuus eri tiedotusvälineissä, mikä on ehtona yhteistyökumppaneiden hankkimiselle. Huippu-urheiluseurat toimivat liikeyritysten tavoin. Taloudellisten tulosten saavuttamisen edellytyksiä ovat julkisuus-markkinallisten puitteiden lisäksi onnistunut yritysjohtaminen, ammattitaitoinen ja riittävä työvoima sekä toimiva työnjako. (Itkonen 1996, 230-234)

Muiden joukkuepelien ja leikkien tavoin pesäpallo nähtiin eettisesti kasvattavana liikuntamuotona. Korostettiin, että liikunnan avulla lasten ja nuorten moraalikäsitteiksi on yllättävän helppo kehittää, ja pesäpallo nähtiin tähän tarkoitukseen erityisen hyödyllisenä pelinä. Pompossa todettiin vuonna 1982, että liiallinen kilpailun korostaminen, urheilun kaupallistuminen sekä alati lisääntyvä doping-aineiden käyttö hämäsivät useiden lajien kasvatuksellisia tavoitteita. Tässä nähtiin pesäpallon vahvuus. Laji oli Pompon mukaan säilyttänyt korkean eettisen ja moraalisen kasvatusarvonsa, mikä johtui pitkälti lajin perisuomalaisuudesta.

Pesäpallolla on monia etuja kansainvälisiin urheilulajeihin verrattuna. (...) Kansainvälinen huippu-urheilu on vääjäämättä ajautumassa yhä enemmän valtioiden, yhteiskuntajärjestelmien ja liikeyritysten väliseksi kilpailuksi, jossa terveen fair play -hengen mukainen harrastustoiminta jää puoli- tai täysiammattilaisuuden jalkoihin. (...) Pesäpallo on säilyttänyt kansallispelinä korkean eettisen ja moraalisen kasvatusarvonsa. Sekä yhteiskunnan kannalta että sosiaalisesti ja psyykkisesti terveen nuorison kasvattajana täyttää pesäpallo niin yksilön kuin yhteisönkin tarpeet. Liikuntakulttuurin kansallisen omaleimaisuuden vaalijana on pesäpallosta muodostunut ulkomaisista esikuvistaan huolimatta suomalaiseen urheilu- ja yhteiskuntarakenteeseen hyvin soveltuva liikuntamuoto. Pesäpallo on kansallispelinä itseisarvo sinänsä. Onkin syytä vakavasti harkita kannattaako kansainvälisyysaatetta voimallisemmin juurruttaa pesäpallon perusteisiin. (Pomppo 7/1982, 13)

Yhteiskunnan muuttuminen alettiin ottaa huomioon 1980-luvun lopulla suunniteltaessa pesäpallon tulevaisuutta ja sen kehittämiseksi tarkoitettuja projekteja. Yhteiskunnallisen heräämisen taustalla oli todennäköisesti osaltaan Likustra-prosessi (Liikunnan strategia prosessi), jonka avulla hahmoteltiin kattavaa visiota suomalaisen yhteiskunnan ja liikuntakulttuurin kehityksestä ja tulevaisuudesta. Tämä prosessi alkoi 1980-luvun

koulutustapahtumista, jatkui 1990-luvun alun laajoilla koulutustapahtumilla ja kulmineitui kahden suuren keskusjärjestön SVUL:n ja TUL:n sulauttamiseen uudeksi liikunnan yhteisöksi, Suomen Liikunta ja Urheilu ry:ksi (Koski & Heikkala 1998, 50).

Vuonna 1987 Pompon ensimmäisessä numerossa kerrottiin Pesis 90 –ohjelmasta, joka tähtäsi tulevaisuuteen teemalla Hauskaa Hyvässä Seurassa. Ohjelman taustalla oli tietoisuus ihmisten uudentlaisista tarpeista ja yhteiskunnan muuttumisesta. Tulevaisuuden haasteiksi mainittiin ihmisen halu kehittyä, osallistuminen, elämän laadun arvostaminen, ympäristökysymysten huomioiminen sekä lisääntynyt vapaa-aika. Pesäpallöväen keskuuteen kylvettiin siementä uudesta ajattelumallista, jonka mukaan pesäpallo pyrki tarjoamaan erilaisille ihmisille mahdollisuuden mielekkääseen vapaa-ajan puuhasteluun.

Viisaalle seurajohtajalle pesis-90 –ohjelma tarjoaa kosketuksen tulevaisuuden arvojen kanssa. Vastaamme haasteisiin kirkastamalla kansallispelin luonteen suomalaisille. Tulevaisuuden nainen on osallistuva – siis naistoimintaa. Vapaa-aika lisääntyy – siis seuroihin toimihenkilöresursseja vahvistamaan palvelujamme. Koulusta haetaan mahdollisuutta saada kehittyä monipuolisesti – siis uudenlaista koululiikuntaa, yhteistyötä koulujen ja seurojen välillä. Elämisen laatu ja sisäinen kasvu ovat tärkeitä – siis jokaiselle mahdollisuus löytää omia mieltymyksiään vastaava tehtävä pesäpallon parista ja kehittyä tässä tehtävässä. (Pomppo 1/1987, 2)

Nuorisotyön kehittämiseksi Pesäpalloliitossa aloitettiin 80-luvun alussa POPS-projekti (Pesis On Peleistä Suomalaisin), jonka lähtökohtana oli turvata nuorison mahdollisuus harrastaa kansallispeliä takaamalla riittävä määrä vetäjiä nuorten harrastajien tueksi ja ohjaajiksi, koska pula nuorten valmentajista ja ohjaajista on suurin este laadukkaan nuorisotoiminnan toteuttamiselle. Pesäpalloliitossa tehtyjen selvitysten mukaan kaivattiin erityisesti sellaisia ohjaajia, jotka olisivat motivoituneita järjestämään toimintaa niille nuorille, joiden tavoitteena ei ole pesäpalloilijan kilpaura. (Klemola 1992, 33) Pompossa seurattiin projektin etenemistä erityisillä POPS-sivuilla, joilla kerrottiin eri puolella toimivien POPS-klubien toiminnasta ja klubien jäsenistä (arkkipiispa oli esimerkiksi liittynyt jäseneksi Varsinais-Suomen klubiin). Klubien tarkoituksena oli vahvistaa pesäpallon kehitystyötä ja yhteiskunnallista asiaa. Klubikokeilu aloitettiin Helsingissä, mutta pian klubiverkosto levisi ympäri maata. Klubien jäseniksi pyrittiin saamaan paikallisia vaikuttajia ja näkyviä henkilöitä. (Klemola 1992, 92) POPS-projektin toimintastrategian perusyksikkönä olivat

pesäpalloseurat. Vetäjien etsinnässä isät ja äidit muodostivat keskeisen kohderyhmän, jolloin myös perheliikunnan usein unohtuneet arvot tuotiin esille. Käytännössä kiinnitettiin huomiota organisaation luomiseen, POPS-aatteen kasvattamiseen, julkisuuden kautta vaikuttamiseen sekä yhteistyökumppanin, osuuspankkijärjestön, yhteistyön kehittämiseen. (Klemola 1992, 34-35) POPS-klubien toimesta järjestettiin muun muassa kouluun suunnattuja tempauksia paikkakunnilla, joilla pesäpallotoiminta oli vähäistä tai sitä ei ollut lainkaan.

5.2 Pesisura

Urheilijan urasta tuli 1970-luvulla uusi valmennuksellinen käsite; urheiluvalmennusta alettiin muokkaamaan ihmisen eri ikäkausille sopivaksi (Itkonen 1996, 225). 1970-luvun lopulla Pesäpalloliitto toi markkinoille pesiskoulun, jota pidettiin pesäpalloilijan uran ensimmäisenä vaiheena. Pesiskoulutoiminta suunnattiin alussa seuran omille junioreille, mutta pian toimintaa laajennettiin. 1980-luvun alussa Pompossa kirjoitettiin, että pesiskouluja ei enää tulisi nähdä pelkästään seuran omaa toimintaa tukevana juniorikasvatusmuotona. Liitossa kehoitettiin seuroja markkinoimaan pesiskouluja loppukeväästä kouluissa, jolloin tulisi korostaa pesiskoulutoiminnan perusajatusta, jonka mukaan mahdollisimman monelle lapselle tarjotaan liikunnallisia perusvalmiuksia tasapuolisesti kehittävää leikinomaista toimintaa.

Pesisura-ajattelua laajennettiin edelleen 1980-luvun lopulla. Pesisuraa ei enää nähty pelkästään pelaajan urana, vaan nuorille tarjottiin kilpailullisuuden ohella muitakin elementtejä pesisuransa rakentamista varten. Päämääränä oli tarjota kaikille lajista kiinnostuneille mahdollisuus tavoitteelliseen toimintaan sekä viihtymiseen lajin parissa. Pesäpalloliiton puheenjohtaja pohjusti uutta ajattelutapaa Pompossa vuonna 1987.

Nuorisotoiminnassa pesäpallo on ollut omaleimainen edelläkävijä. Jatkamme Suomen suosituimpia urheilukouluja pesiskouluja seuratoimintakouluilla. Pesiskouluista uloskasvaneet nuoret voivat siirtyä seuratoimintakouluihin ja omaksua siellä pesäpallon parista löytyvien lukuisten tehtävien perustaitoja. Laajaa nuorisotyötä tekevät pesäpalloseurat ovat paikkakunnillaan merkittäviä vapaa-ajan palveluiden tuottajia. (Pomppo 2/1987, 2)

Pesisura-ajattelua mainostettiin ainutlaatuisena. Perusajatuksena oli tarjota nuorille liikunnan parissa monipuolisia mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen alle kouluikäisestä

aina aikuistoimintaan saakka. Pesisuran ensimmäisen vaiheen, pesäpallokoulujen, jälkeen nuorilla oli mahdollisuus siirtyä seuratoimintakouluihin. Seuratoimintakouluilla pyrittiin ratkaisemaan yksi urheilun perusongelma; teini-ikäisten nuorten putoaminen pois urheiluseuratoiminnasta. Nuorille tarjottiin seuratoimintakoulujen avulla mahdollisuus pesisuran jatkamiseen muutenkin kuin pelaajana.

Seuratasolla toiminnan idean muodostivat pesisklubit, jotka elävöittivät monen seuran organisaatiota. Nuori Suomi –ideologian mukaisesti seuratoimintaa pyrittiin organisoidaan nuorten ehdoilla. Esimerkki Ulvilasta:

Ulvilan Pesä-Veikot toi tänä syksynä seuratoimintaansa aivan uuden tuotteen, nuorisoklubin. Nuorisoklubi on nuorten seuratoimintaohjelma, jonka tavoitteena on nuorten omatoimisuus. Se on tarkoitettu 14-17 –vuotiaille tytöille ja pojille. Nuorisoklubi tarjoaa nuorelle monipuolista toimintaa pesäpallon parissa hauskan ja reilun pelin hengessä. Nuorisoklubissa aktiiviset nuoret voivat kehittyä vetäjiksi, apuohjaajiksi, tuomareiksi, kirjureiksi ja kaikkiin muihin seuratoiminnan tehtäviin. Nuoret oppivat hoitamaan erilaisia tehtäviä ja saavat toiminnasta hyötyä omaa tulevaisuuttaan varten. Nuoret saavat vastuuta ja toimivaltaa. Kasvatus on hyvin merkittäväällä sijalla nuorisoklubin toiminnassa. (Pomppo 5/1988, 14)

Pesisura-ajattelun alkuvaiheissa 1980-luvun lopulla liiton julkaisuissa kerrottiin runsaasti esimerkkejä nuorten pesisurasta. Näiden nuorten taidot tai innostus eivät olleet riittäneet pelipuolella, mutta heidän pesisuransa ei kuitenkaan ollut loppunut siihen, vaan uralle oli löytynyt jatkoa muiden tehtävien parista.

Tämä tarina alkoi keväällä 1986. Kuusankoskella marssi tuomarikurssille poika, joka halusi tuomarikortin päästäkseen ilmaiseksi pesäpallo-otteluihin. Hänellä ei ollut tarkoituksena eksyä otteluihin tuomarina kuin pakottavissa tapauksissa. Toisin kävi. (...) "Ennen tuomarikortin hankkimista pelailin satunnaisesti juniorijoukkueissa. Harrastin pesäpalloilua enemmänkin penkkiurheilijana", muistelee nyt 16-vuotias Petri. Kesällä –86 Petri vihelsi sekä tenava- että suurleirillä. Viime kesänä vuorossa oli jälleen suurleiri, jossa hän sai parhaan tuomarin palkinnon ja saman tien kutsun nuorisoleirille. Tälle kaudelle Petri nostettiin jo maakuntasarjan tuomariksi. (Pomppo 3/1988, 22)

Nuorisotuomarikoulutus oli näkyvin pesisuravaihtoehto peliuran ohella. Liiton leirien yhteydessä alettiin järjestää tuomarileirejä. Nuorisotuomarit olivat kokonaan vastuussa leirien tuomarointitehtävistä. Tuomarileirit osoittautuivat jo kesällä 1988 erittäin onnistuneiksi. Kesän leireille osallistui yhteensä 144 nuorisotuomaria, joista ilahduttavasti enemmistö oli tyttöjä. (Klemola 1992, 103)

Pesäpallon avulla haluttiin tarjota nuorille mahdollisuuksia kokeilla eri tehtävissä toimimista, minkä katsottiin helpottavan omalta osaltaan myös nuorten ammatinvalintaan ja jatkokoulutuspaikkoihin liittyvää valinnanvaikeutta. Korostettiin, että nuoret tarvitsevat lukuisia kokeiluja oman itsensä löytämiseksi. Superpesiksessä kerrottiin vuonna 1991 tähän tavoitteeseen liittyvä esimerkki Keski-Suomesta, jossa oli haluttu järjestää alueen kaikkia kuntia koskeva nuorisotapahtuma, koulupesiskarnevaalit. Tapahtuma toteutettiin yhteistyössä koulujen kanssa. Tavoitteeksi asetettiin myönteisten liikuntaelämysten tarjoaminen mahdollisimman monelle sekä oppilaiden innostaminen erilaisiin tehtäviin liikunnan parissa. Kirjoituksessa todettiin, että urheilun ympärillä on lukuisia erityisosaamista vaativia tehtäviä, jotka tarjoavat nuorille kasvun ja kehittymisen paikkoja. Koulupesiskarnevaalien järjestelyihin osallistuvat oppilaat saivat perusvalmiudet minkä tahansa tapahtuman järjestämiseen. Karnevaalien järjestäminen vaatii monen eri alan osaamista, pelkällä lajitiedolla ei tapahtumaa pystyisi organisoimaan.

Koulupesiskarnevaalit palvelevat monia. Koko maakunta on mukana kaikkine sidosryhmineen: kunnat, koulut, elinkeinoelämä, opettajat ja oppilaat. (...) oppilaat saavat tehdä kaiken itse. Lisäksi nuoret ovat huomanneet liikuntaa ja muita oppiaineita yhdistäviä asioita. – ATK-laitteilla hoidetaan ottelutulostusta, äidinkielen tunneilla tehdään tiedotteita ja lehtihaastatteluita pelaajista, kuvaamataidontunnilla ottelujulisteita, käsityötunnilla hihanumeroita jne. (Superpesis 2/1991, 11)

Nuoria haluttiin valmentaa pesisuran myötä myös johtotehtäviin. Superpesiksessä korostettiin 1990-luvun alkupuolella, että nuorille on tarjottava haasteita ja vastuullisia tehtäviä pesäpallon parissa. Lehdissä kirjoiteltiin esimerkkejä tämän tavoitteen toteutumisesta. Seinäjoella nuoret olivat vastanneet kokonaan valtakunnallisen tenavaleirin järjestelyistä. Projekti oli ollut pitkä, sillä jo kolme vuotta ennen leiriä oli koottu parinkymmenen 15-18 -vuotiaan nuoren porukka, joka oli harjoitellut varsinaista päätapahtumaa varten järjestämällä ensin pari piirileiriä. Lapualla puolestaan nuoret vastasivat lähes kokonaan juniorivalmennuksesta. Superpesiksessä todettiin, että pesäpalloliike oli tehnyt totta jo ehkä kuluneestakin fraasista "nuoret johtavat nuoria".

Liitolla oli nuorille johtajille myös valtakunnallinen koulutusprojekti, johon kuului nuoria ympäri Suomea.

Superteam on liiton koulutus- ja toimintaprojekti, johon kuuluu 24 nuorta ympäri Suomea. Heidän tehtävänä oli suunnitella Helsingin Suurkisoihin ohjelma pesäpallon osalta. Vierumäellä nuoret itse koulutettiin koulutus-, viestintä-, pr- ja erilaisiin järjestelytehtäviin. Superteamilaiset olivat mukana myös Rhodoksella, missä he muun muassa järjestivät 1 100 kreikkalaiselle yhden päivän kestävästä pesäpallotapahtuman (Superpesis 1/1991, 8)

Vaikka 1980-luvun alussa Pesäpalloliiton julkaisuista välittyi suhteellisen kriittinen asenne liikuntakulttuurin kansainvälistymistä kohtaan, ei alati kansainvälistyvä ilmapiiri voinut olla vaikuttamatta pesiksenkään nuorisotoimintaan. Nuorille avautui pesisuran myötä mahdollisuus myös kansainvälisiin tehtäviin. Liiton superteamilaiset saivat tehtäväkseen viedä pesäpallotietoa Japaniin.

Lähtölaskenta pesäpalloilun maailmanvalloitukseen on alkanut. Kahdeksan superteamin pesäpallolähteilästä lähtee 24.6.1991 kuukaudeksi Japaniin Hokkaidon saarelle. Nuoret kertovat ja esittelevät kansallispeleimme hienouksia paikallisille nuorille ja lajin harrastajille. Kulttuurinvaihtoa ja Suomi-kuvaa viedään eteenpäin myös isäntäperheissä, joihin pesislähteiläimme majoittuvat.

Pesäpalloliikkeen levittäytyessä maailmalle sen on itse oltava aktiivinen hankkeissaan. Nuorten välityksellä asiat etenevät luonnollista tietä ilman jännitteitä ja heidän pyrkimyksensä ovat avoimia. (Superpesis 1/1991, 8)

Myöhemmin Superpesiksessä kerrottiin onnistuneesta Japaninmatkasta; nuoret olivat herättäneet suurta kiinnostusta lajia kohtaan. Superpesiksessä kerrottiin myös Viron pesäpallon tilanteesta. Viron Pesäpalloliiton tavoitteeksi mainittiin lajin vieminen osaksi lasten liikuntakulttuuria. Pesäpalloa pelattiin jo kouluissa niillä paikkakunnilla, joilla oli lajista innostunut opettaja ja tarvittavat välineet. Viron ja Suomen liitot olivat solmineet yhteistyösopimuksen, jonka mukaan kolme virolaisjoukkuetta saa osallistua vuosittain suomalaisille leireille. Viron pesäpallotoimintaa avustettiin myös toimittamalla sinne välineitä. Virossa valtaosa toiminnasta suunnattiin lapsiin ja nuoriin, koska heidän kauttaan lajia olisi helpoin levittää.

5.3 Yhteistyö kirkon kanssa

Urheilu tavoittaa laajasti sekä harrastajia että yleisöä, joten myös ulkopuoliset tahot ovat halunneet tulla toimintaan mukaan. Urheilu kiinnostaa lapsia ja nuoria, joten esimerkiksi

kirkko ja opetushallitus ovat ryhtyneet yhteistyöhön liikuntaväen kanssa pyrkiessään kehittämään omaa toimintaansa. (Itkonen 1996, 244)

Pompossa kirjoitettiin Pesäpalloliiton ja kirkon yhteistyöstä nuorisotoiminnan suhteen jonkin verran 1980-luvun lopulla. Seinäjoella oli menossa viisivuotinen Kasvetaan yhdessä -projekti, jota toteutettiin pesäpalloseuran, kaupungin raittiustoimen ja seurakunnan voimin. Ensimmäinen pesäpallorippikoulu järjestettiin kesällä 1989. Leiri toteutettiin seuratoimintakoulun idean mukaan, joten se ei ollut tarkoitettu huippulahjakkaille pelaajille. Rippikoululeirin aikana oli tarkoitus herättää nuorissa enemmän kiinnostusta pesistä kohtaan sekä innostaa heitä kaikenlaiseen toimintaan pesäpallon ympärillä. Erään leirin isosen mietteitä ensimmäisestä pesisriparista:

Kaikilta menisi pelaamisen ilo, jos täällä olisi muutama huippulahjakkuus. Toivon, ettei tästä jatkossakaan tehdä mitään erityislahjakkaille suunnattua valmennusleiriä. Meillä on ollut ainakin kivaa pesäpallon merkeissä ihan harrastusmielessä. (Pomppo 5/1989, 7)

Yhteistyö kirkon kanssa nähtiin myös uudeksi keinoksi pesäpallon aseman vahvistamiseksi pääkaupunkiseudulla. Pesäpalloliitto ja kirkon palvelujärjestö Poikien Keskus yhdistivät voimansa uusien vapaa-ajanviettomuotojen tarjoamiseksi pääkaupunkilaisnuorille. Pesäpalloliitto tarjosi Poikien Keskukselle välineet ja kerho-ohjaajille koulutusta, Poikien Keskus puolestaan huolehti ohjaajien saamisesta nuorten palloilutapahtumiin ja markkinoi pihapesistä seurakuntien nuorisokerhojen kesäajan harrastemuotona.

Yhteistyö sopii kummallekin osapuolelle. Kirkon piirissä haetaan uusia toimintamuotoja ja palveluja nuorille ja Pesäpalloliitto puolestaan etsii keinoja levittää pesäpalloilua pääkaupunkiseudulla. (Pomppo 3/1988, 13)

Pihapesis oli kehitelty vuotta aikaisemmin pesäpallon aloittamisen helpottamiseksi.

Pesäpallon vapaamuotoista pelailua on tähän asti vaivannut välinepula. Hupimielessä tapahtuvaa pallon iskemistä ja kopittelua varten kun ei ole mielekästä hankkia kalliita varusteita. Nyt on pihapeleihin kuitenkin kehitetty oma välinepakettinsa. Paketti sisältää pehmopallon, muovimailan ja räpylän. Pihapesisvälineet on kehittänyt Karhu-Titan Oy yhteistyössä Pesäpalloliiton kanssa ja välineet ovat jo myynnissä. Pihapesisvälineistö poistaa pahan aukon pesisharrastuksessa. Nyt on pesistä mahdollisuus iskeä mukavin välinein

rannoilla, mökeillä, pihoilla – minne kesä liikuttaakaan. Pihapesis on myös perhepesistä. Mukana on pehmopallo, joten samassa pelissä voivat olla mukana nuoret ja vanhat, pitkät ja pätvät – kaikki liikuntaa haluavat. Pihapesis ei vaadi välttämättä edes koko joukkuetta. Pakkaus sisältää ohjeita erilaisiin peleihin ja leikkeihin, joissa pesistaitoja voi mitata pienemmässäkin kamuporukassa. (Pomppo 1987, 3)

5.4 Rynnäkkö kouluihin

Kasvatukselliset tavoitteet tulivat 1980-luvun alussa aikaisempaa selvemmin mukaan Pesäpalloliiton nuorisotoimintaan. Lisääntynyt mielenkiinto nuorten kokonaisvaltaista kasvatusta kohtaan innoitti kääntymään koulujen puoleen, ja 1980-luvun alkupuolella POPS-liikkeen innoittamana tehtiinkin aktiivista työtä pesäpallon aseman vahvistamiseksi koululiikuntamuotona. Samalla lajin harrastamiselle etsittiin koululiikunnan kautta uusia perusteita. Pesäpallon keräämän ennätyskellisen yleisömäärän uskottiin näkyvän myös kouluissa lisääntyneenä kiinnostuksena lajia kohtaan. Pesäpallövän joulussa pohjustettiin vuonna 1981 pesäpallon ”rynnäkköä” kouluihin kirjoittamalla koululiikunnan yleisistä tavoitteista, joiden toteuttamiseen pesäpallon todettiin sopivan mainiosti. Kouluhallituksen puheenjohtaja kertoi, mihin tavoitteisiin koululiikunnalla tähdätään. Koululiikunnan ensisijaisina päämäärinä ovat nuoren ihmisen persoonallisuuden kehittymisen tukeminen, nuoren ohjaaminen sopeutumaan yhteisiin pelisääntöihin, ryhmässä toimimiseen, liikuntaharrastuksen herättäminen ja tarvittavien perustietojen ja -taitojen opettaminen. Koululiikunta kytkeytyy hyvin tiiviisti koulun muuhun kasvatustyöhön, sillä liikuntaharrastuksen virittämisen lisäksi koululiikunnalla on tärkeä tehtävä koulun sosiaalisen kasvatuksen tukijana. Kouluhallituksen pääjohtaja Pesäpallövän joulun haastattelussa:

Pesäpallo on kouluille hyvin tärkeä laji, koska se täyttää jo aiemmin mainitsemani liikunnanopetukselle asetetut tavoitteet. Pesäpallo on myöskin älyllisesti kiehtova laji, joka kehittää yhtä hyvin nuoren fyysistä kuin psyykkistäkin suorituskykyä. Pesäpallon ominaisuuksiin kuuluva rauhallisuus, fyysisten kontaktien puuttuminen ja se, että peli luonteeltaan ei ole aggressiivinen kuten eräät muut lajit on Erkki Ahon mielestä oleellinen tekijä koululiikunnassa. (Pesäpallövän jouluku 1981, 3)

Kouluhallituksen pääjohtaja mainitsi myös pesäpallon aseman kansallislajina olevan eräs tärkeä seikka puhuttaessa lajin sopivuudesta koulujen liikuntatunneille, sillä koulujen liikuntakasvatuksessa on tärkeää, että opetus kytetään kansalliseen maaperään ja

kansalliseen liikuntakulttuuriin. Pesäpalloliiton pyrkimykset pesäpallon kehittämiseksi lasten ja varhaisnuorten pelinä saavat kouluhallituksen täyden tuen. Tekniikkalajin omaksuminen edellyttää sellaisia harjoitusmuotoja, jotka heikomminkin lajia hallitsevat voivat koulun liikuntatunneilla oppia. Liitto olikin tuonut markkinoille uuden koulujen pesäpallopelin, pitskun, joka oli suunnattu erityisesti ala-asteille ja jota pelattiin pesäpallosta sovelletuin säännöin.

Kouluhallituksen pääjohtaja piti tärkeänä liikuntajärjestöjen ja koulun yhteistyötä, joka toistaiseksi oli ollut heikkoa. Yhteistyölle olisi kuitenkin hyvät mahdollisuudet.

Periaatteessa koululiikunnassa ja seurojen ja järjestöjen kautta harjoitetussa liikuntatoiminnassa ei pitäisi olla mitään ristiriitoja tai edes rajankäyntiongelmia. Pikemminkin vaikeudet esiintyvät siinä, miten saadaan yhteistyö koulun ja järjestöjen sekä seurojen välillä kehittymään, koska koululiikunnassa mahdollisuudet ovat rajalliset. Ne nuoret, jotka ovat innostuneita, ja joilla on liikuntaan erityisiä edellytyksiä pitäisi voida ohjata seuratoiminnan piiriin. (Pesäpallöväen jouluku 1981, 3)

Keskustelua pesäpallon mahdollisuuksista koululiikunnassa jatkettiin seuraavana vuonna, ja Pompossa kirjoiteltiin useaan otteeseen lajin mahdollisuuksista koulumaailmassa. Kansallispuheluseminaarissa keskusteltiin myös koululiikunnasta. Kouluhallituksen puolelta oltiin vahvasti sitä mieltä, että pesäpallo sopii oivallisesti koulun liikuntakasvatukseen toteuttamiseen, sillä lajilla oli runsaasti vahvuuksia liikuntatunneilla. Pesäpalloharjoittelulla voidaan kehittää lapsen motorisia valmiuksia, vaikuttaa hänen fyysisen kuntosaa eri osatekijöiden kehittymiseen, parantaa oppimiskykyä vaikuttamalla erilaisiin kognitiivisiin valmiuksiin, edistää mielenterveyttä ja tarjota virkistystä, iloa, vaihtelua ja onnistumisen elämyksiä. Tämän lisäksi pesäpalloharjoittelun avulla voidaan vahvistaa myönteisiä luonteenpiirteitä kuten yritteliäisyyttä, oma-aloitteisuutta, pitkäjänteisyyttä, rehellisyyttä, ystävällisyyttä ja tunnollisuutta. Kansallispuhelin parissa lapsia on mahdollisuus ohjata yhteistoimintaan, toisten kunnioittamiseen ja huomioonottamiseen sekä ystävälliseen suhtautumiseen joukkueovereitä sekä kansakilpailijoita kohtaan. Pesäpalloharjoittelulla voidaan lisäksi opettaa jalon kilpailemisen taidot, kasvattaa fair play -henkeen sekä hyväksymään keskeisiä eettisiä arvoja kuten velvollisuus, vastuu ja omatunto.

POPS-projektin myötä luotiin koululiikunnan tehostamiseksi Pesäpalloliiton, opetusministeriön ja kouluhallituksen yhteistyössä Hyvä Suomi -kampanja, jonka tavoitteena oli koululiikunnan kehittäminen ja tukeminen käytännön tasolla. Kampanjassa olivat mukana myös Opettajien ammattijärjestö ja Työväen Urheiluliitto (Klemola 1992, 84). Kampanja alkoi vuonna 1983 ja sitä oli tarkoitus jatkaa vuoteen 1988. Tavoitteena oli kampanjan puitteissa ideoida ja testata sellaisia toimintamalleja, joiden avulla urheiluseura, koti ja kunta voivat tukea koululiikunnan tavoitteita. Kampanjan perusteluissa todettiin, että liikunnalla voidaan vaikuttaa moneen asiaan koulumaailmassa. Koululiikuntaa suunniteltaessa voidaan ottaa huomioon lasten ja nuorten kokonaisvaltainen kasvattaminen, koulun ja kodin suhteiden kehittäminen sekä lasten ja vanhempien ja koulun ja järjestöjen suhteiden parantaminen. Pesäpallo sopi hyvin kampanjan lähtökohdaksi, sillä sitä pelattiin kaikkialla Suomessa. Tästä lajista kampanjaa olisi hyvä laajentaa muihin urheilumuotoihin.

Liitossa käännyttiin myös pesisura-ajattelun merkeissä koulujen puoleen. Koulujen ja seurojen yhteistyön katsottiin sopivan hyvin pesisuran kakkosvaiheen, seuratoimintakoulujen, idean levittämiseen. Seuratoimintakoulu saattoi alkaa nuorisoklubina koulun kerhotoiminnan yhteydessä ja jatkua loman alettua seuratoimintana. Pomossa kerrottiin myös käytännön esimerkkejä koulun ja seuran välisestä yhteistyöstä. Esimerkiksi Raumalla pesiskerho toimi virallisena koulukerhona yläasteen ja lukion oppilaille. Koulussa toteutettiin pesäpallokauden lähestyessä kerhotuntien puitteissa kuuden tunnin mittainen opintojakso. Sisällöksi oli valittu pesiksen perustiedot, perustekniikka käytännössä malliharjoitteineen ja metodeineen sekä pesiksen tuomarikoulutusta siten, että kaikille halukkaille järjestettiin mahdollisuus tuomarikortin tenttimiseen. Kerholaiset saivat heti soveltaa oppimaansa käytännössä toimimalla tuomareina kaupungin koulupesissarjoissa. Pesäpalloseura saisi luultavasti palkkion vaivannäöstään, sillä todennäköisesti kerholaisista löytyisi innokkaita vetäjiä kesän pesäpallokouluihin.

Koulujen pesäpallotoimintaa varten julkaistiin uusi pesisopas, Koulupesis. Opas oli tarkoitettu opettajille ja seuraohjaajille. Harjoitteet oli laadittu tuntisuunnitelmien muotoon opetuksen helpottamiseksi. Koulujen pesäpallotoiminnassa pyrittiin lajin pariin innostamaan niitä, joilla ei vielä ollut kokemuksia pelaamisesta. Lahdessa järjestettiin

koululaisten kerhopäivät yhteistyössä Pesäpalloliiton, Hyvä Suomi -kampanjan, Nuorisokasvatusliiton sekä Koululiikuntaliiton kanssa.

Kerhopäivillä oli osanottajia yli tuhat, joista varsinaisia pelaajia oli kuitenkin vain muutama. Pesiksen kannalta hyvää tilaisuudessa oli se, että pystyttiin tarjoamaan hauskaa hyvässä seurassa niille, jotka eivät vielä ole harrastaneet lajia. (Pomppo 3/1988, 15)

1990-luvun alussa nuorten pesisura-ajattelua hyödynnettiin koulukiikunnassa uudella tavalla. Luotiin koulupesisvastaavajärjestelmä, jonka tarkoituksena oli kouluttaa nuoria toimimaan koulujen pesäpallovastaavina. Vuonna 1993 Superpesiksessä kerrottiin Opetushallituksen ja Pesäpalloliiton yhteistyöstä koskien juuri koulupesisvastaavien toimintaa. Kirjoituksessa todettiin, että Opetushallitus haluaa avustusten jaon sijasta ostaa tuloksia. Opetushallituksen ja liiton allekirjoittamassa yhteistyösopimuksen mukaan OPH ostaa Pesäpalloliiton nuorisotoimintayksikön Yhteispelit ry:n palveluja koulun liikuntatoiminnan tukemiseksi. Käytännössä sopimus tarkoitti sitä, että Pesäpalloliiton nuorisotoimintaa hoitava Yhteispelit ry kouluttaa oppilasliikuntavastaavia, joiden tehtävänä on toimia koulujen liikunnanopettajien tukena muun muassa liikunta- ja kerhotunneilla, erilaisten liikuntatapahtumien järjestelyissä, lajiesittelyissä sekä koulujen ja urheiluseurojen yhteistyön kehittämisessä. Kirjoituksessa todettiin, että oppilasliikuntavastaavien toimintaan sisältyy koulun kannalta monia positiivisia seikkoja. Järjestelmä kasvattaa oppilaita vastuuseen, kehittää yrittäjyyteen ja johtajuuteen liittyviä taitoja. Oppilaiden mukanaolo liikunnan kehittämisessä edistää lisäksi luottamuksen ilmapiiriä koulun sisällä. (Superpesis 3/1993, 3)

1990-luvun lopulla pesäpalloa markkinoitiin kouluihin yhteistyössä Liikenneturvan kanssa. Vuonna 1997 superpesispelaajat kiertelivät kouluissa esittelemässä pesäpalloa ja samalla he markkinoivat pyöräilykypärää. Vuonna 1998 koulukäyntien ohjelma laajeni; vierailijat vetivät pesisaiheisen liikuntatunnin opettajan läsnäollessa, jakoivat opettajille tietoa uusista välineistä ja niiden hankintamahdollisuuksista sekä liikenneturvaan ja ravintoon liittyvissä asioissa. Liikenneturvan ohella yhteistyökumppaneita olivat nyt myös maakunnat, seurat, sieppari ja Karhu Reebok. Maakunnat ja seurat värväsivät koulukävijät, joista osan oli tarkoitus jatkaa kesällä pesiskouluohjaajina. Kullakin maakunnalla ja seuralla oli omat paikalliset menettelytapansa koulukäyntien hoitamiseksi. Kouluihin vierailuille lähteville järjestettiin myös liiton toimesta

valtakunnallisia seminaareja, joissa heitä valmennettiin tehtävään. Perimmäisenä tarkoituksena oli koulukäyntien avulla saada uusia harrastajia pesiskouluihin. (Pesis 1/1998, 6-7)

5.5 Pesisväki lähtee mukaan nuorten työllistämiseen

Suomi ajautui 1990-luvun alussa syvään taloudelliseen kriisiin. 1900-luvun taloudellisista taantumista vain 1930-luvun pulavuodet ovat rinnastettavissa 90-luvun alun lamaan. (Sauramo & Santamäki-Vuori 1993, 132) Laman syistä on käyty laajaakin väittelyä. Taloudellisten ongelmien taustalla oli rahapolitiikan vapauttaminen, luottohanojen löysääminen ja siitä seurannut talouden ylikuumeneminen, pankkikriisi ja pienyritysten konkurssit sekä idänkaupan romahtaminen ja siitä seuranneet useiden teollisuusalojen kriisit. (Salmi, Huttunen & Yli-Pietilä 1998, 9)

Suomen talouselämä säilyi 1980-luvulle saakka verrattain suljettuna ja institutionaalisesti suojattuna, vaikka ulkomaankauppaa ja muuta vuorovaikutusta olikin harjoitettu pitkään (Mannermaa 1998, 11). Taloutta pyrittiin suojaamaan kovalta kansainväliseltä kilpailulta konsensuspolitiikalla, markkinoiden sulkemisella ja myös neuvostotalouteen tukeutumalla. 1980-luvulla globalisoitumiselta ei enää voitu suojautua. Voimakas kansainvälistyminen on voimistanut ylikansallisten jättyritysten kontrollivaltaa samalla kun muun muassa kansallisten hallitusten talouspoliittiset päätöksentekomahdollisuudet ovat kaventuneet ja tulleet riippuvaisiksi globaaleista talousjärjestelmistä. Kehitys pakotti myös suomalaiset yritykset kansainvälistymiseen, mikä tapahtui hyvin nopeasti, erittäin myöhäisessä vaiheessa ja osittain pakon edessä. Ei ole ihme, että monien yritysten kansainvälistyminen ei ole ollut erityisen menestyksekkästä. 1980-luvun pankkikriisiä voidaan pitää kohtalokkaana esimerkkinä siitä, miten säädeltyyn ja eristettyyn talouteen tukeutunut pankkisektori epäonnistui yrittäessään sopeutua globaaleille rahamarkkinoille. (Vähätalo 1998, 14, 162)

Talouden muututtua epävakaammaksi korostui työelämän organisaatioiden entistä suurempi joustavuuden vaatimus. 1990-luvun rakennemurros paljasti kuitenkin pitkään vakaiden ja hierarkkisissa kulttuureissa eläneiden organisaatioiden kuten myös yksilöiden heikon kyvyn sopeutua muutokseen. Perinteinen hyvinvointivaltio ei enää toiminut ja joustavuuden sijaan se alkoi osoittaa jäykkyyttä muuttuvien tilanteiden

edessä, eikä hyvinvointivaltion mekanismit kyenneet enää suojaamaan ihmisten asemaa työelämässä. Suurin osa suomalaisesta tuotannosta ei pystynyt sopeutumaan uusien johtamismenetelmien ja globalisoitumisen asettamiin vaatimuksiin. Muutamassa vuodessa menetettiin satojatuhansia työpaikkoja. (Vähätalo 1998, 16-35)

1990-luvun alun lama merkitsikin konkreettisimmillaan ennen kaikkea työmarkkinoiden huomattavaa supistumista. Työttömyys nelinkertaistui ja uhkaavinta kansalaisten kannalta oli se, että pitkäaikaistyöttömyys kymmenkertaistui muutamassa vuodessa. Suomalainen työvoimapolitiikka on etenkin 1980-luvulta lähtien ollut voimakkaasti ikäryhmäsidoista. On esiintynyt jatkuvia paineita nuorisotyöttömyyden poistamiseksi. Ongelmaa on yritetty ratkaista esimerkiksi erilaisten tukityöjärjestelmien, työllisyyskoulutuksen ja nuorten työpajojen avulla. Toisaalta on poistettu iäkkäimpiä työttömiä varhaiseläkkeelle. Työttömyys onkin kasautunut Suomessa "normaalin" työuran alku- ja loppuvaiheisiin. Nuorilla työttömyysluvut ovat olleet muita ikäryhmiä korkeampia ja pitkäaikainen työttömyys on muodostunut iäkkäimpien työttömien ongelmaksi. (Vähätalo 1998, 44, 98)

Nuorten työttömyys havahdutti myös pesäpalloväkeä. Nuorten työllistäminen nähtiin uutena keinona toiminnan ylläpitämiseen ja laajentamiseen. Pesäpalloliitossa toivottiin nuorten työllistämistä apua erityisesti pääkaupunkiseudun pesäpallotoiminnan pyörittämiseen. Nuorten työllistettyjen avulla aloitettiin lähiöpesis.

Pesäpalloliikkeen nuorisotyöstä vastaava Yhteispelit ry. päätti ratkaista Helsingin alueen ohjaajaongelman rekrytoimalla lukiosta oppilaita kesätöihin. Pääkaupungissa starttaa kesäkuun alussa käyntiin lähiöpesis, jonka ohjaajakoulutukseen on ilmoittautunut liikunnanopettajien suosiollisella avustuksella kahdeksankymmentä tyttöä ja kymmenen poikaa. (Superpesis 2/1993, 2)

Pesäpallon työllistämishankkeet yleistyivät vuodesta 1994 lähtien, kun pesäpalloseurat ryhtyivät järjestelmällisesti palkkaamaan nuoria pesäpallokoulujen ohjaajiksi ja valmentajiksi. Vähitellen työllistämistä laajeni, ja nuorille luotiin oppisopimuspaikkoja, työharjoittelupaikkoja ja pitempiaikaisia projektitehtäviä. Pesiksessä kirjoiteltiin vuosina 1997-1999 runsaasti pesäpalloliikkeen työllistämiprojekteista. Pesäpalloväki panosti paljon nuorten työllistämiseen, esimerkiksi Kainuun pesiksen työllistämiprojektiin palkattiin päätoiminen

projektipäällikkö. Seuraihmissä kehoitettiin tarkastamaan asenteitaan nuorten astuessa areenalle, sillä nuorten myötä monet vanhat toimintatavat kyseenalaistuisivat. Nuorille on uskallettava antaa vastuuta, jotta heidän työskentelynsä pesäpallon parissa olisi mielekästä.

Sotkamossa pesäpallon työllistämishankkeeseen liittyi myös kansainvälisyys. Sotkamon lukion, Sotkamon Yrittäjien ja Sotkamon Jymyn yhteisprojektin tiimoilta lukiolaiset saivat Jymyltä kesätyöpaikan samalla, kun yksi lukion kursseista tuli suoritettua. Osa nuorista matkusti kesän aikana Englantiin ja Espanjaan opettamaan paikallisille nuorille pesäpallon alkeita.

Työllistämishankkeiden myötä saatiin paitsi työtä nuorille myös lisää liikuntamahdollisuuksia lapsille; Pesiksen laskelmien mukaan muutamassa vuodessa yli 60 000 lasta vietti aikaansa liikunnan merkeissä kodin lähellä sijaitsevissa pesäpallokouluissa. Yli puolet pesiskoulujen ohjaajista oli saatu työllistämishankkeen kautta. Uudet paikalliset ratkaisut nähtiin erittäin tärkeinä sekä nuorten aktivoimiseksi että lasten liikunnan lisäämiseksi. Työllistämishanketta pidettiin 1990-luvun lopulla niin toiminnaltaan kuin tuloksiltaan yhtenä pesäpalloväen tärkeimmistä nuorisotoiminnan muodoista.

Alueelliset työvoima- ja elinkeinokeskukset lähtivät tukemaan paikallisia projekteja Kymenlaaksossa, Kainuussa, Ulvilassa, Hämeenlinnan seudulla, Pohjois-Karjalassa, Turun seudulla ja Keski-Uudellamaalla. Myös kuntien kanssa on oltu yhteistyössä, esimerkiksi Hämeenlinnan seudulla oltiin luomassa laajaa kuntien välistä yhteistyöverkostoa nuorten työllistämiseksi.

Jatkuva ja aktiivinen paikallinen yhteistyö eri hallintokuntien, Hämeen TE-keskuksen työvoimatoimistojen ja maakunnan liiton kanssa on antanut uudenlaiset työkalut lasten ja nuorten kasvun tukemiseen. (...) Olemme tehneet jo kymmenen kunnan kanssa yhteistyösopimuksen erilaisista lapsia ja nuoria aktivoivista toimenpiteistä. Pesiskoulu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen jatkuu myönteisessä hengessä. (...) Kaikilla seuroilla on mahdollisuus ottaa käyttöön uusia työkaluja lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Seutukunnallinen verkottuminen, oma aloitteellisuus ja osaaminen sekä yhteistyö ovat avainsanoja. (Pesis 1/1999, 6)

5.6 Pesiksen avulla huumeeton huominen ja tupakaton tulevaisuus

Nuorisotyöttömyyden ohella Pesäpalloliitossa puututtiin muutenkin yhteiskunnassa ilmenneisiin ongelmiin, joista yksi on syrjäytyminen. Pesiksessä kerrottiin vuonna 1997 Pohjois-Karjalan pesisväen huolesta nuorten kahtiajaosta; toisilla on tavoitteita elämässä ja toiset taas ovat hyvin irrallaan. Kahtiajako on pysäytettävä, ja pesiksellä on halutessaan tärkeä rooli tässä tehtävässä, sillä lajilla on pitkät perinteet kouluissa ja siitä pidetään oppilaiden keskuudessa, joten sillä on hyvä mahdollisuus olla mukana syrjäytymisvaarassa oleville nuorille järjestettävässä toiminnassa. (Pesis 4/1997, 11)

Pesäpallöväki puuttui myös nuorten päihteiden ja huumeiden käyttöön. Nuorten tupakointi, alkoholin käyttö ja sosiaalinen altistuminen huumeille ovat muuttuneet terveyden kannalta haitalliseen suuntaan koko 1990-luvun ajan. Viikoittain tai useammin alkoholia käyttävien osuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä, vaikka humalahakuisen juomisen kasvu näyttääkin taittuneen 1990-luvun lopussa. Myönteinen suhtautuminen alkoholiin on kuitenkin lisääntynyt, ja yhä useampi nuori pitää tänä päivänä alkoholia osana tavanomaista elämänmenoa. Suomalaisnuorten tupakointi on edelleen kansainvälisesti verrattuna poikkeuksellisen yleistä. Myös huumeiden käyttö yleistyy, sillä niiden 14-18 -vuotiaiden osuus, jotka tietävät ainakin yhden tuttavansa käyttäneen huumeita, on yli kolminkertaistunut 90-luvulla. (Rimpelä ym. 1999)

Hyvinkään Tahko oli aloitteentekijänä vuonna 1997 alkaneessa Elämäni Sankari 2000 -projektissa, joka tekee ennaltaehkäisevää päihde- ja huumevalistustyötä nuorten keskuudessa. Yhteistyössä ovat mukana Suomen Pesäpalloliitto, Nuori Suomi ry, Nuorisopesis ry, Raha-automaattiyhdistys, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Hyvinkään kaupunki, Aseman Lapset ry, Etelä-Suomen 4 H-piiri sekä useita muita paikallisia yhdistyksiä ja ryhmiä. Hanke on pilottihanke, jolla pyritään löytämään uusia toimintamuotoja päihdevalistustyöhön.

Nuorten alkoholinkäyttö on lisääntynyt varsin rajusti viime vuosina, huumeongelma leviää myös huolestuttavaa vauhtia, siitä saamme kuulla tiedotusvälineissä vähän väliä. Ja mikä huolestuttavinta, kokeilut aliotetaan entistä nuorempina. Eri kansalaisjärjestöt voivat asian hyväksi tehdä erittäin paljon ja urheiluseuroilla on tässä hankkeessa merkittävä osa, koska nuoret viihtyvät liikunnan parissa. Tosin ensin täytyy pystyä avaamaan silmät sille tosiasialle, että näitä ongelmia esiintyy myös urheiluseuroissa, seurat eivät ole

mitään erillissarakkeita. Olemme törmänneet siihen, että asioita ei useinkaan uskalleta katsoa silmästä silmään ja tarttua niihin silloin, kun olisi oikea aika. Nyt koetamme tämän projektin myötä hakea menetelmiä, joilla voisimme tarttua ongelmiin välittömästi, kun niitä havaitaan ja valistamaan nuoria jo etukäteen, ettei tämänkaltaisia ongelmia syntyisikään. (Pesis 1/1999, 5)

Elämäni Sankari –projektin ideaa pyrittiin levittämään myös nuorten superpesissarjan puitteissa. Projekti oli yksi nuorten SM-sarjan kumppaneista kesällä 1999.

Nuorten superpesis seurat haluavat olla mukana tukemassa huumeetonta huomista ja tupakatonta tulevaisuutta. Projektin puitteissa tullaan nuorten superpesispaikkakunnilla toimimaan yhdessä paikallisten nuorisojärjestöjen kanssa oman paikkakunnan nuorten parhaaksi. (Pesis 1/1999, 12)

5.7 Kilpaurheilun totaalistuminen heijastuu pesiksen nuorisotoimintaan

Nykypäivän huippu-urheilu on totaalistunut. Menestyksen eteen ollaan valmiita tekemään kaikki mahdollinen. (Itkonen 1996, 246) Taloudesta on tullut keskeinen osa kilpa- ja huippu-urheilua, monet seurat toimivat täysin liikeyritysten tavoin ja liike-elämän termit ovat tulleet tutuiksi myös urheiluväelle. Esimerkiksi tuotteistaminen on yksi urheilun avainkäsitteitä. Keskeisiä tuotteistamisen kohteita ovat lajit, seurat sekä kilpailutapahtumat. Tuotteistamisella pyritään luomaan markkinointipaketti, joka pitää sisällään eri kohderyhmille suunniteltuja tuotteita. Tuotteistaminen on yksi keino lisätä lajin suosiota ja parantaa sen kilpailukykyä suhteessa muihin lajeihin. Pesäpallo on oiva esimerkki lajituotteistamisesta. Lajin sääntöjä on voitu muuttaa kansallisin päätöksin muista tahoista piittaamatta. Sääntömuutosten tavoitteena oli lajin julkisuuden lisääminen, sillä uusien sääntöjen myötä lajista tuli paremmin televisioon sopiva peli. (Itkonen 1996, 232; 243) Siirtyminen kahden jakson pelisysteemiin perinteisen yhdeksän tai seitsemän vuoroparin sijasta oli ratkaiseva tekijä pelin lisääntyneelle televisioinnille kuten myös sen liittämiseen Veikkauksen pelien joukkoon.

Tuotteistaminen tuli tutuksi myös pesäpallon junioritoiminnassa. Pesäpalloliiton nuorisotoiminnasta vastannut Yhteispelit ry alkoi markkinoida lapsille ja nuorille suunnattuja toimintoja tuotteina keväällä 1993.

Koulut, seurat, leikkikoulut, nuorisoporukat kaupungeissa ja maalla. Välineitä, koulutusta, apua. Yhteispelien lapsille ja nuorille tarkoitetut pesist tuotteet ja palvelut vievät pesist toimintaa uuteen svengiin. (Superpesis 2/1993, 5)

Kaikkein pienimmille pesäpallolijoille tarjottiin naperopesistä, jonka tavoitteena oli saada päiväkotikäiset pesisleikkien ja helppojen pelien pariin. Halukkaille päiväkodeille järjestettiin apua, materiaalitukea ja ohjausta. Kaveriporukoissa pelattavaa pihapesistä varten oli kehitelty omat välineet. Lähiöpesis oli pihapesiksen erikoisko-keilu, joka oli käynnissä Helsingissä. Seuroissa nuorille tarjottiin edelleen pesiskouluja, joita mainostettiin Suomen suosituimpina urheilukouluina. Kehittymishaluisille seuroille oli tarjolla uusi Lämpilyönti-projekti:

Lämpilyönti-koulutus on tuote kehittymishaluisille pesisseuroille. Koulutuksen ansiosta seurojen lapsille tarkoitetun toiminnan laatu ja kannattavuus paranevat. Lämpilyönti on suunnitelmallisuutta, ohjaajia, uusia taloudellisia voimavaroja, laatua ja malleja siitä miten asioita tehdään muualla. Lämpilyöntiin pääsemisessä apu löytyy piirien pesisjaostojen toiminnanjohtajilta. (Superpesis 2/1993, 5)

Pesisklubit vauhdittivat nuorten seuratoimintaa. Lisäksi nuorille oli tarjota Nuoret johtajat -projekti, jonka avulla haluttiin kouluttaa osaavia ammattilaisia erilaisten käytännön projektien kautta.

Urheilun piirissä olevia sosialisatiojärjestelmiä pyritään kehittämään jatkuvasti, jotta eri lajien säilyminen ja kilpailullisen tason kehittyminen pystyttäisiin turvaamaan. Urheilun totalisaatioprosessin myötä sosialisatioon kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Sosialisatio voidaan määritellä siten, että yksilö liittyy (sosiaalistuu) ja liitetään (sosiaalistetaan) yhteisöön (Itkonen & Pirttilä 1992, 19). Eräs väylä tehokkaampaan lajisosialisaatioon on kilpailujärjestelmien jatkuva kehittäminen.

Vaikka Pesäpalloliiton nuorisotoiminta laajeni 1980- ja 90-luvuilla ja toiminnan tavoitteet saivat uusia ulottuvuuksia, ei kilpailullinen puoli luonnollisestikaan hävinnyt mihinkään. Lasten ja nuorten kilpailu- ja valmennusjärjestelmien kehittäminen jatkui, tavoitteena oli luoda olosuhteet, jotka takaisivat mahdollisemman vaivattoman etenemisen pelaajan uralla. Laman myötä huippuseuroilla oli vähemmän rahaa käytettävänä pelaajahankintoihin, joten tiukentuneen talouden vuoksi

kiinnitettiin erityishuomiota nuorten valmennukseen; seurojen parhaana lamalääkkeenä nähtiin oman osaamisen varmistaminen tulevaisuudessa. Super- ja ykköspesisseurat käynnistivät liiton valmennuspäällikön johdolla 14-18-vuotiaille nuorille tarkoitetun NVR- eli nuorisovalmennusprojektin. Projektin tavoitteeksi asetettiin kärkeurojen pelaajatarpeen tyydyttäminen. Projektin avulla seurojen oli tarkoitus saada oma pelaajatuotantonsa kuntoon, pitää taloutensa terveellä pohjalla ja pystyä tarjoamaan nuorille tavoitteellinen ja korkeatasoinen harrastusvaihtoehto. Samalla nuorten kilpailupuolelle haettiin uusia haasteita pohtimalla A-poikien supersarjan perustamista. Oman valtakunnallisen SM-sarjan myötä nuorten pelaaminen olisi mielekkäämpää. Nuorten superpesissarja toteutuikin, ja sen otteluista pyrittiin rakentamaan nuorten avulla laadukkaita tapahtumia. Nuorille annettiin vastuu otteluiden järjestelystä, joten pesisuraideologia ulottui myös nuorten kilpailutoimintaan. Otteluiden järjestelyt tarjosivat mahdollisuuden uudenlaiseen toimintaan, esimerkiksi kuulutusten hoitamiseen, musiikin järjestämiseen, otteluiden tilastointiin, markkinointiin jne.

Nuorille tarjottiin mielekkäämpiä pelaamisen mahdollisuuksia myös tekemällä nuorten sarjoihin edustusmuutoksia, joiden myötä nuorille avautui mahdollisuus pelata yhtä aikaa oman seuran aikuisten joukkueessa ja toisessa seurassa nuorten ottelut, mikäli omassa seurassa ei kyseisessä ikäluokassa ole nuorten joukkuetta. Uudistuksella haettiin nuorille haasteellisempia pelaamisen mahdollisuuksia. (Pesis 1/1997, 5)

Vuoden 1997 ensimmäisessä lehdessä kerrottiin juniorivalmennuksen huippuseminaarista, jossa oli pohdittu lasten ja nuorten kilpailutoiminnan monia haasteita: kuinka järjestää kaikille joukkueille riittävästi pelejä, mihin tulisi kiinnittää huomiota, jotta tasoerot eivät tappaisi innostusta, kuinka saataisiin uusia seuroja ja joukkueita mukaan kilpailutoimintaan ja miten pelaaminen ja sarjatoiminta palvelisi lasten kehittymistä. (Pesis 1/1997, 12)

Pesäpalloharjoitteita suunnattiin yhä nuoremmille lapsille. Entistä nuorempiin ulottuva rekrytointi on yksi urheilun totaalistumiseen liittyvä ilmiö (Itkonen 1996, 246). Pompossa kirjoitettiin 1980-luvun lopulla naperopesiksestä, joka oli suunnattu alle kouluikäisille lapsille ja jonka avulla pyrittiin opettamaan lapsille liikunnan ja urheilun perustaitoja. Naperopesistä kokeiltiin eräässä keravalaisessa päiväkodissa. Kokeilussa

naperopesiksen todettiin vastaavan erinomaisesti lasten liikunnallisia tarpeita. Naperopesiksen kohdalla kysymys ei ollut varsinaisesta pesäpallosta, vaan erilaisista pallolla suoritettavista leikeistä.

Leiritoimintaan tuli vuonna 1993 uutuutena mukaan naperoleiri, joka oli tarkoitettu alle 9-vuotiaille pelaajille. Ensimmäisen leirin teemana oli "Iloa onnistumisesta", olihan kyseessä vasta harrastuksen aloittaneet lapset. Teeman hengessä pelisääntöjä muokattiin siten, että paloja ei laskettu, vaan vuoro vaihtui, kun koko yhdeksikkö oli jokerit mukaan luettuna käynyt lyömässä. Jotta kaikki pääsisivät pelaamaan, jokaisessa vuoroparissa tuli suorittaa vähintään yksi pelaajavaihto. Poikien ylemmässä loppusarjassa pelattiin kuitenkin oikeilla säännöillä, mutta leirin teema unohtui pelinjohtajilta, sillä he peluuttivat vain parasta yhdeksikköään. Superpesiksen mukaan loppupelien aikana vetäjät ja vanhemmat tuntuivat unohtavan, että kyseessä oli alle 9-vuotiaat naperot.

Naperopesiksen sääntöjä muutettiin 1990-luvun lopulla pienimpien pesäpalloilijoiden kilpailutoiminnan parantamiseksi. Sääntömuutoksilla tähdättiin siihen, että kaikki joukkueen jäsenet pääsisivät pelaamaan. 12 pelaajan joukkue jaetaan kahteen kuuden pelaajan kentälliseen, joista molemmat pelaavat vastustajan molempia kentällisiä vastaan. Yksi ottelu muodostuu neljän kahden vuoroparin mittaisen pienpelin yhteistuloksesta. Pienpelit pelataan yhtäaikaisesti vierekkäisillä kentillä. Jos pelaajan nimi on pöytäkirjassa, hänen on pelattava yksi vuoropari myös ulkokentällä.

Totaalistuvassa urheilussa tehokkaampaa lajisosialisaatiota tavoitellaan kilpailujärjestelmien kehittämisen ja entistä nuorempiin ulottuvan rekrytoinnin ohella myös esimerkiksi yhdistämällä koulutus ja urheilu. Esimerkkinä tästä ovat urheilulukiot, joissa opiskelu luo suotuisat edellytykset urheilijan uralle. (Itkonen 1996, 247) Myös pesäpalloharjoittelun yhdistämistä opiskeluun alettiin kehittää 1990-luvulla. Vuoden 1997 toisessa Pesis-lehdessä todettiin, että pesäpalloharjoittelun toteuttaminen opintojen ohella on parantunut viime vuosien aikana huomattavasti. Esimerkkeinä mainittiin Ilmajoen ja Simon lukiot sekä Kitee, jossa pesäpalloseura ja Kiteen Oppimiskeskus olivat aloittaneet laajamittaisen yhteistyön, jolla pyrittiin takaamaan suunnitelmallinen huippupesäpallovalmennus ammatillisen opiskelun yhteydessä. Seuraavana vuonna kerrottiin Raahan tietokonealan oppilaitoksen ja Pattijoen Urheilijoiden yhteistyösopimuksesta. Seura oli luvannut huolehtia oppilaitokseen valittujen

opiskelijoiden pesäpallouran jatkumisesta ja kehitymisestä, olipa kyseessä sitten pelaaminen, tuomari- tai toimitsijaura tai vaikkapa valmentajan ura. (2/1997, 12)

Totaalistuessaan urheilu on johtanut ruumiillisuuden laajentuneeseen kontrolliin; nuorten sosialisatioympäristöä sekä elämäntapaa pyritään ohjailemaan aikaisempaa enemmän. Tämä ilmenee esimerkiksi juuri harjoittelun ja opintojen yhdistämisessä. Uusia sosiaalistamiskäytäntöjä on kehitelty myös seuratasolle. (Itkonen 1996, 246-247) Pesisura-ajattelun myötä pesäpalloliikkeelle luotiin uusia keinoja lasten ja nuorten tehokkaampaan lajisosiaalistamiseen. Aikaisemmin nuorisoa pyrittiin houkuttelemaan ja sitomaan lajin pariin pelkästään kilpailullisin keinoin. Pesäpalloliitossa pidettiin 1940-luvun lopulla Jyväskylän kirin nuorisotyötä esimerkillisenä. Kirissä kirjoitettiin, kuinka Jyväskylän Kiri oli myynyt alle 16-vuotiaille koululaisille seuran jäsenkortin kymppillä. Kortilla pääsi ilmaiseksi seuraamaan kaikkia otteluita; tarkoituksena oli, että koululaiset pääsisivät ”oppimaan hyvää pesäpalloa ja kasvamaan kiriläisiksi”. Pelien aikana joku koulutusjaoston henkilö selostaa heille pelin kulkua, sääntöjä, taktiikka jne. Osa näistä nuorista varttui pelaajiksi, osasta tulisi uskollista yleisöä. (Kiri 6/1948, 6)

Eräs aikaisemmista sosiaalistamisvälineistä oli merkkijärjestelmä (Itkonen 1996, 175), joka oli käytössä myös pesäpallovaen keskuudessa. 1940-luvun lopulla taitomerkkien suorittamista pidettiin hyvänä kesätauon valmennusmuotona valmistauduttaessa syksyn peleihin, ja seuroja kehoitettiin järjestämään miesten ohella myös pojille omia taitomerkkien suoritusilaisuuksia. Vähän myöhemmin nuorten taitomerkkien suorittaminen yleistyi, ja liitossa laadittiin myös tytöille vaatimuksen merkin suorittamista varten. Taitomerkin suorittamiseen kuului pikajuoksu, tarkkuusheitto ja lyönti. Merkkiä saivat suorittaa alle 16-vuotiaat tytöt ja pojat. (Kiri 1/1957, 11) Merkkijärjestelmän katsottiin antavan parhaan motiivin nuorille lajin parissa pysymiseen.

Tuossa iässä – kun tusinan verran ikävuosia on takanapäin – ei mieltä kiinnosta oikeastaan muu kuin pääseminen näyttäviin suorituksiin. Systemaattista harjoittelua ei tuolloin pystytä ylläpitämään, vaan oppimisen on tapahduttava tarkoituksettomana kilpailun muodossa. Tuolloinhan jokainen meistä haluaa näyttää tovereilleen ja vanhemmilleen omat kykynsä ja taitonsa, jokainen haluaa olla suorituksiltaan toistaan näyttävämpi. Ja tähän ei harjoituksissa ole mahdollisuutta. Mutta esim. pesäpalloilun taitomerkkivaatimusten suorittaminen on jo toista. Niissä jokainen voi saattaa tuloksensa toisten nähtäväksi. Jokainen

voi antaa jonkin konkreettisen todistuksen taitamisestaan. (Pesäpallövän joulukuu 1959, 15)

Taitomerkkeihin on rinnastettavissa myös Pesäpalloliiton järjestämät nuorten tekniikkakilpailut, joista kerrottiin esimerkiksi vuoden 1963 Pesäpallövän joulukuussa. Valtakunnallinen kilpailu oli järjestetty kuluneena kesänä kolmatta kertaa. Lehden mukaan kilpailu on kolmen vuoden aikana vetänyt tuhansia tyttöjä ja poikia kokeilemaan taitojaan ja kamppailemaan 5-ottelun eri lajeissa. Seuroissa ja kouluissa oli alettu ymmärtää, että pelkällä pelaamisella ei saada uusia mestareita, vaan pelissä tarvitaan perustaitoja (lyömistä, heittämistä, koppaamista ja pikajuoksua), joita erityisesti on harjoiteltava, jotta joukkueen pelitaito paranisi. (Pesäpallövän joulukuu 1963, 26-27)

Pesäpalloliiton julkaisuissa oli mainintoja myös eri aikoina julkaistuista nuorisopesiksen oppaista. Esimerkkeinä mainittakoon 1970-luvulla julkaistut tenavaoppaat ja seuraavan vuosikymmenen koulupesisoppaat. Erilaiset oppaat ovat toimineet omalta osaltaan eri lajien sosiaalistajina (Itkonen 1996, 165).

Pesisura-ajattelu toi uusia välineitä nuorten sosiaalistamiseen. Nuorille luotiin vaihtoehtoisia malleja pesisuralla etenemistä varten. Pelaajan ura oli nyt vain yksi vaihtoehto, seuratoimintakouluissa nuorilla oli mahdollisuus tutustua muihin tehtäviin pesäpallon parissa. Nuorille vieritettiin paljon vastuuta oman toimintansa kehittämisestä, joten heidän ei enää tarvinnut omaksua valmiita toimintatapoja. Aiemmin traditioilla oli sosiaalistamisessa suurempi merkitys, mutta nykyään nuoret ovat sosialisatiossa entistä enemmän aloitteentekijöitä ja uudistajia kuin tradition passiivisia vastaanottajia (Itkonen & Pirttilä 1992, 19).

5.8 Moraali ei ole enää mikään pikku juttu

1990-luvun lopulla pesäpallon ylle laskeutui tummia pilviä. Muutamien miesten superpesisjoukkueiden sopimukset tiettyjen pelien lopputuloksista tulivat julkisuuteen. Asiaa pahensi huomattavasti se, että sopupeleistä selvillä olleet päättivät hyötyä sovituista otteluista rahallisesti Veikkauksen pelien avulla.

Liikuntakulttuurin moraaliset käsitykset ilmenevät selvimmin kilpa- ja huippu-urheilussa, erityisesti silloin, kun moraalisia sääntöjä on rikottu tavalla tai toisella (Lindefelt 1999, 185). Jotta urheilun moraalikäsitteitä voisi ymmärtää, on katseet käännettävä urheilukulttuurin ja huippu-urheilun luonteen historialliseen taustaan; mitä hyötyä urheilemisesta on katsottu olevan ja millaisia ominaisuuksia tai luonteenpiirteitä urheilun harrastamisen on katsottu vaativan ja kehittävän. Urheilun etiikka perustuu käsitykseen fyysisen hyvinvoinnin ja moraalin väliseen yhteyteen. Perinteisen käsityksen mukaan urheilun avulla on voitu kehittää sotilaallisen ihanteen mukaisia ominaisuuksia kuten taisteluhenkkeä, kestävyyttä, itsehallintaa, uhrautuvaisuutta jne. Tämän lisäksi urheilijan tuli elää tervettä, säännönmukaista, moraalisesti esimerkillistä elämää. Nykyisen kilpa- ja huippu-urheilun kaupallistuminen ja ammattilaistuminen ovat tuoneet liikuntakulttuuriin monenlaisia ongelmia. Tästä huolimatta vanhat moraaliset ihanteet elävät yhä. Käsitykset "hyvästä" urheilusta ovat juurtuneet syväälle. Ihmisillä on selvä kuva siitä, millaista urheilun tulisi olla, miten hyvä urheilija käyttäytyy ja millaisen esikuvan hän käytöksellään muodostaa. (Lindefelt 1999, 190) Tämän vuoksi moraalissääntöjen rikkomukset herättävät hämmennystä ja vilkasta keskustelua tarvittavista toimenpiteistä.

Pesäpalloliiton julkaisujen sivuilla ei enää näkynyt 1980-luvun alun tapaan ylistyksiä pesäpallon rehdistä ja moraalikasvatukseen sopivasta luonteesta. Sopupelijupakan seurauksena pohdittiin uudelleen nuorisotoimintaa ja sen arvoja. Uudet haasteet tulevat esille liiton nuorisopäällikön mietteissä.

Muutosympäristö näyttää olevan aika mullistava. Yhteiskunnassa on tapahtunut viime vuosina rajuja muutoksia ja meitä itseämme kohtasi aika dramaattinen pysähtyminen sopupeliasioden muodossa. Olen törmännyt syksyn aikana muutamissa tilaisuuksissa käydessäni aikamoiseen kysymysten tulvaan, monella on vakava huoli siitä, mikä on esimerkiksi pesiskoulujen tulevaisuus, miten sopupelijupakka vaikuttaa nuorisotoimintaan. Hämmennys on melkoinen ja se on ymmärrettävää. Tulevista asioista on kaikkien meidän pystyttävä kantamaan vastuu, jokainen kohdaltaan. Emme voi jättää nyt seurojen toiminnasta vastaavia henkilöitä yksin ongelmineen. Jokaisen on syytä pohtia, onko toiminta omissa seurassa sellaista, että se kestää tarkastelun. On tärkeää, että uskallettaisiin avoimesti ja peittelemättä käydä kipeitäkin keskusteluja siitä, mihin suuntaan oman seuran toiminta jatkossa ohjataan. (Pesis 5/1998, 6)

Liittoon perustettiin Nuorisopesis ry auttamaan nuorisopesistä harjoitettavia seuroja. Käynnistettiin projekti, jonka avulla oli tarkoitus turvata pesäpallon kasvattajaseurojen toimintaedellytykset jatkossakin. Toiminnan perusteista täytyi kuitenkin käydä runsaasti keskustelua; tätä tarvetta olivat korostaneet pesäpalloa ja koko urheilua ravistaneet skandaalit. Tarkoituksena oli käynnistää keskustelu seuroissa ja sen vaikutuspiirissä olevien sidosryhmien tarpeista ja toiveista. Todettiin, että perusteelliset keskustelut toiminnan lähtökohdista oli käymättä. Helsingissä järjestettiin ensimmäinen Kohtaamistapahtuma, jossa keskustelu avattiin. Tämän jälkeen vastaavia tapahtumia oli tarkoitus järjestää muuallakin.

Kun seurassa on eri sidosryhmien välisten pohdintojen kautta saatu selville, mikä on se arvomaailma, johon oma harrastustoiminta perustuu, on ensimmäinen portti jo avattu. Tämän jälkeen on jo helpompaa lähteä miettimään niitä kiinnostavia harrastusmuotoja, jotka ovat eri ryhmille tärkeitä. Näitä pesäpalloseuran pitäisi pystyä monipuolisesti tarjoamaan. (Pesis 1/1999, 10)

Myös nuorten superpesisseurat kokoontuivat alkuvuodesta 1999 pohtimaan lajin tilaa. Pesäpalloliiton huoli lajin eettisestä tilasta sai vastakaikua myös seuroilta. Monessa seurassa oli jo laadittu sääntöjä siitä, miten seurassa tuli toimia.

Me koimme, että jotain on pakko tehdä. Maailman muuttuminen on huomioitava myös pesisseuroissa. Moraali ei enää ole mikään ihan pikkujuttu. (Pesis 1/1999, 12)

Nuorten superpesissarjojen päätettiin laatia omat säännöt, jotka olisivat jokaisen allekirjoitettavissa; jokaisen seurajohtajasta pelaajaan tulisi olla näiden sääntöjen takana. Todettiin, ettei sääntöjä voi antaa ylhäältä päin, vaan niiden on noustava toimijasta itsestään.

Yhteisten sääntöjen ja lisääntyneen kontrollin merkitys on korostunut voimakkaasti liikuntakulttuurissa lähinnä huippu-urheilun totalistumisen myötä, sillä vilpallinen toiminta kuuluu osana totalistumisilmiöön. Vastakohtaksi on muodostunut kontrollikoneisto, jonka avulla normien vastaista toimintaa pyritään ehkäisemään. Tämä on ollut pitkään välttämätöntä, sillä kilpa- ja huippu-urheilussa liikutaan usein sääntöjen rajamailla mahdollisimman hyvin suorituksiin keinolla millä hyvänsä. (Itkonen 1996, 246)

Eräessä jutussa pohdittiin, sopiiko pesäpallo ylipäättään enää kasvatuksen välineeksi. Epäilyille ei kuitenkaan annettu sijaa, sillä pesäpallon laajan ja vahvan nuorisotoiminnan todettiin olevan jo perinne. Vaikka seuroilla onkin nykyään suuremmat haasteet, on sillä myös mahdollisuudet toimia yhtenä niistä organisaatioista, jotka kantavat vastuun lapsen kasvatuksesta. Kirjoituksessa todettiin, että mikäli kodin kasvatusalusta ei jostain syystä ole riittävä, katseet kääntyvät helposti kouluihin, joilla onkin tärkeä rooli kasvatuksessa. Koulukin tarvitsee kuitenkin tukea, ja tässä työssä pesäpalloväellä on suuri mahdollisuus osallistua lapsen kasvatukseen. Uusi kasvatuksen idea, ohjelmallisuus, joka syntyi jo ennen ikäviä sopupelisekaannuksia, pohjautuu kollektiivisen vastuun idealle. Nuorille siirretään myös entistä enemmän vastuuta omien asioiden päättämisestä, mikä on tärkeää itsetunnon ja oman minän kehittymisen kannalta. Nuori tarvitsee kuitenkin vahvan taustatuen, ja ellei sitä saa kotoa ja koulusta, se haetaan muualta. Tässä on pesäpallon suuri mahdollisuus.

Pesäpalloseura on turvallinen paikka, jossa hyvässä ohjauksessa ja tuttujen kavereiden kesken tätä kehittämisprosessia voidaan tukea ja vahvistaa. (Pesis 5/1998, 13)

Yhteisten pelisääntöjen rooli korostui. Liitossa valmisteltiin yhdessä junnupesisseurojen kanssa junnupelaajan, valmentajan ja pesisperheen sopimuksia varten sitoumuspohjat, joiden tarkoituksena oli helpottaa juniorijoukkueita keskustelemaan oman ryhmän toimintaan liittyvistä tavoitteista ja yhteisistä toimintatavoista. (Pesis 2/1999, 10)

Liikuntakasvatukseen panostaminen on tehokasta vastalääkettä liikuntakulttuurin uusien kehityssuuntien tuomiin ongelmiin, joita ovat kaupallisuus, ammattilaistuminen, urheilun ymmärtäminen viihteeksi, urheilun muuttuminen yhä useammin liiketoiminnaksi jne. Liikuntakasvatus on paras keino pyrittäessä säilyttämään liikuntakulttuurin siteet urheilun perinteiseen arvomaailmaan. Huippu-urheilijoiden olisi myös ymmärrettävä vastuunsa nuorison esikuvina. (Lindfelt 1999, 201-202) Kun pesäpalloliitossa mietittiin ratkaisua sopupelijupakan aiheuttamiin moraaliongelmiin, päädyttiin siihen, että kasvatukseen olisi syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota. Vaikka pesiväen keskuudessa esiintyikin epäilyjä siitä, veikö sopupelijupakan pohjan lajin kasvatukselliselta arvolta, niin nämä epäilyt haudattiin pian. Pesäpallon kasvatuksellista puolta korostettiin samaan tapaan myös 1980-luvun alussa, jolloin

reagoitiin liikuntakulttuurin kansainvälistymisen ja kaupallistumisen aiheuttamiin ongelmiin, esimerkiksi dopingiin. Tuolloin kasvatuksen kannalta positiivisena nähtiin lajin kotimaisuus ja vahvat siteen kansalliseen kulttuuriin vastapainona kansainvälistymiskehitykselle.

5.9 Pesistä Helsinkiin

1960- ja 1970-luvuilla pääkaupunkiseudun pesäpallotoiminta hiipui nopeasti, mikä selittyy pitkälti kamppailun häviämisenä jalkapallolle. Voidaan myös olettaa, ettei pesäpalloon sosiaalistuminen tapahtunut mutkattomasti kaupunkimaisessa ympäristössä. Harvojen menestyneiden kaupunkijoukkueidenkin runko muodostui muualla lajioppinsa saaneista pelaajista, jotka muuttoliikkeen aikana hakeutuivat kaupunkiin. Perinteisesti maaseudulle pohjautuva lajikulttuuri on heikentynyt pääkaupunkiseudulla, eivätkä pesäpallotaktivistit ole onnistuneet uusien pelaajien kasvatuksessa. Kilpailu muiden lajien kanssa on myös ankarampaa kuin muualla Suomessa, joten pesäpallon on ollut vaikea pysyä mukana kilpailtaessa urheilun resursseista. (Itkonen & Kortelainen 1999, 35-37)

Pesäpalloliitossa toivottiin oppikoulucupin omalta osaltaan vahvistavan pesäpallon asemaa kaupungeissa 1960-luvulla. 1980-luvun lopulla pääkaupunkilaisnuoria houkuteltiin lajin pariin yhteistyössä kirkon kanssa. Pesäpalloliiton julkaisuissa kerrottiin muistakin toimenpiteistä Helsingin pesäpalloilun elvyttämiseksi. 1970-luvun lopulla pääkaupungin pesäpallotoiminta oli tarkoitus saada henkiin perustamalla uusi seura, Helsinki-Pesis, joka oli yhdistetty kaupungin vanhoista seuroista. Junioritoiminnan pyörittämiseksi oli tehty tiukka työnjako:

Junioritoiminta oli pistettävä pyörimään Helsingin muissa seuroissa siten, ettei päällekkäisorganisaatiota pääsyt syntymään. Luotiin järjestelmä, jonka puitteissa jokaisella seuralla on oma ikäluokkansa vedettävänä. Nuorten vanhetessa seuramuutto toiseen ikäluokkaan sujuisi automaattisesti ja sitä tietä kykyjen edellyttämään HePe:n edustusmiehistöön joko ykkös- tai kakkosporukkaan. (Pesäpallövän jouluku 1977)

Pesäpallotoimintaa viriteltiin pääkaupunkiseudulle myös yksityiseltä taholta. Eräs äiti oli huolestunut lasten harrastusmahdollisuuksista ja perusti ratkaisuksi pesiksen pikkuliigan. Pikkuliigan perustamisen lähtökohtana oli järjestää lapsille toimintaa heidän omilla

ehtoillaan, ei kilpaurheilun tarpeista. Urheilun totaalistumisen myötä lajitoiminta saattaa käynnistyä huippu-urheilun suunnasta, sillä yleisin huippu-urheilijoiden tuottamistapa on oman junioritoiminnan pyörittäminen. Mikäli omaa kasvatustoimintaa ei ole, syntyy jatkuvasti paineita sen käynnistämiseen. Lasten seuratoiminnat saattavat muodostua yksipuolisiksi ja kuormittaviksi, sillä lasten ohjaukseen ja valmennukseen kohdistuu paineita tulevien huippujen tuottamiseksi. (Itkonen 1996, 235; 246)

Pesiksen pikkuliigan toiminnan lähtökohtana oli kannustaminen, jolloin suorituksetkin onnistuisivat ilman turhia paineita.

Minua kauhistuttaa suomalainen polkemimentaliteetti. Lapset ja aikuisetkin epäröivät tarttua uusiin asioihin ja harrastuksiin, sillä pelko epäonnistumisesta ja muiden arvostelusta hirvittää. Pesiksen pikkuliigassa jokainen saa kannustusta. Tärkeintä on onnistumisen ilo ja tekemisen riemu! (Superpesis 1993, 4)

Lapselle on tärkeää, että hän huomaa vanhempiensa olevan innostuneita ja halukkaita osallistumaan lapsen harrastuksiin. Vanhemmat osallistuivatkin innokkaasti vajaan kolme kuukautta kestäneen pikkuliigan järjestelyihin.

Niin lasten kuin vanhempienkin on helppo sitoutua pikkuliigaan, koska sen kesto-aika on rajallinen. Vanhemmille ei tule kestopainetta jatkuvasta yksinuurastamisesta, ja lapset ennättävät kokeilla muitakin lajeja ja harrastuksia. (Superpesis 1993, 4)

Pikkuliigan perustajan mielestä on väärin, että lapset joutuva tekemään valintoja eri lajien välillä. Harjoitukset ovat usein samaan aikaan, joten on mahdotonta olla mukana monessa lajissa. Ennen murrosikää tulisi kuitenkin kokeilla useita eri lajeja. Ratkaisuna ongelmaan olisi esimerkiksi pikkuliiga; pesiskauden jälkeen voisi vuorossa olla jalkapallo, sitten jääkiekko.

Pikkuliigan toiminnasta kerrottiin Pesiksen sivuilla loppuvuodesta 1997. Vuonna 1993 viiden joukkueen voimin aloitettu pikkuliiga pyöri nyt 68 joukkueen voimin Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Ala-asteikäiset lapset pelasivat kodin lähellä sijaitsevilla kentillä helpotetuin säännöin, otteluihin osallistuminen ei edellyttänyt aikaisempaa kokemusta. Seuraavassa erään pikkuliigaan osallistuneen vanhemman mietteitä, joista välittyy huoli perheiden ongelmista, lasten ja vanhempien yhdessäolon vähentymisestä:

Meidän joukkueemme oli enemmän kuin lauma lapsia. Se oli iso perhe. Jotkut pelaajista jäivät toisinaan jopa yöksi ja menivät suoraan kouluun yhdessä. Joillekin lapsista tämä yhdessäolo oli todella tarpeen. Joukkueen 15:sta pelaajasta vain viiden äiti tai isä ilmaantui harjoitukseen lapsen mukana. Yksi pojista joutui lopettamaan kesken vanhempien eron vuoksi. Enkä edes laskenut, kuinka monta kertaa vein lapsia kotiin, kun kukaan ei voinut tulla hakemaan. Kerran hankimme oikein pizzan pelin jälkeiseen palaveriin. Olimme hävinneet oikein kunnolla sellaiselle "huuda ja kilju" –valmentaja joukkueelle. Uskon, että meillä oli paljon hausempaa kuin voittaneella joukkueella. Muistan hyvin neuvon, jonka kuulin valmennustilaisuudessa vanhemmille: "Kuka tietää – ne muutamat tunnit viikossa, jotka vietät lapsen kanssa, saattavat olla ainoat tunnit, jolloin hän tuntee olevansa pidetty ja hyväksyty!" (Pesis 1997, 5)

Pesiksessä kerrottiin pikkuliigan ohella muustakin liiton ulkopuolisesta toiminnasta, jolla yritettiin järjestää lapsille paremmat mahdollisuudet pesäpallon pelaamiselle. Vantaalla lasten laajamittaisemman pesisharrastuksen tiellä oli sopivan seuran puuttuminen, joten lasten vanhemmat päättivät uuden pesisseuran perustamisesta.

Ilola on Vantaalla oleva pieni asuinyhteisö, jossa on pilvin pimein lapsia, niin myös koulu. Lapset innostuivat koulussa pesikseen ja halusivat enemmän ja perusteellisempaa pesisopetusta. Mitään muuta ratkaisua ei ollut, kuin laittaa yhteisvoimin seura pystyyn, jossa harrastusta voi jatkaa. (Pesis 1998, 3)

Lasten vanhemmat olivat myös aktiivisesti toiminnassa mukana, joten joukkueille löytyy riittävästi taustaväkeä toiminnan pyörittämiseen. Tällä hetkellä seurassa oli viisi joukkuetta, neljä pojille ja yksi tytöille. Halukkaita olisi enemmänkin, mutta pätevistä valmentajista oli puute, joten joukkuemäärää oli lisättävä harkiten. Seura oli tehnyt yhteistyösopimuksen Kaisaniemen Tiikereiden kanssa. Sieltä saatiin koulutusapua sekä vierailijoiksi tähtipelaajia, jotka käynneillään opettivat junioreita, jotka puolestaan toimivat Tiikereiden otteluissa pallopoikina ja –tyttöinä.

6 POSTMODERNIA NUORISOPESISTÄ

Pesäpalloliiton nuorisotoiminnan kehittymistä 1980- ja 1990-luvuilla voidaan tarkastella postmodernismin valossa. Läntisissä yhteiskunnissa on tuoreen sosiologisen keskustelun mukaan käynnissä suuri ja hyvin monimuotoinen rakennemuutos. Raskaat ja joustamattomat byrokraattiset organisaatiot niin tuotannossa kuin valtiollisissa rakenteissakin ovat korvautumassa uudentyypisillä, joustavimmilla organisaatiomalleilla. (Vähätalo 1998, 9) Myös liikuntakulttuuri elää muun yhteiskunnan mukana rakennemuutoksen aikaa, siirtymistä modernista postmoderniin kulttuuriin. Postmodernille yhteiskunnalle on esitetty useita synonyymejä ja sitä on luonnehdittu eri tavoin. Postmodernin yhteydessä on puhuttu muun muassa refleksiivisestä modernisaatiosta (Beck 1995), jälkitraditionaalista tai reflektiivisestä yhteiskunnasta (Giddens 1995), spontaanista yhteiskunnasta (Hautamäki 1993), tietoyhteiskunnasta (esim. Kasvio 1997) tai tietointensiivisestä vuorovaikutusyhteiskunnasta (Mannermaa 1993).

6.1 Hyvinvointivaltion muodonmuutos

Postmodernin yhteiskunnan taustalla on perinteisen hyvinvointivaltion vähittäinen mureneminen. Suomalaisen yhteiskuntapolitiikan tavoitteena oli vielä 1980-luvulla niin sanottu pohjoismainen hyvinvointivaltio, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota yhteiskunnallisiin palveluihin ja niiden mahdollisimman tasa-arvoiseen jakamiseen (Ilmanen 1996, 204). Käsitteellä hyvinvointivaltio tarkoitetaan sellaista valtiota, joka toimii demokraattisessa ja verraten vauraassa yhteiskunnassa ottaen laajan vastuun kansalaisten sosiaalisesta turvallisuudesta. Hyvinvointivaltio pyrkii myös lisäämään tasa-arvoa ihmisten ja erilaisten väestöryhmien välillä. Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa valtiolla on suuri vastuu hyvinvoinnista ja yhteiskuntapolitiikka on laaja-alaista; se ulottuu sosiaali- ja terveydenhuoltoon edemmäs eli koulutukseen, työllisyyteen, asumiseen ja vapaa-aikaan. Laajan ja kattavan sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden julkistuotannon vuoksi pohjoismaisen hyvinvointivaltion asiakaskunta on laaja. Lähes kaikki kansalaiset ovat elämänsä jossain vaiheessa hyvinvointivaltion asiakkaina. Luottamus valtioon ja kuntiin hyvinvoinnin takaajana on suuri, julkisella vallalla on tärkeä rooli hyvinvointivaltion palveluiden tuottamisessa. (Uusitalo 1993, 72-74)

Hyvinvointivaltion tavoitteiden mukaan myös kansalaisten ruumiillisuutta on hoidettu valtiollisin ja kunnallisoin toimenpitein (Itkonen 1996, 418). Selvimpänä valtion toimenpiteenä on vuonna 1980 voimaan tullut liikuntalaki, joka antoi julkiselle sektorille tehtäväksi rakentaa puitteet ja luoda järjestöille toimintaedellytykset, jotta järjestöt voisivat huolehtia omasta työstään. Laki vahvisti julkisen sektorin ja liikuntajärjestöjen työnjakoa: yhteiskunnan vastuualueeksi määriteltiin liikuntapolitiikan yleistavoitteiden luominen ja julkinen rahoitusjärjestelmä, mutta liikuntatoiminnan varsinaiseen sisältöön ei puututtu, se jätettiin järjestöjen vastuulle. (Vasara 1992a, 373-376)

Hyvinvointivaltion aiheuttamia ongelmia alettiin pohtia jo 1980-luvun alkupuolella. Valtion ja kuntien menot kasvoivat bruttokansantuotetta nopeammin ja kasvavien menojen kattamiseksi täytyi jatkuvasti lisätä veroja tai valtion velkaa tai molempia. 1980-luvulle saakka hyvinvointiyhteiskuntaa voitiin rakentaa ja kehittää voimakkaan taloudellisen kasvun ansiosta. Hyvinvointiyhteiskunnan poliittinen kannatuspohja alkoi mureta taloudellisen kasvun hidastuessa ja julkisen talouden jatkaessa edelleen paisumistaan. (EVA-raportti 1981, 3-4)

1980-luvun lopulla hyvinvointiyhteiskunnan kritiikki voimistui. Tultaessa 1990-luvulle alettiin puhua hyvinvointivaltion osittaisesta säilyttämisestä tai siirtymisestä hyvinvointipalveluista vähimmäispalveluiden järjestelmään (Ilmanen 1996, 204). Hautamäki kritisoi vahvasti hyvinvointivaltiota. Hänen mukaansa julkinen sektori oli paisunut suureksi koneistoksi, joka oli kallis, jäykkä ja autoritaarinen. Julkinen hallinto puuttui hyvin monilla tavoilla ihmisten elämään. Vahva valtion politiikka tuhosi vähitellen hyvinvoinnin edellytyksiä rajoittamalla toiminnan vapautta kuten myös yksilöllisyyttä, yhteisöllisyyttä ja yrittäjyyttä. Voimakkaan julkisen kontrollin vuoksi ei juuri kannustettu ihmisiä oma-aloitteisuuteen tai vastuunottamiseen omasta elämästään. Hautamäen mukaan julkinen palvelu yhdenmukaistaa ja holhoaa kansalaisia. Niin kauan kuin julkinen tuotanto on markkinavoimien ulkopuolella ja kansalaisilla ei ole valinnanmahdollisuuksia, heidän tarpeensa eivät saa riittävää painoarvoa. (Hautamäki 1990, 134-146)

Hyvinvointivaltion ongelmat heijastuivat myös Pesäpalloliiton nuorisotoimintaan. Pesisväki lähti voimakkaasti mukaan nuorten työllistämiseen 1990-luvun alussa, jolloin työttömyydestä tuli suuri ongelma. Hyvinvointivaltion mekanismit eivät enää kyenneet

turvaamaan ihmisten asemaa työelämässä, joten työllistämiseen oli pakko hakea muita vaihtoehtoja. Työttömyyskysymyksen lisäksi hyvinvointivaltion perustan mureneminen näkyi Pesäpalloliiton julkaisuissa vihjeinä ihmisten pahasta olost ja perheiden ongelmista. Kirjoitettaessa pääkaupunkiseudulla toimineesta pesiksen pikkuliigasta todettiin muun muassa, että monessa perheessä vanhempien ja lasten yhdessäolo on olematonta, joten joillekin lapsille yhdessäolo joukkueen vetäjänä toimivan aikuisen kanssa oli todella tarpeen. Pesäpallöväki lähti taistoon myös lasten ja nuorten päihteiden käytön vähentämiseksi. Lisääntyvä huumeiden ja päihteiden käyttö viestii myös osaltaan yhteiskunnassa vallitsevasta pahasta olost.

Lasten ja nuorten toimintamahdollisuudet ovat kaventuneet hyvinvointivaltion kriisin myötä. Kunnat ovat säästäneet kouluissa, päiväkodeissa ja lasten palveluissa vähentämällä eri tavoin työntekijöiden määrää. lomarahoja on korvattu vapailla, sijaisia palkattu harvemmin ja työntekijöiden määrää on vähennetty. Säästöjä on haettu myös sijoittamalla lapset entistä suurempiin ryhmiin ja luokkiin, vähentämällä tuntiopetusta jne. Materiaalimäärärahoja on leikattu vähentämällä oppimateriaalin, piirustus- ja askartelutarvikkeiden sekä leikki- ja urheiluvälineiden hankinnoissa. (Salmi, Huttunen & Yli-Pietilä 1998, 187) Urheiluseuroilla on mahdollisuus omalta osaltaan paikata lasten ja nuorten kaventuneita toimintamahdollisuuksia järjestämällä heille uutta toimintaa. Esimerkkinä tästä voidaan pitää lasten iltapäivätoimintaa.

6.2 Uusi sekä-että –peli

Puhuttaessa postmodernista ajasta viitataan usein siihen, että länsimaisten hyvinvointiyhteiskuntien kulttuurissa on jotakin olennaista muuttumassa. Ajalle on tyypillistä ristiriitaisten kehityspiirteiden moninaisuus. Suurten periaatteiden tilalle on tullut enemmän yksilökeskeisyyttä ja uudenlaista identiteetin tavoittelua. (Schulman 1995, 5)

Baumanin vastakkainasettelun mukaan postmodernia kulttuuria leimaavat moninaisuus, vaihtelu, satunnaisuus ja ambivalenssi, kun taas modernin kulttuurin tunnuspiirteitä olivat universalismi, yhtenäisyysajattelu, monotonisuus ja selkeys (Bauman 1992, 187-188). Baumanin ohella myös muut postmodernia kulttuuria käsitelleet tutkijat ovat todenneet, että tultaessa 1990-luvulle monet aiemmat itsestäänselvyydet ja jatkuvuudet

ovat murentuneet samalla kun kulttuurin muutokselta on kadonnut selkeä suunta. Tietty epämääräisyys ja tulevaisuuden ennustamattomuus tiedostetaan, mikä tuottaa yleistä ja yksityistä hämmennystä. (Bauman 1992; Karisto 1994; Sulkunen 1994) Postmodernismin aikaa voidaan luonnehtia jatkuvan liikkeen ja muutoksen areenaksi, jolla ei ole selvää kehityssuuntaa (Bauman 1996, 191-192).

Lähteenmaa on koonnut postmodernismin tutkijoiden kirjoitusten perusteella kolme postmodernille ajalle tyypillistä trendiä: a) perinteisten auktoriteettien ja traditioiden aseman mureneminen, b) "suurten kertomusten" ja itsestäänselvyyksien rapautuminen, c) sekä että –etos (Lähteenmaa 1995, 15). Perinteisten auktoriteettien ja traditioiden elämää ohjaava asema murenee postmodernissa kulttuurissa (Featherstone 1991, Karisto 1994). Yhteiskunnallisia ja maailmanpoliittisia muutoksia on yhä vaikeampi ennakoida, mikä on osaltaan syynä sille, että elämänhallinta käy yhä vaikeammaksi (Sulkunen 1994, 216-219). Puhuttaessa "suurten kertomusten" katoamisesta väitetään, että kristinusko, samoin kuin voimakkaat ja selkeät ideologiatkin ovat postmodernissa kulttuurissa menettäneet merkitystään ihmisten elämän ohjenuorina (Featherstone 1991, 124). Jallinojan mukaan "puhtaaseen moderniin" liittynyt joko-tai –etos korvautuu postmodernissa kulttuurissa sekä-että –etoksella. Modernille tyypillisempi, ehdottomiin arvoihin ja ratkaisuihin liittyvä joko-tai –etos on omiaan rajoittamaan myös elämästä nauttimiseen liittyviä valintoja, kun taas sekä-että –etos antaa mahdollisuuden saada nauttia kaikesta, mitä on tarjolla. Sekä-että –etokseen kuuluu myös perinteisen ja uuden elämäntavan sekoittuminen. Nykyajan ihmisen suhtautumis- ja elämäntapa nojaa sekä traditionaalisuuteen että postmodernin ajan kaikkiin muotoihin hyvin sekoittuneella tavalla. (Jallinoja 1991, 217-229) Lisäksi postmodernin tempoilevasti muuttuva kulttuuri vaatii ihmisiltä valmiutta ja kykyä joustavuuteen, joka edellyttää usein keskenään ristiriitaisilta näyttävien asioiden yhdistelemistä (Lähteenmaa 1995, 43).

Sekä-että –etos näkyi myös Pesäpalloliton julkaisuissa. Tulevaisuuden mahdollisuuksiksi nähtiin yhteistyö, verkostoituminen ja sekä-että –ajattelu. Pesiksessä todettiin vuoden 1997 lopulla sekä-että –ajattelutavan toteutuneen pesäpallon parissa; siinä yhdistyivät nuoret ja aikuiset, naiset ja miehet, kaupungit ja maaseutu, aatteellisuus ja kaupallisuus, vapaaehtoiset ja ammattilaiset, kasvattajaseurat ja suurseurat, kuntoilu ja kilpailu.

Olemme jälleen jännittävässä uudessa vaiheessa. Lasten, nuorten, aikuisten, yritysten, median, koulujen, huippupelaajien jatkuvasti muuttuvat motiivit, tarpeet, toiveet ja odotukset antavat mahdollisuuden viedä tätä sekä-että peliämme seuraavaan vaiheeseen, uusille ja kiehtoville alueille. (Pesis 1997, 7-8)

Sekä-että –ajattelu toteutui myös nuorisotoiminnan piirissä. 1980-luvulle saakka junioritoiminnan kehittämisessä oli vain yksi suuri linja; kilpailutoiminnan järjestäminen lapsille ja nuorille. 1980-luvulta lähtien nuorisotoiminnan piiriin tuli paljon muutakin kuin pelaamista. Kirjoiteltiin paljon kasvatuksen merkityksestä ja toiminnan järjestämisestä nuorten omilla ehdoilla kilpaurheilun sanelemien sääntöjen sijasta. Nuorten ei enää tarvinnut tyytyä pesisurallaan vain yhteen vaihtoehtoon, sillä pelaamisen rinnalle tulivat tuomaritoiminta, valmentajana tai ohjaajana toimiminen tai muu seuratyö. Nuorisotoiminnalla hyökättiin työttömyyden ja päihteiden väärinkäytön kuten myös nuorten syrjäytymisen kimppuun. Kirjoittelu pesiksen nuorisotyöstä lisääntyi ja monipuolistui. Perinteiset toimintatavat kyseenalaistettiin monessa seurassa, kun nuoret astuivat areenalle. Pesäpalloliitossa korostettiin, etteivät nuoret tyydy vanhoihin perinteisiin toimintamalleihin, vaan he haluavat olla itse luomassa uudenlaista seuratoimintaa. Kaikista uudistuksista huolimatta perinteet eivät katoa minnekään. Muiden lajien tavoin pesäpallon tulevaisuuden turvaamisen ehtona on aina ollut uusien pelaajien hankkiminen ja lajin kilpailullisen tason säilyttäminen ja kehittäminen, joten toimenpiteet nuorten pelaamisen edistämiseksi ovat yhtä ajankohtaisia kuin aikaisemminkin. Kilpailullisen puolen perusteiden säilyessä suhteellisen muuttumattomana, on muu toiminta joustavaa ja se pystyy sopeutumaan ja muuttumaan nopeastikin yhteiskunnan vaatimusten pohjalta.

6.3 Valintojen vaikeus ja eettiset pulmat

Kiihtyvällä nopeudella vyöryvät muutokset, rakenteiden murtuminen ja kaaos ovat tyypillisiä ominaisuuksia yhteiskunnan murrokselle (Mannermaa 1998, 9). Postmodernia aikaa leimaavatkin ristiriitaisuus ja epävarmuus. Ihmisten elämässä valintojen tekeminen tulee yhä useammin sääntöjen noudattamisen tilalle, ja etenkin moraaliset ratkaisut tehdään ristiriitaisen impulssien ohjaamina. Modernissa yhteiskunnassa moraalisen käyttäytymisen säätely oli hyvin pitkälti yhteiskunnan instituutioiden tehtävänä, mutta postmodernismin aikana eettiset kysymykset tulevat yhä enemmän ihmisten itsensä harkittaviksi, mikä lisää osaltaan epävarmuuden tunnetta. (Bauman 1996, 211-214)

Schulze on Lähteenmaan mukaan todennut epävarmuuden näkyvän ihmisten elämässä muun muassa siinä, että varmojen elämänprojektien tilalle on tullut hetkellisyys, olemme siirtyneet yhä lyhytjänteisempään, kokemuksellisuutta korostavaan "elämisyhteiskuntaan". Onnellisuuden lähteitä metsästetään aikaisempaa enemmän, eikä aina olla edes varmoja siitä, mitä etsitään. Kysymys "Mitä oikeastaan haluan?" on tullut yhä yleisemmäksi. Lähteenmaa toteaa, että postmodernia kulttuuria koskevassa keskustelussa viitataan usein siihen, että uudenlainen kulttuurinen tilanne asettaa ihmisille uudenlaisia haasteita (Lähteenmaa 1995, 12).

Pesäpallon nuorisotoiminnalla on pyritty tarjoamaan nuorille uusia ja mielenkiintoisia haasteita 1980-luvulta lähtien. Valintojen mahdollisuuksien lisääntyessä räjähdysmäisesti Pesäpaloliiton oli pakko lähteä mukaan kilpailuun nuorten huomiosta.

Moraaliongelmien nousivat esiin myös Pesäpaloliiton julkaisuissa 1990-luvun lopulla. Sopupelisotkut aiheuttivat runsaasti epävarmuutta nuorisotoimintaan. Hetken aikaa lehtien sivuilla esiintyi ristiriitaisia ajatuksia pesäpallon ja kasvatuksen välisestä suhteesta. Uudelle eettiselle ongelmalle haettiin kiivaasti ratkaisua ja lopulta päädyttiin perinteeseen. Pesäpallon nuorisotoiminnalla todettiin olevan pitkät ja vahvat juuret, jotka pitäisivät lajin nuorisotoiminnan vakaana hetkellisistä epäilyistä huolimatta. Eettisten ongelmien haltuun ottamiseksi ja uusien ehkäisemiseksi oli kuitenkin ryhdyttävä toimenpiteisiin. Laadittiin erilaisia sopimuksia ja yhteisiä pelisääntöjä, joilla pyrittiin helpottamaan moraalisia valintoja. Vaikka sopimuksia laadittaessa korostettiin sitä, että jokaisen osapuolen on oltava täysin yhteisten sääntöjen takana, yritettiin kuitenkin laatia modernin yhteiskunnan yleisiä moraalisäädöksiä. Koska valmiita toimintaohjeita ei ollut, yritettiin epävarmuutta poistaa turvautumalla niiden laadintaan. Vaikka valintojen tekemisen sääntöjen noudattamisen sijasta yleistyykin jatkuvasti postmodernissa yhteiskunnassa, ei Pesäpaloliitossa haluttu jättää eettisten ongelmien ratkomista kunkin junioripesäpalloilijan omaksi tehtäväksi.

6.4 Yksilöinä yhteisössä

Postmodernin yhteiskunnan ominaispiirteinä korostetaan yhteisöllisyyttä, mutta aikakaudelle ominaisen vastakkainasettelun myötä myös yksilöllisyyttä. Uusi hyvinvointi rakentuu yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yrittäjyyden varaan;

hyvinvoinnin säilyttäminen ja kehittäminen riippuvat ihmisten toiminnanvapauden laajentamisesta, yhteisöllisyyden vahvistamisesta ja yhteiskunnan spontaanien voimavarojen vapauttamisesta (Hautamäki 1993, 134). Postmodernissa yhteiskunnassa yksilöllistyminen on väistämätöntä. Yksilöllistyminen merkitsee tavallisen, totutun elämän muuttumista valituksi itsemuokatuksi elämäksi. Yksilöllistyminen ei perustu yksilöiden vapaisiin päätöksiin, vaan se tapahtuu hyvinvointiyhteiskunnan rappeutumisen luoman pakon edestä. Tutut ja turvalliset järjestelmät alkavat pettää, joten ihmisten on pakko alkaa suunnitella itse omaa elämäänsä yhteiskunnan yleisten ehtojen ja mallien kuten esimerkiksi koulutusjärjestelmien tai työ- ja asuntomarkkinoiden asettamissa rajoissa. (Beck 1995, 27-29)

Nuorten yksilölliset tarpeet alettiin ottaa pesäpallon junioritoiminnan kehittämisessä paremmin huomioon 1980-luvulta lähtien. Tähän saakka nuoret oli nähty lähinnä objekteina, toiminnan kohteina, joille tarjottiin samaa tuotetta. Pesisuran yleistymisen ja laajenemisen myötä nuorille tarjoutui mahdollisuus valita toimintatapa pesäpallon parissa omien mieltymysten ja lahjojen mukaan. Nuoria alettiin pitää tulevaisuuden resurssina muutenkin kuin pelaaja-aineksen turvaamiseksi. Nuoret alettiin nähdä lajin uudistavana voimana (vrt. Hoikkala 1991, 273). Nuorille asetettiin uudenlaisia yksilöllistymisvaatimuksia ja heiltä odotettiin aktiivista otetta oman toimintansa kehittämiseen, mutta samalla heille tarjottiin myös useita toimintamahdollisuuksia.

Nuorisotoiminnassa korostui myös yhteisöllisyys. Yhdessä toimiminen oli nuorten pesäpallotyön perusta. Moniin seuroihin perustettiin nuorten omia pesisklubeja. Nuorten superpesisotteluiden järjestäminen oli myös esimerkkinä nuorten puhaltamisesta yhteen hiileen. Otteluista pyrittiin rakentamaan nuorten avulla laadukkaita tapahtumia ja nuoret saivat vastuun otteluiden järjestämisestä. Kullekin tarjoutui mahdollisuus kantaa vastuu sellaisesta osa-alueesta, joka eniten kiinnosti; musiikin järjestäminen, otteluiden tilastointi, kuulutusten hoitaminen, markkinointi ja tiedotus jne.

Uudesta yhteiskunnasta on käytetty myös nimitystä tietoyhteiskunta. Tällöin halutaan korostaa tiedon merkitystä; sillä on keskeinen rooli uudessa yhteiskunnassa ja siitä on muodostunut keskeinen tuotantotekijä. On puhuttu myös kommunikaatio- tai vuorovaikutusyhteiskunnasta, jolloin päällimmäisenä ajatuksena on ollut uuden kommunikaatioteknologian mahdollistama ihmisten välinen vuorovaikutus, joka on

jatkuvasti kasvavaa ja sitä leimaa myös riippumattomuus ajasta ja paikasta. Tulevaisuudessa oppimiskyvystä muodostuu keskeinen inhimillinen ominaisuus, joten tietoyhteiskuntaa on nimitetty myös oppimisyhteiskunnaksi. (Mannermaa 1998, 70-71)

Pesäpallon avulla nuorille haluttiin tarjota mahdollisuuksia ennen kaikkea yhteistyötaitojen oppimiseen ja omien kykyjen kokeilemiseen eri tehtävien parissa. Tämän katsottiin helpottavan omalta osaltaan myös nuorten ammatinvalintaan liittyvää vaikeutta.

Tietoyhteiskuntaan siirtyminen voidaan nähdä prosessina, jossa alati lisääntyvä ja monipuolistuva informaation vaihdanta ja kommunikaatio edesauttavat yhteiskunnan vapautumista vallinneista jäykistä rakenteista. Yksilö- ja ryhmäidentiteetit voimistuvat ja informaation vaihdanta on yhä tärkeämpi tekijä kulttuurien välisissä verkostoissa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. (Männistö 1997, 76)

6.5 Pirstaloitunut nuorisopesis

Tietoyhteiskunnan arvostukset ovat hyvin moninaisia, mutta voidaan kuitenkin puhua tietyistä megatrendeistä, kun tarkasteltava ilmiö hahmotetaan riittävän laajasti ja ymmärretään, että megatrendi itsessään voi sisältää erilaisia ilmiöitä, vaihtoehtoisia suuntautumisia ja yllätyksiä. Uuden yhteiskuntamuodon tyypillisiin piirteisiin kuuluu tietynlainen monimutkaistuminen. Yhteiskunnalliset, taloudelliset ja teknologiset järjestelmät ovat tulleet monimutkaisemmiksi ja riskialttiimmiksi – yhteiskunnan sisäiset ja niiden väliset riippuvuussuhteet ovat punoutuneet monimutkaisiksi verkostoiksi. Muutosten pohjalla on yleensä tieteen kehitys, jota teknologiset innovaatiot nopeasti ilmentävät. Yksi selvimmistä havaittavista, monia ihmisiä koskettavista teknologisista kehityspiirteistä on internet-palvelujen räjähdysmäinen kasvu vuosien 1995-1996 aikana. (Mannermaa 1998 10, 28, 37, 41)

Pirstaloituminen kuuluu myös tietoyhteiskunnan kehitysilmiöihin. Kansalliset suurtapahtumat ja esimerkiksi urheilukilpailut tai presidentin puheenvuorot eivät kokoa kansakuntaa yhteen samalla tavalla kuin aikaisemmin. Maailmaamme luonnehtivat erilaiset tavat tuottaa tietoa, erilaiset todellisuuskäsitykset ja viiteryhmät, jotka kukin omalla tavallaan yhdistävät ja erottavat ihmisiä. Esimerkkinä pirstaloitumisesta ovat

vaikkapa televisiokanavat, joita on nykyään muutaman sijasta kymmeniä. Todellisuuskäsitykset pirstaloituvat, eikä yhtenäistä suomalaisuutta enää ole olemassa samalla tavalla kuin aikaisemmin, ei myöskään yhtenäistä "suurta yleisöä" tai yleistä mielipidettä. Siinä missä suuret enemmistöt ja yhtenäiskulttuuri ovat tyypillisiä piirteitä teolliselle yhteiskunnalle, tietoyhteiskunta on vähemmistöjen maailma monessa mielessä. Esimerkiksi suuret massa-ammattit ovat häviämässä ja tilalle tulevat erikoisammattien pienryhmät. Uskonnot ja muut elämäkatsomukset kilpailevat keskenään suuremmassa mittakaavassa kuin aikaisemmin; yhdestä tai kahdesta "valtionuskonnosta" siirrytään uskontojen ja elämäkatsomusten moninaisuuteen. Pirstaloitumista voidaan havaita myös yksilön identiteetin muodostamisessa. Kukin voi rakentaa identiteettiään erilaisten merkitysjärjestelmien mukaan rakentuneiden yhteisöjen mukaisesti. Sama ihminen voi osallistua aktiivisesti kansainväliseen toimintaan samalla kun paikalliset asiat ovat tärkeitä intressejä hänen elämässään. (Mannermaa 1998, 51-52)

Liikuntakulttuurin sisällä pirstaloituminen kuten myös tietynlainen monimutkaisuus näkyvät esimerkiksi siinä, ettei voida puhua yhdestä ja yhtenäisestä liikunnasta. Jako kilpa- ja huippu-urheilun, kuntoliikunnan, lasten ja nuorten liikunnan ja vaikkapa erityisryhmien liikunnan välillä on selvä. Vanhojen ja perinteisten lajien rinnalle nousee jatkuvasti uusia liikuntamuotoja, mikä näkyy erityisesti urheiluseuratoiminnassa. Liikuntakulttuurin alalle on muodostunut yhä erilaisempia liikuntaa harrastavia yhteenliittyviä, jotka eivät toimi perinteisen kilpailullisesti suuntautuneen urheiluseuran tavoin (Itkonen 1992, 110). Liikuntaorganisoituminen on pirstoutunut ja yksittäiset toimijat hyödyntävät liikuntaa hyvin eri tavoin (Itkonen 1996, 419). Eichbergin mukaan liikunta on sisällöllisesti monipuolinen kokonaisuus, jota eri väestöryhmät harrastavat hyvinkin erilaisista lähtökohdista ja monella eri tavalla. Liikunnassa on erotettavissa kolme eri pääryhmää: suoritusurheilu, funktionalistinen ja ekspressiivinen liikunta. Urheilu on viimeisen sadan vuoden aikana kehittynyt voimakkaasti suorituspainotteiseksi, tulosten parantamiseksi ja maksimoimiseksi. Tämä malli on perustana kilpaurheilujärjestelmälle ja perinteiselle organisoidulle urheiluseuratoiminnalle, jonka päätavoitteena on ollut hyvien tulosten tekeminen. Tämän vuoksi urheilusta on tullut niin suosittu myös yleisölajina. Funktionalistisen liikunnan perustana ei ole suoritus, vaan liikkumisen positiiviset vaikutukset ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Liikunta nähdään tässä yhteydessä välineellisenä, koska päämäärät ovat itse harjoituksen ulkopuolella.

Liikunnan ennaltaehkäisevä vaikutus moniin sairauksiin nousee tärkeimmäksi motiiviksi. Terveys ja kilpailutulokset eivät kuitenkaan ole ainoita liikkumisen motiiveja, ihmiset myös viihtyvät ja nauttivat. Ekspressiivisen liikunnan päämääränä on ensisijaisesti erilaisten aistikokemusten tavoittelu. Aistikokemuksiin kuuluvat niin yksilölliset ruumiinkokemukset kuin myös tietty sosiaalisuus, esimerkiksi yhteishengen kokeminen joukkueessa. (Eichberg 1987, 55-56)

Pirstaloitumiseen liittyy myös yhteiskunnan jakautuminen pienempiin alueellisesti toimiviin kokonaisuuksiin. Alueelliset yhteisöt eivät kuitenkaan toimi täysin itsenäisesti, vaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Mannermaa 1993, 120). Informaation vaihdantaan on muodostunut lukuisia verkostoja, jotka risteilevät alueellisen ja valtakunnallisen, kuten myös kansainvälisen tason välillä. Liikuntakulttuurissa alueellisuus ja verkostoituminen tulee esille esimerkiksi laajoissa kampanjoissa, joiden tarkoituksena on lisätä kansalaisten liikuntaharrastusta (Itkonen 1996, 414). Esimerkiksi KKI –projekti perustuu paikallisiin liikuntaryhmiin, mutta yleislinjojen luominen ja esimerkiksi rahoitusavustukset ovat valtakunnallisen tason tehtävinä.

Nuorisotoiminnan järjestämiseen tuli vähitellen 1980-luvun alusta lähtien mukaan muita tahoja seurojen ja liiton ulkopuolelta kuten kunnat, yritysmaailma, työvoimakeskukset tai esimerkiksi kirkko. Yhteistyötä koulun kanssa tiivistettiin ja monipuolistettiin, pesistä tehtiin tutuksi päiväkotikäisille naperoille. Nuorisotoiminnan kokonaisuus muodostui nyt eri tahojen välisestä verkostoista, joiden avulla nuorisotoiminnan eri muotoja toteutettiin. Nuorisotoiminnan tavoitteet laajenivat. Perinteisen kilpailullisen puolen rinnalle tuli muitakin arvoja kuten lisääntynyt mielenkiinto lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen kasvatukseen, nuorten työllistämiseen, ennaltaehkäisevään päihdetyöhön. Nuorilla oli nyt lukuisia vaihtoehtoja pesäpallon parissa toimimiseen. Varhaisemmassa vaiheessa vaihtoehtoja oli kaksi pesisuran suhteen; joko pelata tai olla pelaamatta. Enää pesiksen nuorisotoiminnan kenttä ei ole yhtenäinen, vaan suoritusperusteisen toiminnan rinnalle on tullut muutakin toimintaa. Yhteishenkeä luodaan muutenkin kuin kentällä kotipesän ympärillä. Nuoret ovat lisäksi ottaneet yhä enemmän vastuuta oman toimintansa ja koko lajin kehittämisestä. Modernille yhteiskunnalle tyypilliset selvät käsitykset sukupuolten välisistä suhteista, auktoriteeteista, kurista ja velvollisuudesta ovat menettäneet nuorison keskuudessa merkityksensä (Puuronen 1991, 79).

6.6 Globaalia toimintaa?

Globalisoituminen on yksi tietoyhteiskunnan voimakkaimmista piirteistä. Tarkasteltaessa ihmiskunnan historiaa huomataan, että kehityksen myötä ihmiset ovat luoneet yhä monimutkaisempia taloudellisia, teknologisia ja poliittisia systeemeitä, joiden maantieteelliset ulottuvuudet ovat kasvaneet jatkuvasti. Nykyään globaalit vuorovaikutussuhteet ovat yhä tärkeämmässä roolissa kaikilla aloilla. (Mannermaa 1998, 46) Globalisoitumista ei voida pitää samana asiana kuin kansainvälistymistä, sillä se pitää sisällään enemmän. Kansainvälistymisen sijasta voitaisiin puhua ylikansallistumisesta. Kyse ei ole vain kansojen välisestä kanssakäymisestä, vaan myös siitä, että kansallisvaltioiden yläpuolelle on muodostumassa omat intressit, joita ei voida johtaa kansalliselta tasolta. Ajatusta voidaan havainnollistaa Euroopan unionin kehittymisellä kansallisvaltioiden yläpuolelle. (Mannermaa 1993, 125)

Pesäpallon nuorisotoimintakaan ei pysynyt täysin kansainvälistymisen ulkopuolella, vaikka kyseessä onkin perisuomalainen laji. Pesäpalloliiton julkaisuista ilmeni esimerkiksi, että liitto lähetti joukon nuoria Japaniin kertomaan lajista. Sotkamossa nuorten työllistämiprojektiin liittyi hieman kansainvälistä toimintaa, kun osa työllistämiprojektiin osallistuneista nuorista lähetettiin Englantiin ja Espanjaan opettamaan sikäläisille nuorille lajin alkeita.

Vaikka globalisoituminen on hyvin voimakas ilmiö, ihmisten liikkuminen ja ylikansallinen vuorovaikutus eivät kuitenkaan näytä harmonisoivan ja yhdenmukaistavan kulttuureita siinä määrin kuin on odotettu. Samaan aikaan ihmiset hakevat identiteettiään paikallisuudesta – lokalisoituminen täydentää globalisoitumista. Mannermaan mukaan sadat paikalliset, omaa perinnettä korostavat tapahtumat ja kesäjuhlat kuten myös esimerkiksi jatkuvasti elinvoimaiset yhdistykset ovat esimerkkeinä paikallisuuden arvostamisesta. (Mannermaa 1998, 51) Paikallinen identiteetti tulee erityisen hyvin esille liikuntakulttuurin sisällä. Menestyminen tietystä lajissa luo paikkakunnalle vahvan lajikulttuurin, jolla on tärkeä rooli paikallisen identiteetin muodostamisessa. Muodostunutta identiteettiä pyritään kehittämään ja sitä halutaan hyödyntää julkisuudessa. Keskittyminen vain yhteen tai kahteen lajiin on menestyksen kannalta välttämätöntä ainakin pienimmillä paikkakunnilla, sillä resurssit

eivät mitenkään nykyään riitä monen lajin täysipainoiseen kehittämiseen. (Itkonen 1996, 414) Pesäpallo on Suomessa ollut monen pienen paikkakunnan identiteetin rakentajana, esimerkiksi Sotkamoaa tuskin monikaan tuntisi ilman monia kansallispeleimme mestaruuksia.

7 JÄLKIPELIT

Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, kuinka hyvin Pesäpalloliiton nuorisotoimintaa ja sen muutosta voi tulkita aikaisemman suomalaisen yhteiskuntaan liittyvän sosiologisen tutkimuksen viitekehäksessä. Teorian ja empirian välinen suhde on tässä työssä kiinteä, ja ne ovatkin kulkeneet käsi kädessä koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimus ei edennyt tarkan ennakkosuunnitelman mukaisesti, vaan tutkimussuunnitelma eli koko ajan matkan varrella – aineistosta saadut vihjeet ohjasivat raportin kirjoittamista.

Nuorisotoimintaan liittyvästä kirjoittelusta saatujen johtolankojen perusteella toiminnan muutokset ja kehittyminen oli liitettävissä yhteiskunnan ja liikuntakulttuurin muutokseen. Tällä tavalla päästiin yksittäisten havaintojen taakse ja ne muodostettiin kokonaisuuksiksi aikaisemman tutkimuksen luomassa kehikossa. Eri vuosikymmeniltä poimitut otteet lasten ja nuorten pesäpallosta kerättiin yhdeksi jatkuvaksi kertomukseksi. Lukija pystyy tekstissä olevien suorien lainausten avulla seuraamaan tämän tarinan muodostumista ja arvioimaan tutkimuksen tekijän päättelyketjua.

1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla lasten ja nuorten pesäpallotoiminta oli naisten pesäpallon tavoin miesten pelaamisen varjossa. Vaikka Pesäpalloliiton lehdissä todettiin lajin sopivan kaikille ikään tai sukupuoleen katsomatta, oli käytäntö kuitenkin toinen. Yhteiskunnassa vallinnut maskuliinisuus heijastui selvästi pesäpallotoimintaan. Pesäpalloliiton julkaisuissa oli vain harvoja mainintoja naisten tai poikien pelituloksista, joten ne vahvistivat omalta osaltaan maskuliinista ajattelutapaa. Käsitykset sukupuolten välisistä eroista heijastuivat selvästi niistä harvoista lasten ja nuorten pesistä käsittelevistä kirjoituksista, jotka löytyivät Pesäpalloliiton julkaisuista. Nuorisotoiminnan ainoa tarkoitus oli kasvattaa pojista uusia edustuspelaajia miesten sarjoihin.

1960-luvun yhteiskunnallinen murros jätti omat jälkensä pesäpallon nuorisotoimintaan. Lajin juuret olivat vahvasti maaseudulla, joten väestön siirtyessä kaupunkeihin lajin harrastajamäärä laski nopeasti, sillä uusilla asutusalueilla ei liiemmin ollut perinteitä kansallispelimme pelaamisessa. Yhtenä lääkkeenä harrastajien vähenemisen pysäyttämiseksi tiivistettiin yhteistyötä koulun kanssa ja oppikoulucup pyörähti käyntiin. Kaupunkikoulujen menestystä odotettiin, sillä oppikoulusarjojen toivottiin omalta osaltaan vahvistavan kaupunkien pesäpallokulttuuria. Toiveet eivät tältä osin toteutuneet, ja

Pesäpalloliiton lehdissä kiinnitettiin erityisesti huomiota kaupunkikoulujen huonohkoon menestykseen maaseutukoulujen valloittaessa cupin kärkisijat. Kun Kulosaaren yhdeksikkö onnistui vihdoinkin tuomaan voittopokaalin Helsinkiin, kirjoiteltiin lehdissä innokkaasti menestyksekkäästä Sotkamoon suuntautuneesta pelimatkasta.

Uusia pesäpallon pelaajia etsittiin myös aikaisempaa huomattavasti enemmän tytöistä. Naisten yhteiskunnallinen aktiivisuus lisääntyi voimakkaasti 1960-luvulla, joten yleisen ilmapiirin mukaisesti pesäpallon nuorisotoiminnan kehittämisen päähuomio oli tyttöpesiksessä. Käytännössä tyttöjen pesäpallotoimintaan suhtauduttiin kuitenkin lehtien antaman kuvan perusteella nihkeästi, ja liitossa moitittiin varsin suorasanaisesti monien piirien tyttötoimintaa järjestäytymättömäksi. Liiton ponnisteluista huolimatta pesäpallokentiltä ei löytynyt päteviä valmentajia tyttöpesiksen kehittäjiksi, vaan pesiväen mielenkiinto oli edelleen miesten pallonlyönnissä. Poikien pesäpalloa pidettiin tärkeänä pelin kehittymisen ja säilymisen kannalta, mutta työtä pesisjunioreiden eteen ei juurikaan tehty. Lapsilähtöisyys puuttui urheilusanastosta, joten esimerkit poikien pelimahdollisuuksien rakentamiseen otettiin suoraan miesten pesäpallosta.

1960-luvun lopulla alkanut yleinen suunnittelubuumi vaikutti myös Pesäpalloliittoon, jossa aloitettiin toiminnan perusteellisempi suunnittelu. Nuorisopesis pääsi aikaisempaa paremmin esille uusissa suunnitelmissa, kun nuorten kilpailu- ja valmennusjärjestelmiä alettiin kehittää ja lajia suunnattiin yhä nuoremmille harrastajille 1970-luvun aikana. Kentällä ei kuitenkaan innostuttu suunnitelmallisesta nuorten valmennuksesta liiton toivomalla tavalla, vaan suurin mielenkiinto oli edelleen aikuisten kilpailutoiminnan pyörittäminen. Liitossa yritettiin lisätä yleistä innostusta tenavapesistä kohtaan kirjoittamalla värikkäitä juttuja nuorimmista pesäpalloilijoista. Tenavien valmennuksesta pyrittiin luomaan houkuttelevaa kuvaa nostamalla parrasvaloihin tenavavalmennuksen saralla ansioituneita henkilöitä.

Nuorisotoiminta laajeni huomattavasti 1980-luvulta alkaen, ja uusien toimintamuotojen etsintä jatkui 1990-luvulla. Pesäpallon vaikeiden vuosien jälkeen lajin suosio oli kasvussa, joten nuorisotoimintaan oli pitkästä ajasta helppo panostaa entistä enemmän. 1980- ja 1990-lukujen pesäpallon nuorisotoiminnan kehittämistä voidaan peilata sosiologian makroteoriaan, siirtymiseen modernista postmoderniin aikaan. Pesäpallon nuorisotoiminnan tavoitteet monipuolistuivat aikaisemmasta ja toimintaa toteutettiin

uudenlaisilla verkostoilla. 1980-luvulle saakka pesäpallon nuorisotyön lähtökohtana oli selkeästi kilpailulliset tavoitteet, mutta 1980-luvulta lähtien harrastamisen motiivit eivät enää noudattaneet yhtä selkeää linjaa. Yhteiskunnan ja yleisen liikuntakulttuurin pirstaloituminen, verkostoituminen ja moninaistuminen näkyvät myös pesäpallon nuorisotoiminnassa. Nuoret otettiin mukaan toiminnan suunnitteluun ja vähitellen heille annettiin paljon vastuuta omasta toiminnastaan ja sen kehittämisestä.

Nuorten esikuvat nousevat tulevaisuudessa heidän oman yhteisönsä sankareista. Nuorista, jotka tekevät ja saavat oman elinympäristönsä toimimaan. Näiden tekijöiden nimet ja tekemiset muistetaan vielä vanhoilla päivillä. Populaarilehtien kiiltokuvasanjarit ovat liian kaukana todellisesta arkipäivän tekemisen riemusta. (Superpesis 2/1991, 11)

Pesäpallon nuorisotoiminta eriytyi. Nuorisotoiminnan uuden suunnan taustana voidaan pitää Heinemannin jakoa urheilullisen ja ei-urheilullisen liikunnan välillä. Pesäpallon kilpailutoiminta eli urheilullinen liikunta on pysynyt lähtökohdiltaan suhteellisen samana kautta aikojen, mutta nuorisotoimintaan 1980-luvulla mukaan tullut uusi toimintalinja eli nuorisotoiminnan ei-urheilullinen puoli on muuttunut paljonkin. Pesäpallossa nuorisotoiminnan ei-urheilullisuus on ollut etupäässä muuta kuin itse liikkumista; ohjaamista, valmentamista, tuomarointitehtäviä ja niin edelleen. Kilpailutoiminnan pysyessä vakaana reagoivat muut toimintatavat ympäröivän yhteiskunnan muutoksiin ja vaatimuksiin. Pesäpallon nuorisotyöllä otettiin kantaa esimerkiksi yhteiskunnan ongelmiin kuten nuorisotyöttömyyteen, huume- ja päihdeongelmaan ja syrjäytymiseen.

Pelillinen puoli erottui selvästi muusta pesäpallon nuorisotoiminnassa 1980-luvulta lähtien. Tämä kahtiajako ei kuitenkaan erottanut kilpailullista ja muuta toimintaa niin paljon kuin se olisi voinut, sillä nuoret otettiin mukaan toteuttamaan molempia nuorisotoiminnan muotoja, pelaamista ja muuta toimintaa pesäpallon parissa. Nämä kaksi toimintalinjaa tukivat toisiaan ja niiden välille muodostui erilaisia verkostoja. Nuorille tarjottiin seuratoimintakoulujen muodossa lukuisia vaihtoehtoja pesäpallouransa kehittämiseen. Osa nuorista siirtyi ohjaajiksi ja valmentajiksi, osa tuomareiksi, kirjureiksi tai vaikkapa koulupesivastaaviksi, osa teki näitä kaikkia. Nuorisotoiminta uudisti osaltaan myös pesäpalloseurojen organisaatiota, kun moneen seuraan perustettiin nuorisoklubeja uuden nuorisotoiminnan tukipilareiksi. Nuoret tekivät yhteistyötä oman toimintansa kehittämiseksi. Nuorten superpesistapahtumat ja nuorten voimin toteutetut Pesäpalloliiton

valtakunnalliset leirit ovat esimerkkejä nuorten itsenäisestä toiminnasta. Koulut olivat mukana tärkeänä yhteistyökumppanina molempien nuorisotoimintasuuntien toteuttamisessa. Pesäpalloliitossa korostettiin voimakkaasti 1980-luvun alkupuolella lajin kotimaisuutta, mikä nähtiin vahvuutena suhteessa monen muun lajin voimakkaampaan kaupallistumiskehitykseen ja sen mukanaan tuomiin ongelmiin. Pesäpalloa pidettiin sopivana lajina lasten ja nuorten eettistä kasvatusta silmällä pitäen. Tämä oli epäilemättä yksi syy kouluhallituksen kiinnostukselle pesäpalloa kohtaan 1980-luvun alussa, jolloin koulun ja Pesäpalloliiton tiivis yhteistyö alkoi.

1990-luvun lopulla sopupelit antoivat aiheen uudelle moraalikeskustelulle pesäpallon nuorisotoiminnan piirissä. Keskusteluissa päädyttiin siihen, että moraalittomuutta vastaan voidaan taistella parhaiten kasvatuksen avulla, ja sen tueksi pesäpallöväen parissa alettiin luoda yhteisiä pelisääntöjä. Junioritoiminnassa mukana olevat eri tahot pelaajien, valmentajien ja vanhempien johdolla pohtivat yhdessä, millaisilla säännöillä ja miltä arvopohjalta kunkin ryhmän toimintaa toteutetaan. Uudet säännöt ja sopimukset johtivat osaltaan entistä tiukempaan kontrolliin, joka on yksi urheilun totaalistumisen mukanaan tuomista piirteistä. Totaalistuminen ulottui nuorisopesiksessä nimenomaan pelilliselle puolelle, kun uusille lupaaville pelaajille pyrittiin antamaan mahdollisuus vaivattomaan etenemiseen pelaajan uralla. Samalla kun kontrolli nuorten lajisosiaalistamisessa lisääntyi pelillisellä puolella, annettiin nuorille paljon vapauksia oman toimintansa kehittämiseen itse pelaamisen ulkopuolella. Tämänkaltaisen kontrollin ja vapauden suhde on tyypillinen esimerkki postmodernin kulttuurin vastakkainasetteluista. Toisaalta lisääntynyt vapaus oman toiminnan kehittämiseen ja sen mukanaan tuoma vastuu johtavat tiiviimpään lajisitoutumiseen, joten pohjimmiltaan vapaus ja vastuu voimistavat lajisosiaaliota, johon myös kontrolli kuuluu. Tässä tapauksessa nuoret kontrolloivat itse omaa toimintaansa enemmän kuin aikaisemmin.

Gloobalisuus, yksi näkyvimmistä postmodernin kulttuurin piirteistä, vaikutti jonkin verran myös pesäpallon nuorisotoimintaan. Muutamia innokkaita pesäpallonuoria lähetettiin esimerkiksi Japaniin esittelemään kansallispeliämme. Kansainvälistymiskehitys ei kuitenkaan saanut suurta jalansijaa pesäpallöväen keskuudessa, vaan lajia leimaa edelleen paikallisuus. Lokalisoituminen nousee globalisoitumisen vastakohtaksi ja täydentäjäksi postmodernissa kulttuurissa, kun yhteiskunta pirstaloituu ja jakautuu pienempiin alueellisesti toimiviin kokonaisuuksiin, joista ihmiset hakevat uudenlaista

ryhmäidentiteettiä. Globalisoitumisen ja lokalisoitumisen vuoropuhelu tulee esiin pesäpallon kaupungistumispyrkimyksissä. 1960-luvulla kaupunkiin muuttaneet ihmiset pyrkivät ja onnistuivatkin tuomaan omaa maaseutukulttuuriaan mukanaan kaupunkiin. Siirtoväen mukana kulkeutui myös pesäpallo, mikä johti lajin hetkelliseen nousukauteen kaupungeissa.

Uuden vuosituhannen kynnyksellä tilanne on toisenlainen. Kaupunkiin muuttavat ihmiset haluavat sulautua globaaliin citykulttuuriin, ja entiset elintavat jätetään vanhoille asuinsijoille. Tämän päivän kaupunkikulttuurissa pesäpallo jää yleensä valtavan lajikirjon varjoon. Maaseudulla lajilla on kuitenkin edelleen tärkeä alueellinen merkitys, sillä globaalistuvassa yhteiskunnassa monet paikkakunnat pyrkivät vahvistamaan pesäpallon avulla paikallista identiteettiään. Kaupunkiin pesäpalloa on yritetty tuoda etenkin miesten pääsarjatasolla puhtaasti kaupallisin perustein, mikä ei ole onnistunut järin hyvin, sillä pelkkä kaupallisuus ei pysty takaamaan lajin voittokulkua. Tämän todisti myös seura nimeltä Kaisaniemen Tiikerit. Eivät saaneet Vantaan Ilolan innokkaat pesäpalloliiganalut Tiikereistä pitkäaikaisia idoleita.

Lokalisoituminen on tärkeää myös tasa-arvopyrkimysten kannalta, sillä paikalliset intressit tarjoavat suurten asutusalueitten ulkopuolella naisille vaikuttamisen mahdollisuuksia, samalla kun työpaikoilla on kaupungeissa tärkeämpi merkitys tasa-arvokehityksessä. Pesäpallon nuorisotoiminnassa tasa-arvo löi itsensä kunnolla läpi 1980-luvulla, jolloin nuorille alettiin tarjota pelaamisen ohella lukuisia muita toimintamahdollisuuksia. Tytöt innostuivat ehkä hieman poikia enemmän seuratoimintakouluista ja nuorisoklubeista, ja he pääsivätkin usein Pesäpalloliiton lehtien sivuille kertomaan esimerkillisestä toiminnastaan lajin kehittämiseksi.

LÄHTEET

Pesäpalloliiton julkaisut

Kiri, vuosikerat 1948-1949, 1951-1953, 1957
Pomppo, vuosikerrat 1982-1983 ja 1987-1989
Superpesis, vuosikerrat 1991-1993
Pesis, vuosikerrat 1997-1999

Pesäpalloväen joulu

1957-1959
1962-1963
1967-1969
1971-1972
1977-1979
1981-1982

Kirjallisuus

- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. 2., uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, P. 1996. Toinen tasavalta. Suomi 1946-1994. Tampere: Vastapaino.
- Apo, S. 1990. Kertomusten sisällön analyysi. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 62-80.
- Bauman, Z. 1992. Imitations of postmodernity. London: Routledge.
- Bauman, Z. 1996. Postmodernin lumo. Tampere: Vastapaino.
- Beck, U. 1995. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Beck, U., Giccens, A. & Lash, S. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino, 11-82.
- Brittan, A. & Maynard, M. 1984. Sexism, Racism and Oppression. Worcester: Billing & Sons Limited.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- EVA-raportti 1981. Minne menet hyvinvointiyhteiskunta? EVA. Helsinki.
- Featherstone, M. 1991. Consumer Culture and Postmodernism. London: SAGE Publications Ltd.

- Giddens, A. 1995. Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino, 83-152.
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 1991. Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Helsingin yliopiston filosofian laitoksen tutkimuksia no. 3. 6. korjattu painos. Helsinki.
- Hautamäki, A. 1993. Spontaaniin yhteiskuntaan – hyvinvointia ilman valtiota. Teoksessa Andersson, J. O., Hautamäki, A., Jallinoja, R., Niiniluoto, I. & Uusitalo, H. Hyvinvointivaltio ristiaallokossa. Arvot ja tosiasiat. Juva: WSOY:n graafiset laitokset, 133-246.
- Heikkala, J. 1998. Ajolähtö turvattomiin kotipesiin. Liikunnan järjestökentän muutos 1990-luvun Suomessa. Tampereen yliopisto. Poliittikan tutkimuksen laitos.
- Hentilä, S. 1992a. Poliittista urheilua ja urheilupolitiikkaa. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 235-282.
- Hentilä, S. 1992b. Urheilupolitiikasta liikuntapolitiikkaa. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 351-367.
- Hoikkala, T. 1991. Aikuisten piirileikki lasten ja nuorten ympärillä. Teoksessa Hoikkala, T. (toim.) Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab, 267-287.
- Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919-1994. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Itkonen, H. 1991. "Tarmompa poekija ollaan". Tutkimus suomalaisen urheiluseuran muutoksesta. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia. Sosiologia N:o 35.
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Itkonen, H. & Kortelainen, J. 1999. Rantakentältä maailmalle – Kiteen pesäpallo, lajikulttuuri ja yhteiskunta. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 146. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Itkonen, H. & Pirttilä, I. 1992. Sosiologian palapeli. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jallinoja, R. 1985. Miehet ja naiset. Teoksessa Valkonen, T., Alapuro, R., Alestalo, M., Jallinoja, R. & Sandlund, T. Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana. Juva: WSOY, 243-270.
- Jallinoja, R. 1991. Moderni elämä. Ajankuva ja käytäntö. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 550.

- Julkunen, R. 1970. Sosiaalitutkimuksen metodiikasta. Luentomoniste. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitos.
- Julkunen, R. 1994. Suomalainen sukupuolimalli - 1960-luku käänteenä. Teoksessa Anttonen, A., Henriksson, L. & Nätkin, R. (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Tampere: Vastapaino, 179-201.
- Juppi, J. & Aunesluoma, J. 1995. Valtiovalta ja liikunta 1920-1994. Teoksessa Juppi, J., Klemola, H., Ilmanen, K. & Aunesluoma, J. Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919-1994. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 142.
- Jussila, J., Montonen, K. & Nurmi, K. 1989. Systemaattinen analyysi kasvatustieteen tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Gröhn, T. & Jussila, J. (toim.) Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimiseen. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 123, 157-208.
- Karisto, A. 1994. Kevytmielisyyden aika? Sosiaalipolitiikasta ja tutkimusetiikasta. Tiede ja edistys 3/1994.
- Kasvio, A. 1997. Digitaalinen kumous, työn murros ja tietoyhteiskunta. Teoksessa Stachon, K, Näkökulmia tietoyhteiskuntaan. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Klemola, H. 1992. Merkki päällä. Piirteitä POPS-liikkeestä 1981-1990. Suomen Pesäpalloliitto ry. Porvoo: Uusimaa Oy.
- Koski, P. & Heikkala, J. 1998. Suomalaisten urheiluorganisaatioiden muutos – lajiliitot professionaalistumisen prosessissa. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia nro 63. Jyväskylä.
- Laine, L. 1992a. Ruumiinharjoitusten monet muodot. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 183-214.
- Laine, L. 1992b. Suomi huippu-urheilun suurvaltana. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 215-233.
- Laitinen, E. 1983. Pesäpallo – kansallispeleä 60 vuotta. Suomen Pesäpalloliitto.
- Laitinen, E. 1998. Pesäpallo. Teoksessa Välähdyksiä Suomen urheilusta. Suomen Urheilumuseosäätiö, 70-71.
- Lindfelt, M. 1999. Idrott och moral. Reflektioner över idrottens ideal. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Lähteenmaa, J. 1995. Postmodernit virtaukset ja helsinkiläinen nuorisokulttuuri. Ilmiöitä ja tulkintoja. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:4.

- Mannermaa, M. 1993. Tulevaisuus – murroksesta mosaiikkiin. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.
- Mannermaa, M. 1998. Kvanttihilppyyt tulevaisuuteen? Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Mäkelä, K. (toim.) 1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.
- Männistö, A. 1997. Ehjä, ekologinen informaatioaika? Teoksessa Stachon, K. Näkökulmia tietoyhteiskuntaan. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Palonen, K. 1987. Tekstistä politiikkaan. Johdatus tulkintataitoon. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin laitoksen julkaisuja 54.
- Peltonen, A. 1979. Koulunuudistuksen ihmiskäsitys ja eettiset periaatteet. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 113. Helsinki: Vammalan kirjapaino.
- Puuronen, V. 1991. Nuoriso ja urheiluseurat. Teoksessa Itkonen, H. & Nevala, A. (toim.) Liikunnan vuoksi. Näkökulmia liikuntakulttuurin muutokseen. Kannus: Lestijokilaakson Kirjapaino Oy, 73-82.
- Rimpelä, A., Vikat, A., Rimpelä, M., Lintonen, T., Ahlström, S. & Huhtala, H. 1999. Nuorten terveystapatutkimus 1999. Helsinki: Stakes, Aiheita 18/1999.
- Salmi, M., Huttunen, J. & Yli-Pietilä, P. 1998. Lapset ja lama. Stakes raportteja 197. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sauramo, P. & Santamäki-Vuori, T. 1993. Massatyöttömyys. 1990-luvun pahin vitsaus? Teoksessa Ilmonen, K. (toim.) Kestävyyskoe. Kirjoituksia 90-luvun Suomesta. Tampere: Vastapaino, 132-151.
- Schulmann, H. 1995. Esipuhe teoksessa: Lähteenmaa, J. Postmodernit virtaukset ja helsinkiläinen nuorisokulttuuri. Ilmiöitä ja tulkintoja. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:4.
- Sulkunen, P. Sosiologian avaimet. Näkökulmia yhteiskuntaan. Porvoo: WSOY.
- Uusitalo, H. 1993. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion arvot ja käytäntö. Teoksessa Andersson, J.O., Hautamäki, A., Jallinoja, R., Niiniluoto, I. & Uusitalo, H. Hyvinvointivaltio ristiaallokossa. Arvot ja tosiasiat. Juva: WSOY:n graafiset laitokset, 59-95.
- Valkonen, T. 1985. Alueelliset erot. Teoksessa Valkonen, T., Alapuro, R., Alestalo, M., Jallinoja, R. & Sandlund, T. Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana. Juva: WSOY, 201-242.
- Vasara, E. 1992a. Toiminnan ja ohjauksen kilpajuoksu. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 369-391.

- Vasara, E. 1992b. Miljoonan suomalaisen liike. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 393-419.
- Vasara, E. 1992c. Liikunta sirpaloituu. Teoksessa Pyykkönen, T. (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 421-455.
- Vähätalo, K. 1998. Työttömyys ja suomalainen yhteiskunta. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Väliverronen, E. 1998. Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola, A., Moring I. & Väliverronen, E. (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Tampere: Tammer-Paino Oy, 13-39.